

Nya regler för arbetskraftsinvandring

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2007/08:147 Nya regler för arbetskraftsinvandring jämte två motioner som väckts med anledning av propositionen. Propositionen bygger på en överenskommelse mellan regeringen och Miljöpartiet de gröna.

I propositionen föreslås nya regler för arbetskraftsinvandring till Sverige, varigenom ett effektivare och mer flexibelt system införs för att underlätta rekryteringen av arbetskraft från tredjeland.

Den nuvarande ordningen för prövning av om det finns behov av att rekrytera arbetskraft från tredjeland, den s.k. myndighetsbaserade arbetsmarknadsprövningen, föreslås upphöra. Arbetsgivarens bedömning av behovet av en sådan rekrytering ska vara utgångspunkten vid handläggningen av ärenden om uppehålls- och arbetstillstånd.

Tillståndstiderna för tidsbegränsade arbetstillstånd ska enligt förslaget förlängas och ett tidsbegränsat arbetstillstånd ska kunna leda till ett permanent uppehållstillstånd. Det ska vidare säkerställas att erbjudna anställningsvillkor och försäkringsskydd för den arbetssökande motsvarar vad som gäller för arbetstagare som redan finns i Sverige. Inledningsvis ska ett arbetstillstånd kopplas till en viss arbetsgivare och ett visst slag av arbete.

Det föreslås flera undantag från huvudregeln att uppehålls- och arbetstillstånd ska vara ordnat före inresan i Sverige. Den vars anställning upphör under pågående tillståndsperiod ska, om han eller hon får ett nytt anställningserbjudande, under en tid av tre månader ha möjlighet att ansöka om arbetstillstånd inifrån Sverige. I vissa fall ska även gäststudenter kunna ansöka om uppehålls- och arbetstillstånd inifrån landet liksom den som beviljats en visering för att här besöka en arbetsgivare. Vidare föreslås att en utlänning, vars ansökan om uppehållstillstånd som flykting eller skyddsbehövande i övrigt avslagits genom ett lagakraftvunnet beslut, under vissa förutsättningar ska kunna beviljas uppehållstillstånd för arbete utan att han eller hon först lämnar landet.

Som en konsekvens av de föreslagna ändringarna föreslås att möjligheten att bevilja permanent uppehållstillstånd av arbetsmarknadsskäl direkt vid invandringstillfället avskaffas och att den särskilda tillståndsgrunden för säsongarbete tas bort.

Vidare föreslås att kravet för att bevilja ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för den som har för avsikt att bedriva näringsverksamhet förtydligas.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 15 december 2008.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker motionerna som bl.a. innehåller begäran om avslag på propositionen.

I betänkandet finns fyra reservationer (s och v).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Gällande ordning m.m.	6
Nya regler för arbetskraftsinvandring	9
Propositionen	9
Motionerna	15
Arbetsmarknadsutskottets yttrande	16
Utskottets ställningstagande	16
Reservationer	20
1. Nya regler för arbetskraftsinvandring, punkt 1 (s, v)	20
2. Annan utformning av regler för arbetskraftsinvandring, punkt 2 (s)	21
3. Annan utformning av regler för arbetskraftsinvandring, punkt 2 (v)	22
4. Övergångsregler, punkt 3 (v)	22
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	24
Propositionen	24
Följdmotionerna	24
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	25
<i>Bilaga 3</i>	
Arbetsmarknadsutskottets yttrande	31
<i>Bilaga 4</i>	
Offentlig utfrågning	37

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Nya regler för arbetskraftsinvandring

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716). Därmed bifaller riksdagen proposition 2007/08:147 och avslår motionerna

2007/08:Sf27 av Kalle Larsson m.fl. (v) yrkande 1 och

2007/08:Sf28 av Veronica Palm m.fl. (s) yrkande 1.

Reservation 1 (s, v)

2. Annan utformning av regler för arbetskraftsinvandring

Riksdagen avslår motionerna

2007/08:Sf27 av Kalle Larsson m.fl. (v) yrkande 2 och

2007/08:Sf28 av Veronica Palm m.fl. (s) yrkande 2.

Reservation 2 (s) – villkorad

Reservation 3 (v) – villkorad

3. Övergångsregler

Riksdagen avslår motion

2007/08:Sf27 av Kalle Larsson m.fl. (v) yrkande 3.

Reservation 4 (v)

Stockholm den 30 oktober 2008

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Gunnar Axén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunnar Axén (m), Veronica Palm (s), Helena Riviére (m), Ronny Olander (s), Lars-Arne Staxäng (m), Siw Wittgren-Ahl (s), Ulf Nilsson (fp), Kurt Kvarnström (s), Göte Wahlström (s), Lars Gustafsson (kd), Mikael Cederbratt (m), Kalle Larsson (v), Matilda Ernkrans (s), Fredrick Federley (c), Gunvor G Ericson (mp), Marianne Watz (m) och Stefan Tornberg (c).

Redogörelse för ärendet

I detta ärende behandlar utskottet regeringens proposition 2007/08:147 Nya regler för arbetskraftsinvandring jämte två motioner som väckts med anledning av propositionen.

Regeringens lagförslag finns i bilaga 2 och en redovisning av motionerna i bilaga 1.

Som ett led i beredningen av ärendet har utskottet den 23 september 2008 hållit en offentlig utfrågning om regeringens förslag. I utfrågningen deltog migrationsminister Tobias Billström, professor Dick Harrison, f.d. migrationsministern Jan O Karlsson samt företrädare för ett flertal myndigheter och organisationer. En utskrift från utfrågningen finns i bilaga 4.

Vidare har utskottet, också som ett led i ärendeberedningen, inhämtat yttrande från arbetsmarknadsutskottet. Ytrandet finns i bilaga 3.

Utskottets överväganden

Gällande ordning m.m.

Uppehållstillstånd

En utlänning som vistas i Sverige mer än tre månader ska ha uppehållstillstånd om inte visering har beviljats för längre tid, 2 kap. 5 § utlänningslagen (2005:716), UtL. Kravet på uppehållstillstånd gäller inte medborgare i de nordiska länderna. Det gäller inte heller EES-medborgare och deras familjemedlemmar, som har uppehållsrätt (2 kap. 8 § UtL). Uppehållstillstånd ges enligt 2 kap. 4 § UtL för viss tid (tidsbegränsat uppehållstillstånd) eller utan tidsbegränsning (permanent uppehållstillstånd).

Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd får beviljas en utlänning som önskar vistas här i landet för arbete, studier eller besök (5 kap. 10 § UtL).

Permanent uppehållstillstånd får beviljas en utlänning som har erbjudits en tillsvidareanställning i landet, om utlänningen har särskilda kvalifikationer och behovet av arbetskraft inte kan fyllas av arbetssökande inom landet eller genom rekrytering från annat land inom EES eller Schweiz (5 kap. 5 § UtL).

Uppehållstillstånd ska enligt huvudregeln ha sökts och beviljats före inresan i Sverige (5 kap. 18 § UtL).

Migrationsverkets beslut om avslag på en ansökan om uppehållstillstånd eller om återkallelse av ett uppehållstillstånd får överklagas till migrationsdomstol (14 kap. 3 § UtL).

Arbetstillstånd

En utlänning som ska arbeta i Sverige på grund av anställning här eller utomlands ska enligt 2 kap. 7 § UtL ha arbetstillstånd. Kravet på arbetstillstånd gäller dock inte medborgare i de nordiska länderna. Det gäller inte heller EES-medborgare och deras familjemedlemmar, som har uppehållsrätt, eller utlänningar med permanent uppehållstillstånd (2 kap. 8 § UtL). Även utlänningar som har ställning som varaktigt bosatta i en annan EU-stat eller är medborgare i Schweiz och vissa av deras familjemedlemmar är enligt 5 kap. 1 § utlänningsförordningen (Utf) undantagna från kravet på arbetstillstånd. Motsvarande gäller vissa yrkesgrupper.

Arbetstillstånd får ges till en utlänning som erbjudits ett säsongsarbete, en anställning inom ett yrke där det råder tillfällig brist på arbetskraft eller som deltar i ett internationellt utbyte. Tillstånd får även ges om det följer av ett internationellt avtal eller ett avtal med annat land (6 kap. 2 § UtL). Arbetstillstånd får ges till en utlänning som har tidsbegränsat uppehållstillstånd, om inte skäl hänförliga till syftet med uppehållstillståndet talar häremot (6 kap. 3 § UtL).

Ett arbetstillstånd ska vara tidsbegränsat. Det får avse ett visst slag av arbete och förenas med de övriga villkor som behövs (6 kap. 1 § UtL).

Arbetstillstånd ska enligt huvudregeln i 6 kap. 4 § UtL ha sökts och beviljats före inresan i Sverige.

Arbetsförmedlingen ska, efter hörande av berörda organisationer på arbetsmarknaden, besluta om riktlinjer för bedömningen av ärenden om arbetstillstånd (5 kap. 12 § UtF).

Enligt 5 kap. 5 § UtF ska Migrationsverket samråda med Arbetsförmedlingen i ett ärende om arbetstillstånd, om inte ansökningen ska avslås. Samråd behöver dock inte ske om Migrationsverket vid prövningen följer de av Arbetsförmedlingen utfärdade riktlinjerna. Berörda arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer ska enligt 13 kap. 14 § UtL få tillfälle att yttra sig i ärenden som har principiell betydelse eller i övrigt är av större vikt.

Enligt 5 kap. 4 § UtF är asylsökande undantagna från kravet på arbetstillstånd om handläggningstiden beräknas överstiga fyra månader hos Migrationsverket. Undantaget gäller till dess att det finns ett lagakraftvunnet beslut i ärendet. Om ett beslut om avvisning eller utvisning inte bedöms kunna verkställas med tvång på grund av förhållandena i mottagarlandet, gäller undantaget till dess att utlänningslämningen lämnar landet.

Enligt 14 kap. 3 § UtL får Migrationsverkets beslut om avslag på en ansökan om arbetstillstånd eller beslut om återkallelse av arbetstillstånd överklagas till en migrationsdomstol, om frågan om tillstånd har behandlats i samband med ett beslut om avvisning eller utvisning.

Samarbetet inom EU/EES

Under toppmötet i Tammerfors 1999 lade Europeiska rådet fast att EU ska säkerställa en likabehandling av alla inom unionen lagligen bosatta tredjelandsmedborgare. Målet är att ge dessa personer rättigheter och skyldigheter jämförbara med EU-medborgarnas. Ambitionen att utveckla en väl fungerande invandringspolitik har sedan upprepats 2004 i det s.k. Haagprogrammet och senare i slutsatserna från Europeiska rådet i december 2006. Inom ramen för genomförandet av Haagprogrammet ska kommissionen presentera fem förslag till direktiv på området ekonomisk migration.

I december 2005 presenterade kommissionen en strategisk plan för laglig migration som omfattar både rättsliga och icke-rättsliga åtgärder (KOM (2005) 669). Mot bakgrund bl.a. av EU:s demografiska underskott skulle enligt kommissionen ett sådant regelverk kunna underlätta den invandring som i en nära framtid är angelägen.

Kommissionen har därefter presenterat två förslag till direktiv.

Det första förslaget behandlar villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för högkvalificerad anställning (KOM(2007) 637). Förslaget syftar till att förbättra EU:s förmåga att attrahera och vid behov behålla högkvalificerade arbetstagare från tredjeland genom att utfärda ett s.k. EU-blåkort. Kommissionen vill med förslaget införa ett gemensamt

påskyndat förfarande som ska vara flexibelt och bygga på gemensamma definitioner och kriterier avseende t.ex. anställningskontrakt, yrkeskvalifikationer och lön. Under den första tvåårsperioden ska tillträdet till arbetsmarknaden begränsas till det yrke för vilket man först beviljades uppehållstillstånd. Efter två år ska en person med EU-blåkort ha samma tillträde till anställningar som personer bosatta i landet. En person som har ett EU-blåkort och dennes familjemedlemmar ska under vissa förutsättningar kunna flytta från en medlemsstat till en annan efter två års laglig bosättning i den första medlemsstaten.

Det andra direktivförslaget behandlar ett enhetligt ansökningsförfarande och ett kombinerat tillstånd för tredjelandsmedborgare att vistas och arbeta på en medlemsstats territorium samt en gemensam uppsättning rättigheter för arbetstagare från tredjeland som lagligen vistas i en medlemsstat (KOM (2007) 638). Syftet med direktivförslaget är att skapa ett regel- och rättighetsbaserat synsätt på arbetskraftsinvandring.

Utgångspunkten för de båda direktivförslagen är att antalet tredjelandsmedborgare som ska tillåtas resa in och vistas i en viss medlemsstat även fortsättningsvis ska beslutas av den berörda medlemsstaten.

Kommissionen avser att under 2009 presentera ytterligare två direktivförslag, nämligen ett om säsongarbetande tredjelandsmedborgare och ett om företagsinternt utstationerad personal och avlönade praktikanter.

Därutöver har kommissionen presenterat dels ett meddelande om cirkulär migration och partnerskap för rörlighet mellan EU och tredjeländer (KOM(2007) 248), vilket bl.a. syftar till att hjälpa medlemsstaterna att tillgodose sina behov av den arbetskraft de behöver, dels ett meddelande om en gemensam invandringspolitik för Europa (KOM(2008) 359), vari kommissionen formulerat sin vision för en framtida gemensam invandringspolitik.

Därtill kommer att det franska ordförandeskapet nyligen har presenterat en europeisk pakt för invandring och asyl. Pakten utgör ett samlat ramverk för de fem områden där EU vill stärka sitt samarbete, nämligen laglig invandring och integration, olaglig invandring och återvändande, gränskontroll, asyl och samarbete med tredjeländer. Vid Europeiska rådets möte den 15-16 oktober 2008 antogs paktens.

Nya regler för arbetskraftsinvandring

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag som bl.a. innebär följande.

Den myndighetsbaserade arbetsmarknadsprövningen ska upphöra och tidsbegränsade arbetstillstånd ska kunna beviljas en utlänningsom som har ett erbjudande om en anställning som han eller hon kan försörja sig på och att anställningsvillkoren inte är sämre än de villkor som följer av svenska kollektivavtal eller praxis inom yrket eller branschen.

Ett tidsbegränsat arbetstillstånd ska inte få ges för längre tid än två år och inte heller för längre tid än anställningstiden. Den sammanlagda tillståndstiden ska inte få vara längre än fyra år. En förlängning av tillståndet ska få sökas inifrån Sverige och ska göras före tillståndstidens utgång. Den som under de senaste fem åren har haft uppehållstillstånd för arbete i sammanlagt fyra år ska kunna beviljas permanent uppehållstillstånd.

Ett tidsbegränsat arbetstillstånd ska kopplas till ett visst slag av arbete och viss arbetsgivare under de första två åren för att därefter kopplas till ett visst slag av arbete.

Utläningar som fått avslag på asylansökan ska under vissa förutsättningar kunna beviljas uppehållstillstånd för arbete utan att lämna landet.

Riksdagen avslår motionsyrkanden bl.a. om avslag på propositionen.

Jämför reservation 1 (s, v).

Propositionen

I propositionen föreslås nya regler för arbetskraftsinvandring till Sverige, varigenom ett effektivare och mer flexibelt system införs för att underlätta rekryteringen av arbetskraft från tredjeländ.

Arbetsmarknadsprövning

Enligt den nuvarande ordningen för handläggning av ärenden som rör arbetstillstånd för täckande av tillfällig brist på arbetskraft och permanent uppehållstillstånd av arbetsmarknadsskäl ska det inför en rekrytering av arbetskraft från tredjeländ göras en myndighetsbaserad arbetsmarknadsprövning. Därmed avses Arbetsförmedlingens prövning av om det finns arbetsökande i Sverige eller övriga EES och Schweiz som har kvalifikationer för det aktuella arbetet.

Regeringen anser att den nuvarande handlägningsordningen är otillfredsställande eftersom det är den enskilde arbetsgivaren som har bäst kunskap om vilka rekryteringsbehov som föreligger i den egna verksamheten. Reger-

ingen föreslår därför att den myndighetsbaserade arbetsmarknadsprövningen ska upphöra. Med hänsyn till att det ur ett arbetsgivarperspektiv i regel är betydligt enklare att rekrytera någon från Sverige än från tredje land, förutsatt att rätt kompetens finns inom landet, finns enligt regeringen ingen anledning att befara en undanträngning av inhemsk arbetskraft.

Grundläggande villkor för tidsbegränsat arbetstillstånd

Enligt nuvarande praxis är det en förutsättning för att ett uppehålls- och arbetstillstånd ska kunna beviljas att utlänningen har erbjudits en anställning där arbetstiden är av sådan omfattning att han eller hon får en tillräcklig försörjning under vistelsen i Sverige. Försörjningskravet avser endast arbetstagaren. Därutöver krävs att nivån avseende lön, försäkringskydd och övriga anställningsvillkor lägst ska motsvara kollektivavtal eller vad som är praxis i Sverige inom yrket eller branschen.

Det är regeringens uppfattning att det även i fortsättningen ska vara en förutsättning för arbetstillstånd att utlänningen har erbjudits en anställning i Sverige som han eller hon kan försörja sig på. Regeringen föreslår att en bestämmelse härom tas in i utlänningslagen. Som villkor ska enligt förslaget gälla att de erbjudna anställningsvillkoren inte får vara sämre än de som gäller för arbetstagare i Sverige.

Av de åtaganden som Sverige har gjort inom EU följer bl.a. att det egna landets befolkning samt befolkningen i övriga EU/EES och Schweiz ska ha företräde till befintliga arbetstillfällen. Regeringen föreslår med hänsyn härtill att arbetstillstånd ska kunna beviljas under förutsättning att principen om gemenskapsföreträde respekteras.

När ett arbetstillstånd beviljas första gången ska det enligt förslaget kopplas till en viss arbetsgivare och avse ett visst slag av arbete. Skälet härtill är att arbetstillståndet beviljats för att avhjälpa en enskild arbetsgivares svårighet att rekrytera och att det är mot en viss anställning som villkoren för tillståndet prövats. En nackdel är att den utländske arbetstagaren blir hänvisad till och beroende av en enda arbetsgivare. En arbetstagare som i Sverige blivit arbetslös under innevarande tillståndsperiod ska därför kunna söka nytt arbete i upp till tre månader (se vidare nedan). Efter en tillståndstid om två år ska arbetstillståndet endast knytas till ett visst slag av arbete eftersom en fortsatt koppling till arbetsgivaren i alltför hög grad skulle hämma rörligheten på arbetsmarknaden och motverka flexibiliteten i systemet.

Regeringen föreslår också att den särskilda tillståndsgrunden för säsongarbete tas bort. Prövningen av säsongbetonade anställningserbjudanden bör i stället hanteras enligt de föreslagna generella reglerna för uppehålls- och arbetstillstånd.

Arbetsstillståndets giltighetstid

De flesta utlänningar som får uppehålls- och arbetsstillstånd av arbetsmarknadsskäl i Sverige får det för täckande av tillfällig brist på arbetskraft. Ett sådant arbetsstillstånd kan initialt ges för längst 18 månader och kan då förlängas med 6 månader. Efter en sammanlagd tid av 24 månader beviljas ingen ytterligare förlängning, och arbetstagaren ska då lämna landet. Detta är enligt regeringens mening inte en tillfredsställande ordning.

Eftersom den svenska arbetsmarknaden gynnas av längre tillståndstider föreslår regeringen att ett tidsbegränsat arbetsstillstånd ska kunna beviljas för tid motsvarande anställningstiden, dock inte för längre tid än två år. Den sammanlagda tiden ska enligt förslaget inte få överstiga fyra år. Därefter bör i stället frågan om permanent uppehållstillstånd aktualiseras. Regeringen föreslår därför att en utlänning som under de senaste fem åren haft uppehållstillstånd för arbete i sammanlagt fyra år ska kunna få permanent uppehållstillstånd, om de grundläggande villkoren för uppehållstillstånd fortfarande är uppfyllda.

Med hänsyn härtill och då regeringen föreslagit att den myndighetsbaserade arbetsmarknadsprövningen ska upphöra saknas det anledning att möjliggöra för vissa utvalda grupper att få permanent uppehållstillstånd av arbetsmarknadsskäl redan vid invandringstillfället. Regeringen föreslår därför att denna möjlighet ska avskaffas.

Villkoren för familjemedlemmar

Enligt Migrationsverkets praxis beviljas normalt både uppehållstillstånd och arbetsstillstånd till medföljande familjemedlemmar. Enligt regeringen är någon ändring i fråga om familjemedlemmars möjlighet att beviljas uppehålls- eller arbetsstillstånd inte önskvärd. Regeringen anser dock att det i förordning bör förtydligas i vilka fall som familjemedlemmar till den som beviljats uppehållstillstånd för arbete ska kunna beviljas uppehållstillstånd. Regeringen föreslår av det skälet att ett bemyndigande för regeringen att meddela sådana föreskrifter tas in i utlänningslagen.

Återkallelse av uppehållstillstånd m.m.

Med längre tillståndstider kommer det enligt regeringen i en del fall att inträffa att en anställning upphör under tillståndstiden. Det kan t.ex. bero på att arbetsgivarens verksamhet upphör eller blir föremål för sådana neddragningar att utlänningen blir uppsagd på grund av arbetsbrist och därmed står utan egen försörjning. Det är emellertid inte rimligt att en utlänning som beviljats uppehålls- och arbetsstillstånd på grund av ett arbetserbjudande ska ha rätt att vistas här i landet under en längre tid utan att ha sin försörjning ordnad. Eftersom det enligt nuvarande regler inte är möjligt att efter inresan i Sverige återkalla ett uppehålls- och arbetsstillstånd för en utlänning även om han eller hon skulle förlora sitt arbete under tillståndstiden föreslår regeringen att det införs en möjlighet att återkalla ett uppehålls-

tillstånd i denna situation. Tillståndet bör dock inte återkallas utan att arbetstagaren fått en viss tid på sig för att söka ett nytt arbete. Regeringen föreslår att tiden för att söka arbete bestäms till tre månader från det att anställningen upphörde. I de fall en ny anställning inte täcks av det gällande arbetstillståndet bör en ansökan om arbetstillstånd för den nya anställningen få lämnas in och prövas under vistelsen i landet.

Handläggningen av ansökningar om arbetstillstånd

När arbetsmarknadsprövningen avskaffas är det med hänsyn till Migrationsverkets övriga uppgifter rimligt att kontrollen av att gemenskapsföreträdet respekteras förs över från Arbetsförmedlingen till Migrationsverket. På samma sätt bör uppgiften att från arbetstagarorganisationerna inhämta synpunkter avseende lön, försäkringsskydd och anställningsvillkor i övrigt, i de fall arbetsgivaren inte gjort detta, föras över till Migrationsverket.

Regeringen föreslår därför att Migrationsverket ska kontrollera att gemenskapsföreträdet respekteras samt pröva att de erbjudna anställningsvillkoren inte är sämre än vad som gäller för arbetstagare som redan är bosatta i Sverige. Handläggningen av ärenden om uppehålls- och arbetstillstånd kommer därigenom att samlas hos en myndighet.

För att gemenskapsföreträdet ska kunna respekteras måste personer bosatta inom EU/EES och i Schweiz få kännedom om vakanser på den svenska arbetsmarknaden. Rekryteringen av en arbetstagare kan inledas av att arbetsgivaren anmäler den lediga anställningen till Arbetsförmedlingen för utannonsering. När en ledig tjänst utannonseras i Arbetsförmedlingens platsbank blir den också synlig i den europeiska Internetbaserade platsportalen Eures, varigenom tjänsten görs tillgänglig för medborgare i övriga EU/EES och Schweiz. Det finns dock inget som hindrar arbetsgivaren från att välja andra rekryteringsåtgärder. Det avgörande är att underlaget gör det möjligt att bedöma om gemenskapsföreträdet har iakttagits. Har inte gemenskapsföreträdet iakttagits eller går det inte att bedöma om så är fallet ska något arbetstillstånd inte meddelas. Om en arbetsgivare inte lyckas rekrytera någon lämplig person bosatt i Sverige, övriga EU/EES eller Schweiz och Migrationsverket finner att gemenskapsföreträdet respekterats står det arbetsgivaren fritt att rekrytera från tredjeland.

När det gäller prövningen av anställningsvillkoren svarar arbetsgivaren enligt nuvarande ordning i de allra flesta fall för att inhämta den berörda arbetstagarorganisationens yttrande över de erbjudna arbetsvillkoren. Detta bör också i fortsättningen vara huvudregeln. Först om lokal facklig representant saknas eller om det finns någon annan rimlig anledning till varför yttrande om arbetsvillkor inte finns bör det ankomma på Migrationsverket att remittera ärendet i dessa delar till arbetstagarorganisationen. Remittering får dock underlåtas om Migrationsverket finner det uppenbart onödigt eller det annars föreligger särskilda skäl.

Gäststudenter och näringsidkare

Den som beviljas uppehållstillstånd för studier vid universitet eller högskola har rätt att arbeta under studietiden utan krav på arbetstillstånd. Enligt Migrationsverkets praxis ges en student som har haft ett uppehållstillstånd för studier under minst sex månader rätt att ansöka om arbetstillstånd utan att behöva lämna Sverige. Vidare har studenten rätt att arbeta under tiden som ansökan prövas. En förutsättning för detta är att ansökan görs innan uppehållstillståndet för studier har upphört.

Av Migrationsverkets rapport Uppföljning av beslut om uppehållstillstånd för studier från juni 2005 framgår emellertid att upp till var fjärde person aldrig påbörjar sina studier i landet trots att de har fått tillstånd för detta. Av dem som registrerat sig vid en läroanstalt var det endast 60 % som senare registrerats för tillgodogjorda högskolepoäng. Även om de utländska studenterna positivt bidrar till både högskolemiljön och det svenska samhället i stort är det enligt regeringen inte önskvärt att införa ett generellt undantag för denna grupp.

Regeringen föreslår därför att gäststudenter som slutfört studier motsvarande 30 högskolepoäng eller fullföljt en termin som gäststudent vid forskarutbildning ska få söka uppehålls- och arbetstillstånd inifrån landet.

När det gäller näringsidkare innebär Migrationsverkets nuvarande praxis att tidsbegränsade uppehållstillstånd beviljas för den som har för avsikt att bedriva näringsverksamhet. En utgångspunkt vid tillståndsprövningen är att försörjningen ska vara tryggad. Regeringen anser att de krav som enligt gällande ordning ställs på invandrande näringsidkare är tillräckligt strikta för att så långt som möjligt garantera att dessa kan trygga sin försörjning. Regeringen föreslår emellertid att det i utlänningslagen intas en bestämmelse om att utlänningen ska ha förmåga att driva den aktuella verksamheten.

Utlänning som fått avslag på en asylansökan

En av de grundläggande intentionerna med den nu gällande utlänningslagen är att asylprocessen ska ha en tydlig början och ett tydligt slut. Ett av målen med asylprocessen är att de sökande ska få en rättssäker prövning med ett snabbt definitivt besked på sin ansökan. För att upprätthålla legitimiteten i asylsystemet är det också viktigt att lagakraftvunna beslut respekteras. Att införa en möjlighet att ansöka om uppehålls- och arbetstillstånd efter ett lagakraftvunnet beslut om avvisning eller utvisning kan skapa osäkerhet om slutpunkten i asylprocessen. Mot detta ska vägas att en utlänning som har kommit till Sverige och arbetat under tiden för handläggningen av ansökan om uppehållstillstånd som flykting eller skyddsbehövande i övrigt har påbörjat en etablering på den svenska arbetsmarknaden. Att någon i en sådan situation ska tvingas lämna Sverige för att ansöka om uppehållstillstånd för arbete är inte i linje med regeringens övriga förslag om ett effektivare system för arbetskraftsinvandring. Därtill kommer att det kan framstå som oskäligt och inte minst vara kostsamt för den enskilde och

hans eller hennes familj. För en arbetsgivare kan det bli ett ekonomiskt avbräck om arbetstagaren tvingas lämna Sverige för att söka nödvändiga tillstånd. Vid en sammantagen bedömning anser regeringen att det under vissa förutsättningar bör vara möjligt för en utlänning, vars ansökan om uppehållstillstånd som flykting eller skyddsbehövande i övrigt avslagits, att ansöka om uppehålls- och arbetstillstånd inifrån landet.

Regeringen föreslår därför att ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för arbete ska kunna beviljas efter inresan om utlänningen har en anställning sedan minst sex månader och anställningen har en varaktighet om minst ett år, räknat från tidpunkten för ansökan. Även en familjemedlem till en sådan person ska kunna beviljas uppehållstillstånd utan att lämna landet. Regeringen gör samtidigt bedömningen att de utlänningar som enligt förslaget ska kunna beviljas uppehållstillstånd efter ett lagakraftvunnet beslut bör få möjlighet att fortsätta att arbeta under tiden som den nya ansökan handläggs och att en bestämmelse härom kan tas in i utlänningsförordningen.

För att motverka missbruk föreslås att det införs en tidsgräns för när ansökan senast ska ha kommit in till Migrationsverket. Tidsgränsen bör bestämmas till två veckor från det att beslutet om avslag på ansökan om uppehållstillstånd som flykting eller skyddsbehövande i övrigt vunnit laga kraft. I normala fall ska en utlänning efterkomma ett beslut om avvísning eller utvisning inom två respektive fyra veckor från det att beslutet vann laga kraft. Det kommer dock inte alltid att vara möjligt för Migrationsverket att pröva en ansökan om uppehållstillstånd för arbete innan utlänningen är skyldig att lämna landet. Regeringen föreslår därför att verket ska ges möjlighet att i samband med prövningen av ansökan om uppehållstillstånd tillfälligt stoppa verkställigheten av ett beslut om avvísning eller utvisning (inhibition).

Ansökan om arbets- och uppehållstillstånd efter inresan

Regeringen anser att ett undantagslöst upprätthållande av kravet att uppehålls- och arbetstillstånd ska vara ordnat före inresan i vissa fall kan få orimliga konsekvenser. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att det införs en möjlighet för en utlänning, som har beviljats visering för att träffa en arbetsgivare i Sverige, att i vissa fall ansöka om arbetstillstånd inifrån landet. Förutsättningarna för detta ska vara att sökanden fått anställning inom ett slag av arbete där efterfrågan på arbetskraft är stor och att arbetsgivaren skulle försakras olägenheter om utlänningen måste resa till ett annat land för att ge in ansökan där eller det annars finns särskilda skäl. En ansökan måste göras medan viseringen är giltig, dvs. inom tre månader från inresan i Schengenområdet.

Enligt förslaget ska den som är viseringsfri ha motsvarande möjlighet att få en ansökan om uppehålls- och arbetstillstånd beviljad efter inresan till Sverige.

Ikraftträdande m.m.

I propositionen föreslås att ändringarna i utlänningslagen ska träda i kraft den 15 december 2008. Enligt regeringen finns det inte något behov av övergångsbestämmelser.

Regeringen bedömer att de nya reglerna kommer att leda till ökade kostnader för prövningen av uppehålls- och arbetstillstånd för arbetstagare, gäststudenter och näringsidkare.

Regeringen avser att följa upp och utvärdera reformens konsekvenser vad avser efterfrågan på arbets- och uppehållstillstånd samt utvecklingen hos berörda myndigheter.

Motionerna

Socialdemokraterna

Veronica Palm m.fl. (s) begär i motion Sf28 yrkande 1 avslag på propositionen. Motionärerna motsätter sig att arbetsmarknadsprövningen tas bort. Eftersom en enskild arbetsgivare knappast kan känna till rekryteringsläget i hela landet finns det risk för att personer här i landet trängs undan. Utan en offentlig prövning blir det arbetsgivaren som fattar beslut om arbets- och uppehållstillstånd. Motionärerna motsätter sig också att man ska kunna gå från att vara asylsökande till att bli arbetskraftsinvandrare eftersom det finns risk för att en tydlig asylprocess undergrävs. Vidare blir graden av arbetsförhet avgörande för om uppehållstillstånd beviljas eller inte samtidigt som den enskilde hamnar i beroendeställning till arbetsgivaren.

I samma motions yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om en utveckling av en politik för arbetskraftsinvandring där det grundläggande kravet för arbetstillstånd är att de fackliga organisationerna ges reella möjligheter att yttra sig om löner och anställningsvillkor i varje enskilt fall. Inriktningen bör enligt motionärerna vara de förslag som den parlamentariska Kommittén för arbetskraftsinvandring (Kaki) lagt fram.

Vänsterpartiet

Kalle Larsson m.fl. (v) begär i motion Sf27 yrkande 1 avslag på propositionen. Motionärerna motsätter sig ”spårbyte”, dvs. att man ska kunna gå från att vara asylsökande till att bli arbetskraftsinvandrare, eftersom det riskerar att urholka asylrätten. Motionärerna ser en risk för att den som anser sig hotad av tortyr i hemlandet godtar slavliknande arbetsvillkor och att en otrygg låglönemarknad växer fram. Asylsökande som inte är arbetsföra kommer med regeringens förslag inte att få uppehållstillstånd av arbetsmarknadsskäl. Förslaget om att inte undanta asylsökande som saknar identitetshandlingar från kravet på arbetstillstånd slår hårt mot flyktingar med starka skyddsskäl. Det finns även risk för s.k. braindrain. Den slojade arbetsmarknadsprövningen innebär att arbetsgivare inte behöver ta

hänsyn till om kompetensen finns här i landet. Dessutom är det orimligt att papperslösa ska uteslutas från möjligheten att söka uppehållstillstånd av arbetsmarknadsskäl.

I samma motions yrkande 2 begärs förslag om en ny utformning av reglerna för arbetskraftsinvandring där bl.a. följande villkor är uppfyllda. Arbetskraftsinvandring ska inte sammanblandas med asylrätten, ett gästarbetarsystem ska inte få införas, rättvisa villkor och social trygghet ska garanteras, myndighetsprövning och fackligt inflytande ska bibehållas och ingen braindrain ska få ske.

I yrkande 3 begär motionärerna – om yrkandena 1 och 2 faller – förslag på övergångsregler som ger de asylsökande och papperslösa som i dag befinner sig i Sverige möjlighet att ansöka om uppehållstillstånd av arbetsmarknadsskäl.

Arbetsmarknadsutskottets yttrande

Arbetsmarknadsutskottet framhåller i sitt yttrande fördelarna med de nya reglerna för arbetskraftsinvandring för samhällsekonomin liksom för arbetsgivare och arbetstagare på en rörlig arbetsmarknad. Sammanfattningsvis anser arbetsmarknadsutskottet att det finns starka skäl att ställa sig positiv till de nya reglerna för arbetskraftsinvandring och anser att socialförsäkringsutskottet bör tillstyrka propositionen och avstyrka de aktuella motionerna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att migrationspolitiken står inför nya utmaningar, både nationellt och internationellt. Som tidigare redovisats pågår ett omfattande arbete inom EU med att ta fram ett gemensamt regelverk för laglig migration. En ökad arbetsinvandring kan enligt utskottet bidra till Sveriges utveckling och välfärd, bl.a. i den meningen att invandrare kan tillföra nya erfarenheter och ny kunskap. Samtidigt innebär en större andel i befolkningen i arbetsför ålder att försörjningsbördan minskar, vilket skapar förutsättningar att upprätthålla den svenska välfärden. Av nu nämnda skäl är det viktigt att ta till vara de möjligheter som arbetskraftsinvandring innebär. Även om Sverige i dag inte har någon generell brist på arbetskraft, utan bristen begränsar sig till ett antal olika yrken, så måste regelverket moderniseras för att anpassas till en framtid då en mer omfattande arbetskraftsbrist kan uppstå.

Utskottet delar inte uppfattningen i motionerna att en ökad arbetskraftsinvandring innebär att utländsk arbetskraft riskerar att tränga undan inhemsk arbetskraft. Som framhålls i propositionen är det normalt sett enklare att rekrytera någon från Sverige än från tredjeland. Därtill kommer att Migrationsverket ska kontrollera att gemenskapsföreträdet respekteras. Snarare är risken stor för att det kommer att uppstå konkurrens mellan olika länder om den arbetskraft som finns och att Sveriges behov av arbetskraft

från tredjeländ inte kommer att kunna tillgodoses i tillräcklig omfattning. För att i möjligaste mån råda bot på detta är det viktigt att Sverige blir ett attraktivt land för arbetskraftsinvandrare för att på så sätt kunna konkurrera t.ex. med andra medlemsstater inom EU som står inför samma situation som Sverige med stora pensionsavgångar och en åldrande befolkning.

Att ge ökade möjligheter till arbetskraftsinvandring är därför helt nödvändigt för att möta Sveriges framtida behov av arbetskraft. Emellertid är, som framhölls vid den offentliga utfrågningen den 23 september 2008, en ökad arbetskraftsinvandring bara ett av flera instrument för att på både lång och kort sikt motverka bristen på arbetskraft. Även andra åtgärder kommer att behövas, t.ex. att förmå människor att stanna kvar längre i arbetslivet än i dag.

Utskottet noterar att antalet arbetskraftsinvandrare från tredjeländ hittills varit lågt. Av Migrationsverkets statistikredovisning framgår att verket under 2007 beviljade sammanlagt 9 850 förstagångstillstånd till personer från länder utanför EU. Vid utskottets offentliga utfrågning uppgav företrädare för Migrationsverket att antalet ansökningar om arbetstillstånd ökat markant de senaste åren och att verket bedömer att antalet ansökningar innevarande år kommer att uppgå till ca 17 000. Prognosen för kommande år är ca 37 000.

I likhet med regeringen anser utskottet att Sverige även i fortsättningen ska ha en reglerad invandring där huvudregeln är att uppehålls- och arbetstillstånd ska ha sökts och beviljats före inresan i Sverige. Regeringens nu föreslagna regler kan inte anses innebära ett frångående av detta grundläggande element i den svenska invandringspolitiken.

Enligt utskottets uppfattning är det positivt att regeringen föreslagit att den myndighetsbaserade arbetsmarknadsprövningen slopas. Den som bäst kan avgöra behovet av att rekrytera arbetskraft från tredjeländ är givetvis den enskilde arbetsgivaren. En sådan ordning innebär som framhålls i propositionen att arbetsgivarens kompetensbehov kan tillgodoses bättre och snabbare. Därtill kommer att arbetstagarorganisationerna ska yttra sig över lön och andra anställningsvillkor och att Migrationsverket, förutom att kontrollera att gemenskapsföreträdet respekteras, också ska kontrollera att de erbjudna villkoren inte är sämre än vad som gäller för arbetstagare i Sverige. Vidare ska det i utlänningslagen föras in en bestämmelse som anger att ett arbetstillstånd förutsätter att lönen, försäkringsskyddet och övriga anställningsvillkor inte är sämre än de villkor som följer av svenska kollektivavtal eller praxis inom yrket eller branschen.

Vid utskottets offentliga utfrågning framhöll företrädare för Migrationsverket att verket har inlett ett samarbete med arbetsmarknadens parter i syfte att finna former bl.a. för hur de berörda arbetstagarorganisationerna ska kunna yttra sig över anställningsvillkor och vilka rimliga krav som kan ställas på arbetsgivarna i ansökningsprocessen. Migrationsverket har förhoppningar om att detta samarbete ska kunna fortsätta även sedan de nya reglerna trätt i kraft.

Utskottet ställer sig bakom förslaget att det ska bli möjligt att bevilja en ansökan om uppehållstillstånd för arbete som lämnats in i Sverige av en person som har fått ett lagakraftvunnet beslut om avslag på en ansökan om uppehållstillstånd som flykting eller skyddsbehövande i övrigt. Utskottet anser att regeringen gjort en rimlig avvägning mellan behovet av att få ett effektivare system för arbetskraftsinvandring å ena sidan och värdet av asylrätten å andra sidan.

Utskottet ser även positivt på att tiderna för arbetstillstånd förlängs jämfört med i dag och att utlänningen efter viss tid med tidsbegränsat uppehållstillstånd för arbete ska kunna få permanent uppehållstillstånd. Inte heller har utskottet några invändningar mot övriga förslag rörande arbetstillstånd och uppehållstillstånd.

Ett problem som blivit allt vanligare och som kan riskera att förlänga handläggningstiderna är frånvaron av identitetshandlingar. Som anges i propositionen saknade 65 % av de asylsökande, exklusive omedelbart avvisade, i åldrarna 16–64 år pass eller andra identitetshandlingar under 1999. Under 2007 var andelen 94 %.

I propositionen gör regeringen bedömningen att asylsökande som saknar identitetshandlingar inte bör undantas från kravet på arbetstillstånd, om inte han eller hon medverkar till att klarlägga sin identitet. Den som saknar identitetshandlingar och som medverkar till att klarlägga sin identitet kan således undantas från kravet på arbetstillstånd. Utskottet, som ser avsaknaden av identitetshandlingar som ett stort problem, delar regeringens bedömning att en begränsning av detta slag bör tas in i utlänningsförordningen.

När det gäller begäran i motion Sf27 om övergångsregler för asylsökande och s.k. papperslösa kan utskottet konstatera att det finns en grupp människor i Sverige som trots beslut om avvisning eller utvisning ändå inte lämnat landet eller av olika skäl valt att uppehålla sig i Sverige utan att söka uppehållstillstånd eller på annat sätt ge sig till känna för myndigheterna. Det är en situation som inte är bra vare sig för de enskilda eller för samhället. Dessa personer är många gånger utlämnade till oseriösa och hänsynslösa arbetsgivare som inte drar sig för att utnyttja deras utsatthet. Att införa en övergångsregel med anledning av den nu aktuella reformen skulle emellertid kräva ytterligare beredning av ärendet och innebära att ikraftträdandet försenas. Utskottet finner därför inte skäl att föreslå några övergångsregler för dessa personer.

Som redovisats ovan föreslår regeringen att ändringarna i utlänningslagen ska träda i kraft den 15 december 2008 utan övergångsbestämmelser. Det innebär bl.a. att de nya bestämmelserna tillämpas i alla ärenden som beslutas av Migrationsverket efter ikraftträdandet. Ett redan beviljat arbetstillstånd fortsätter att gälla för den tid och enligt de villkor som anges i beslutet.

Asylsökande som får ett beslut om avvisning eller utvisning efter ikraftträdandet kommer, om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda, att kunna ansöka om ett tidsbegränsat uppehållstillstånd med stöd av de nya reglerna. Vad gäller andra asylsökande konstaterar utskottet att den som sökt asyl och som fått ett avvisnings- eller utvisningsbeslut har tre veckor på sig att överklaga Migrationsverkets beslut, räknat från den dag då klaganden fick del av beslutet. När beslutet väl vunnit laga kraft har vederbörande två veckor på sig att inkomma till Migrationsverket med en ansökan om tidsbegränsat uppehållstillstånd för arbete. De nya reglerna är i dessa fall tillämpliga om Migrationsverkets prövning av ansökan om uppehållstillstånd för arbete görs den 15 december 2008 eller senare.

Utskottet noterar att regeringen i budgetpropositionen för 2009 har föreslagit att anslaget 1:1 Migrationsverket (utg.omr. 8) ska ökas med 24 miljoner kronor för det ökade antalet ansökningar som de nya reglerna för arbetskraftsinvandring beräknas medföra samt för att hantera de arbetsuppgifter som kommer att överföras till Migrationsverket från Arbetsförmedlingen.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag och avstyrker motionerna Sf27 och Sf28.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

- 1. Nya regler för arbetskraftsinvandring, punkt 1 (s, v)**
av Veronica Palm (s), Ronny Olander (s), Siw Wittgren-Ahl (s), Kurt Kvarnström (s), Göte Wahlström (s), Kalle Larsson (v) och Matilda Ernkrans (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2007/08:Sf27 av Kalle Larsson m.fl. (v) yrkande 1 och 2007/08:Sf28 av Veronica Palm m.fl. (s) yrkande 1 och avslår proposition 2007/08:147.

Ställningstagande

Socialdemokraterna och Vänsterpartiet är positiva till utökade möjligheter för arbetskraftsinvandring. Det är i grunden bra för såväl samhället som för den enskilde. Arbetskraftsinvandring skapar nya förutsättningar men också nya utmaningar. De positiva effekterna utgörs av ökade kontaktytor men också av kompetensöverföring mellan individer och nationer. En väl fungerande arbetskraftsinvandring är viktig för individen liksom för svensk ekonomi och arbetsmarknad. Den ger ökade förutsättningar för att hantera arbetskraftsbrist inom olika branscher, bidrar med nya kunskaper och utvidgar vårt globala kontaktnät och den förbättrar den enskildes frihet och möjlighet till försörjning.

Arbetskraftsinvandring förutsätter bibehållen ordning och reda på arbetsmarknaden, med respekt för gällande villkor och kollektivavtal. Ett självklart och grundläggande krav för arbetstillstånd är att löner, anställningsvillkor, försäkringsskydd och övriga arbetsvillkor ligger på samma nivå som för yrket eller branschen i Sverige. Om inte det kravet möts, finns risk för att människor utnyttjas på arbetsmarknaden och att lönerna dumpas samt att skarpa motsättningar skapas. I Sverige är det de fackliga organisationerna som har bäst kunskap om löner och anställningsvillkor. Det är därför viktigt att de ges reella möjligheter att yttra sig om och bevaka att löner och anställningsvillkor följs.

När vi välkomnar människor till Sverige, har vi också ansvar för att göra vad vi kan för att förhindra att de utnyttjas eller far illa. Arbetskraftsinvandring får aldrig bli ett sätt att kringgå lagar och regler för att konkurrera med dumpade villkor.

För att stärka migranternas position behövs någon form av prövning av rimligheten i företagens anställningsvillkor. De fackliga organisationernas möjligheter att medverka vid bedömning av behovet av arbetskraftsinvandring liksom bevakande av anställningstryggheten måste här särskilt beaktas. Lönedumpning eller anställningar med försämrade anställningstrygghet eller otryygt försäkringsskydd måste förhindras. Regeringen måste säkerställa att det görs en verklig prövning av arbetsgivaren. Vi menar att Arbetsförmedlingen är den myndighet som har bäst förutsättning att sköta den uppgiften.

Vi är vidare kritiska till att en asylsökande ska kunna "byta kö" och i stället söka som arbetskraft. Det riskerar att innebära att personer som i realiteten har behov av skydd i stället bara får stanna om de får arbetstillstånd, vilket skulle innebära en icke önskvärd konjunkuranpassning av asylnpolitiken. En sådan ordning innebär också att den sökande hamnar i en helt orimlig beroendesituation till en arbetsgivare, och risken är stor för utnyttjande till låg lön och dåliga villkor.

Mot denna bakgrund kan vi konstatera att regeringens och Miljöpartiets förslag till regler för utökad arbetskraftsinvandring inte uppfyller de krav på ordning och reda på arbetsmarknaden som vi vill se, att de utformats helt på arbetsgivarnas villkor och att de riskerar att på sikt underminera asylrätten.

Mot bakgrund av vad vi nu anfört anser vi att riksdagen bör avslå regeringens proposition.

2. Annan utformning av regler för arbetskraftsinvandring, punkt 2 (s)

av Veronica Palm (s), Ronny Olander (s), Siw Wittgren-Ahl (s), Kurt Kvarnström (s), Göte Wahlström (s) och Matilda Ernkrans (s).

– *Under förutsättning av bifall till reservation 1* –

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2007/08:Sf28 av Veronica Palm m.fl. (s) yrkande 2 och

avslår motion

2007/08:Sf27 av Kalle Larsson m.fl. (v) yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att det behövs en politik för arbetskraftsinvandring som ger bättre förutsättningar än i dag för både människor som väljer att komma hit för att arbeta och för Sveriges möjligheter att möta dessa människor på ett värdigt sätt. Vi är således för ett system med arbetskraftsinvandring men vill ha en annan inriktning än regeringen. Den inriktning vi förordar är den som presenterats av den parlamentariska Kommittén för arbetskraftsinvandring (Kaki). Enligt vår uppfattning är det de fackliga organisationerna som har bäst kunskap om löner och övriga anställningsvillkor. De fackliga organisationerna måste därför ges reella möjligheter att yttra sig om löner och anställningsvillkor i varje enskilt fall.

3. Annan utformning av regler för arbetskraftsinvandring, punkt 2 (v)

av Kalle Larsson (v).

– Under förutsättning av bifall till reservation 1 –

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:Sf27 av Kalle Larsson m.fl. (v) yrkande 2 och avslår motion 2007/08:Sf28 av Veronica Palm m.fl. (s) yrkande 2.

Ställningstagande

Under förutsättning att vissa villkor uppfylls måste en utökad arbetskraftsinvandring till Sverige ses som något i grunden positivt. De villkor som bör gälla för ett system med arbetskraftsinvandring är bl.a. att arbetskraftsinvandring inte får sammanblandas med asylrätten, att ett gästarbetarsystem med tillfälliga uppehållstillstånd inte ska få införas, att rättvisa villkor och social trygghet ska garanteras den som beviljas uppehållstillstånd för arbete, att myndighetsprövning och fackligt inflytande ska bibehållas samt att någon s.k. braindrain inte ska få ske.

4. Övergångsregler, punkt 3 (v)

av Kalle Larsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:Sf27 av Kalle Larsson m.fl. (v) yrkande 3.

Ställningstagande

Om riksdagen bifaller regeringens förslag om nya regler för arbetskraftsinvandring såsom de presenteras i proposition 2007/08:147 bör regeringen återkomma med ett förslag om övergångsregler som ger de asylsökande och papperslösa som i dag befinner sig i Sverige en möjlighet att ansöka om uppehållstillstånd för arbete inifrån Sverige.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2007/08:147 Nya regler för arbetskraftsinvandring:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716).

Följdmotionerna

2007/08:Sf27 av Kalle Larsson m.fl. (v):

1. Riksdagen beslutar avslå proposition 2007/08:147 Nya regler för arbetskraftsinvandring.
2. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till ny utformning av utökade regler för arbetskraftsinvandring i enlighet med vad som anförs i motionen.
3. Riksdagen begär – om yrkandena 1 och 2 faller – att regeringen återkommer med förslag på övergångsregler som ger asylsökande och papperslösa som i dag befinner sig i Sverige möjlighet att ansöka om uppehållstillstånd av arbetsmarknadsskäl i enlighet med vad som anförs i motionen.

2007/08:Sf28 av Veronica Palm m.fl. (s):

1. Riksdagen avslår proposition 2007/08:147 Nya regler för arbetskraftsinvandring.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utvecklingen av politiken för arbetskraftsinvandring samt om den parlamentariska utredningen Kommittén för arbetskraftsinvandring (Kaki).

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)

Härigenom föreskrivs i fråga om utlänningslagen (2005:716)

dels att 5 kap. 5, 10, 18 och 23 §§, 6 kap. 2 §, samt 7 kap. 3 § ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas tre nya paragrafer, 5 kap. 15 a §, 6 kap. 2 a § och 12 kap. 12 a §, av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***5 kap.**

5 §

Ett permanent uppehållstillstånd får beviljas en utlänning som har erbjudits en tillsvidareanställning i landet, om utlänningen har särskilda kvalifikationer och behovet av arbetskraft inte kan fyllas av arbetssökande inom landet eller genom rekrytering från annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller Schweiz.

Upphållstillstånd får beviljas en utlänning som har sin försörjning ordnad på annat sätt än genom anställning.

Ett permanent uppehållstillstånd får beviljas en utlänning som *under de senaste fem åren har haft uppehållstillstånd för arbete i sammanlagt fyra år.*

Upphållstillstånd får beviljas en utlänning som har sin försörjning ordnad på annat sätt än genom anställning. *Om utlänningen ska bedriva näringsverksamhet ska han eller hon ha förmåga att bedriva den aktuella verksamheten.*

10 §

Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd får beviljas en utlänning som önskar vistas här i landet för arbete, studier *eller besök.*

Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd får beviljas en utlänning som önskar vistas här i landet för arbete, studier, *besök eller för att bedriva näringsverksamhet.*

15 a §

Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd får beviljas en utlänning vars ansökan om uppehållstillstånd som flykting enligt 4 kap. 1 §

eller skyddsbehövande i övrigt enligt 4 kap. 2 § eller motsvarande äldre bestämmelser avslagits genom ett lagakraftvunnet beslut, om utlännen vistas här och

1. sedan minst sex månader har en anställning som uppfyller de krav som anges i 6 kap. 2 § första stycket och avser en tidsperiod om minst ett år från ansökningsstillfället, eller

2. enligt 3 § första stycket 1–4, 3 a § första stycket 1 eller andra stycket har stark anknytning till en person som beviljats uppehållstillstånd enligt 1.

En ansökan om tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt första stycket ska ha kommit in till Migrationsverket senast två veckor efter det att beslutet att avslå ansökan om uppehållstillstånd som flykting eller skyddsbehövande i övrigt har vunnit laga kraft.

18 §¹

En utlännning som vill ha uppehållstillstånd i Sverige *skall* ha ansökt om och beviljats ett sådant tillstånd före inresan i landet. En ansökan om uppehållstillstånd får inte bifallas efter inresan.

Detta gäller dock inte om

1. utlännen har rätt till uppehållstillstånd här som flykting eller skyddsbehövande i övrigt enligt 1 § eller kan beviljas uppehållstillstånd här med stöd av 21 kap. 2, 3 eller 4 §,

2. utlännen med stöd av 6 § bör beviljas uppehållstillstånd här,

3. en ansökan om uppehållstillstånd avser förlängning av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd som getts en utlännning med familjeanknytning med stöd av 3 § första stycket 1 eller 2 b eller 3 a § första stycket 1 eller andra stycket,

4. utlännen kan beviljas eller har tidsbegränsat uppehållstillstånd här med stöd av 15 §,

5. utlännen enligt 3 § första stycket 1–4, 3 a § första stycket 1–3 eller andra stycket har stark anknytning till en person som är bosatt i Sverige och det inte

En utlännning som vill ha uppehållstillstånd i Sverige *ska* ha ansökt om och beviljats ett sådant tillstånd före inresan i landet. En ansökan om uppehållstillstånd får inte bifallas efter inresan.

5. utlännen enligt 3 § första stycket 1–4, 3 a § första stycket 1–3 eller andra stycket har stark anknytning till en person som är bosatt i Sverige och det inte

¹ Senaste lydelse 2006:220.

skäligen kan krävas att utlänningen reser till ett annat land för att ge in ansökan där, *eller*

6. det annars finns synnerliga skäl.

I fråga om uppehållstillstånd för en utlänning som *skall* avvisas eller utvisas enligt dom eller beslut som har vunnit laga kraft gäller föreskrifterna i 8 kap. 14 § och 12 kap. 18–20 §§.

skäligen kan krävas att utlänningen reser till ett annat land för att ge in ansökan där,

6. *en ansökan om uppehållstillstånd avser förlängning av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd som med stöd av 10 § har beviljats en utlänning i fall som avses i 6 kap. 2 § första stycket,*

7. *utlänningen kan beviljas uppehållstillstånd enligt 15 a §,*

8. *utlänningen med stöd av 10 § har beviljats ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för studier och antingen slutfört studier som motsvarar 30 högskolepoäng eller fullföljt en termin vid forskarutbildning, eller*

9. det annars finns synnerliga skäl.

Det som föreskrivs i första stycket gäller inte heller om utlänningen har beviljats en visering för att besöka en arbetsgivare i Sverige eller är undantagen från kravet på visering om han eller hon ansöker om ett uppehållstillstånd för arbete inom ett slag av arbete där det råder stor efterfrågan på arbetskraft. En ytterligare förutsättning är att arbetsgivaren skulle förorsakas olägenheter om utlänningen måste resa till ett annat land för att ge in ansökan där eller att det annars finns särskilda skäl.

I fråga om uppehållstillstånd för en utlänning som *ska* avvisas eller utvisas enligt dom eller beslut som har vunnit laga kraft gäller föreskrifterna i 15 a §, 8 kap. 14 § och 12 kap. 18–20 §§.

*Lydelse enligt
bet. 2007/08:UbU14*

Föreslagen lydelse

23 §²

Regeringen får meddela föreskrifter om uppehållstillstånd för studier eller besök.

Regeringen får meddela föreskrifter om att en ansökan om uppehållstillstånd får bifallas om det följer av en överenskommelse med främmande stat.

Regeringen får meddela föreskrifter om när uppehållstillstånd får ges till en tredjelandsmedborgare med ställning som varaktigt bosatt i en annan EU-stat och till anhöriga till en sådan utlänning.

Regeringen får meddela föreskrifter om uppehållstillstånd för forskning till en tredjelandsmedborgare och till medföljande familjemedlemmar till en sådan utlänning.

Regeringen får meddela föreskrifter om uppehållstillstånd för familjemedlemmar till en tredjelandsmedborgare som har beviljats uppehållstillstånd för arbete.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

2 §

Arbetstillstånd får ges till en utlänning som erbjudits *säsongsarbete*, en anställning *inom ett yrke där det råder tillfällig brist på arbetskraft* eller som deltar i ett internationellt utbyte. *Tillstånd får även ges om det följer av ett internationellt avtal eller ett avtal med ett annat land.*

Arbetstillstånd får ges till en utlänning som erbjudits en anställning, om

1. *anställningen gör det möjligt för honom eller henne att försörja sig, och*

2. *lönen, försäkringsskyddet och övriga anställningsvillkor inte är sämre än de villkor som följer av svenska kollektivavtal eller praxis inom yrket eller branschen.*

Arbetstillstånd enligt första stycket får endast ges om rekryteringsförfarandet är förenligt med Sveriges åtaganden inom Europeiska unionen.

² Senaste lydelse 2006:219.

Arbetsstillstånd får även ges till en utlänning som deltar i ett internationellt utbyte eller om det följer av ett internationellt avtal eller ett avtal med ett annat land.

2 a §

Ett arbetsstillstånd enligt 2 § första stycket får inte ges för längre tid än två år. Det får heller inte avse längre tid än anställningstiden.

Den sammanlagda tillståndstiden för arbetsstillstånd enligt 2 § första stycket får inte vara längre än fyra år.

Ett arbetsstillstånd enligt 2 § första stycket ska knytas till viss arbetsgivare och avse ett visst slag av arbete. Efter en sammanlagd tillståndstid om två år ska tillståndet endast knytas till ett visst slag av arbete.

7 kap.

3 §³

Uppehållstillstånd får återkallas för en utlänning som rest in i landet om

1. utlänningen utan arbetsstillstånd bedriver verksamhet som kräver ett sådant tillstånd, eller

2. det på grund av tidigare verksamhet eller i övrigt kan antas att utlänningen kommer att bedriva sabotage, spioneri eller olovlig underrättelseverksamhet i Sverige

Uppehållstillstånd får återkallas för en utlänning som rest in i landet, om

1. utlänningen utan arbetsstillstånd bedriver verksamhet som kräver ett sådant tillstånd,

2. utlänningen har beviljats arbetsstillstånd enligt 6 kap. 2 § första stycket och anställningen upphört, om inte utlänningen inom tre månader har fått en ny anställning som omfattas av arbetsstillståndet eller inom samma tid ansökt om arbetsstillstånd med anledning av en ny anställning och ansökan därefter beviljas, eller

3. det på grund av tidigare verksamhet eller i övrigt kan antas att utlänningen kommer att bedriva sabotage, spioneri eller olovlig underrättelseverksamhet i Sverige

³ Senaste lydelse 2006:220.

eller i något annat nordiskt land.

Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd som meddelats med stöd av 5 kap. 3 § första stycket 1 eller 2 b eller 3 a § första stycket 1 eller andra stycket får återkallas om förhållandet upphör.

Upphållstillstånd får dock inte återkallas enligt första stycket om utlänningen har vistats här i landet i mer än tre år med uppehållstillstånd när frågan om återkallelse prövas av den myndighet som först beslutar i saken.

eller i något annat nordiskt land.

Upphållstillstånd får dock inte återkallas enligt första stycket 1 eller 3 om utlänningen har vistats här i landet i mer än tre år med uppehållstillstånd när frågan om återkallelse prövas av den myndighet som först beslutar i saken.

12 kap.

12 a §

Har en utlänning ansökt om tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 5 kap. 15 a § första stycket får Migrationsverket besluta om inhibition av ett beslut att avvisa eller utvisa utlänningen.

Denna lag träder i kraft den 15 december 2008.

BILAGA 3

Arbetsmarknadsutskottets yttrande 2008/09:AU3y

Nya regler för arbetskraftsinvandring

Till Socialförsäkringsutskottet

Socialförsäkringsutskottet har den 3 juni 2008 beslutat att bereda arbetsmarknadsutskottet tillfälle att avge ett yttrande över proposition 2007/08:147 *Nya regler för arbetskraftsinvandring* och följdmotioner, allt i de delar som berör arbetsmarknadsutskottets beredningsområde. Motionerna är 2007/08:Sf28 (s) och 2007/08:Sf27 (v).

Arbetsmarknadsutskottets yttrande inriktas främst på propositionens förslag att den s.k. myndighetsbaserade arbetsmarknadsprövningen ska upphöra och på frågor som har samband med detta.

Propositionen

Propositionen innehåller förslag om ändringar av utlänningslagen (2005:716). Förslagen syftar till att underlätta rekryteringen av arbetskraft från tredjeland genom ett effektivare och mer flexibelt system för arbetskraftsinvandring. Den nuvarande ordningen för prövning av om det finns behov av att rekrytera arbetskraft från tredjeland, den s.k. myndighetsbaserade arbetsmarknadsprövningen, upphör. Arbetsgivarens bedömning av behovet av en sådan rekrytering ska vara utgångspunkten vid handläggningen av ärenden om uppehålls- och arbetstillstånd. Tillståndstiderna för tidsbegränsade arbetstillstånd förlängs, och ett tidsbegränsat arbetstillstånd ska kunna leda till ett permanent uppehållstillstånd.

Ändringarna i utlänningslagen föreslås träda i kraft den 15 december 2008. Inga övergångsbestämmelser föreslås.

Handläggning av ansökningar om arbetstillstånd

Den myndighetsbaserade prövningen av om det finns en brist på efterfrågad arbetskraft utförs i dag av Arbetsförmedlingen. I anslutning till detta görs även en kontroll av att anställningsvillkoren inte är sämre än de villkor som följer av svenska kollektivavtal eller vad som är praxis inom yrket eller branschen. Den berörda arbetstagarorganisationen ska av arbets-

givaren ha getts tillfälle att yttra sig om arbetsvillkoren. Organisationen ska yttra sig över sådana villkor som är väsentliga för bedömningen av ärenden om arbetstillstånd.

Med hänvisning till att det är den enskilde arbetsgivaren som har bäst kunskap om vilka rekryteringsbehov som föreligger i den egna verksamheten anser regeringen att den nuvarande ordningen är otillfredsställande. Arbetsgivarens egen bedömning av om det finns ett behov av att rekrytera från tredjeländ bör vara utgångspunkten. Enligt propositionen bör staten även fortsättningsvis ansvara för att en arbetsmarknadsprövning görs i bemärkelsen att det s.k. gemenskapsföreträdet respekteras, dvs. att det egna landets befolkning samt befolkningen i EU/EES-staterna och i Schweiz ska ha företräde till befintliga arbetstillfällen inom landet. Staten ska även garantera att de erbjudna villkoren avseende lön, försäkringsskydd och övriga anställningsvillkor lägst ska motsvara vad som gäller för arbetstagare som redan är bosatta i landet. På detta sätt säkerställs en sund konkurrens om arbetstillfällena på arbetsmarknaden. Uppgiften att kontrollera att gemenskapsföreträdet respekteras förs över från Arbetsförmedlingen till Migrationsverket. Detsamma gäller uppgiften att hämta in synpunkter från arbetstagarorganisationer om lön m.m. i de fall arbetsgivaren inte gjort detta.

Motionerna

Såväl Socialdemokraterna som Vänsterpartiet yrkar avslag på propositionen. *Socialdemokraterna* framför i motion 2007/08:Sf28 att det är bra och önskvärt att människor vill komma till Sverige för att arbeta. Arbetskraftsinvandring fyller enligt motionen ett behov av personal som inte kan tillgodoses på annat sätt och bidrar till att svenska företag utvecklas. Partiet välkomnar flera av de regeringsförslag som grundas på den parlamentariska s.k. KAKI-utredningen (SOU 2006:87), vilken tillsattes av den tidigare socialdemokratiska regeringen. Samtidigt konstateras att propositionen innebär avsteg från en brett förankrad överenskommelse. Som grund för avslagsyrkandet framförs följande (yrkande 1). Ett grundläggande krav för att få arbetstillstånd i Sverige ska vara att arbetsgivaren erbjuder löner, anställningsvillkor, försäkringsskydd och övriga villkor som ligger på samma nivå för vad som gäller i yrket eller i branschen i Sverige. Dessa förutsättningar regleras vanligtvis genom kollektivavtal som tecknas mellan parterna på arbetsmarknaden. Propositionen innebär att parterna inte längre ges ett ömsesidigt och reellt inflytande över formerna för arbetskraftsinvandring. Det är de fackliga organisationerna som har bäst kunskap om löner och anställningsvillkor och som därför är bäst skickade att avgöra om villkoren lever upp till de krav som ställs. Regeringens förslag innebär dessutom att det endast är arbetsgivarens behov av arbetskraft som blir styrande. Hur rekryteringsläget i hela landet ser ut kan enligt Socialdemokraterna knappast en enskild arbetsgivare känna till. Det blir en risk för

undanträngning av personer här i landet som står till arbetsmarknadens förfogande. Någon form av offentlig prövning av behoven och rimligheten i företagens anställningar av arbetskraft behövs. Regeringen måste noga redovisa hur den ska förhindra att regelverket missbrukas av oseriösa arbetsgivare. Socialdemokraterna uttrycker tveksamhet i frågan om ansvaret för bevakningen av anställningsvillkor bör ligga hos Migrationsverket. Partiet föreslår ett tillkännagivande till regeringen om utvecklingen av politiken och om KAKI-utredningen (yrkande 2).

Vänsterpartiet framför i motion 2007/08:Sf27 yrkande 1 att partiet sedan länge förespråkat ökade möjligheter till arbetskraftsinvandring även för personer utanför EU/EES-området. En ökad arbetskraftsinvandring ställer dock krav på garantier för att den som invandrar inte utnyttjas och att arbets- och anställningsvillkor är desamma som för andra på den svenska arbetsmarknaden, oavsett nationalitet och etnisk bakgrund. Detta innebär krav på stärkta kollektivavtal och fackligt inflytande. Regeringens förslag innebär tvärtom att det fackliga inflytandet minskar när det gäller kontrollen av lönenivåer, arbetsförhållanden och andra villkor på arbetsmarknaden. Om arbetsgivarna själva får bestämma behovet av arbetskraft utan att behöva ta hänsyn till om kompetensen finns i landet blir det en uppenbar risk att personer som invandrar som arbetskraft hamnar i underläge och inte ges möjlighet att tillvarata sina intressen. Det är absolut nödvändigt att såväl definitionen som bedömningen av brist görs opartiskt och objektivt, vilket bäst garanteras av en myndighet. Det är också av mycket stor vikt att arbetsmarknadens parter ges tillfälle att yttra sig i bristfrågan med hänsyn till sin kunskap om läget på både enskilda arbetsplatser och arbetsmarknaden i stort. Att det tillfälliga uppehållstillståndet ska vara knutet till en anställning hos en enskild arbetsgivare innebär att personen hamnar i en mycket stark beroendeställning. Propositionens förslag tillsammans med den övriga regeringspolitiken innebär risk för att lönerna dumpas och de sociala villkoren urholkas. Framväxten av en otrygg låglönemarknad i den privata tjänstesektorn stimuleras. *Vänsterpartiet* yrkar att regeringen återkommer med ett förslag till ny utformning av utökade regler för arbetskraftsinvandring (yrkande 2) och, vid avslag på yrkandena 1 och 2, att regeringen återkommer med förslag om övergångsregler avseende asylsökande och papperslösa möjligheter att ansöka om uppehållstillstånd av arbetsmarknadsskäl (yrkande 3).

Utskottets överväganden

Det finns flera skäl till generösare regler för arbetskraftsinvandring till Sverige. Allt färre i arbetsför ålder ska försörja allt fler äldre. Genom en ökad arbetskraftsinvandring kan den ökade försörjningskvoten till följd av en åldrande befolkning lindras och en framtida arbetskraftsbrist undvikas. Ett ökat arbetskraftsutbud är en mycket viktig faktor för att öka den ekonomiska tillväxten. Med fler personer i arbetsför ålder blir förutsättningarna att upprätthålla välfärden bättre. Ett nytt, mer flexibelt regelverk för arbetskraftsinvandring kan också underlätta för både arbetsgivare och arbetstagarare på en rörlig global arbetsmarknad. Arbetsgivare får ökade möjligheterna att rekrytera personer med rätt kompetens. Intresset hos arbetstagarare för att komma till Sverige och arbeta kan lättare tillgodoses.

En del i ett effektivare och mer flexibelt system för arbetskraftsinvandring är att större tonvikt läggs vid hur den enskilde arbetsgivaren bedömer rekryteringsbehovet inom den egna verksamheten. Den föreslagna ordningen, där den enskilda arbetsgivaren och inte en myndighet avgör om det finns ett behov av att rekrytera från tredjeland, innebär att arbetsgivarens kompetensbehov bättre och snabbare kan tillgodoses. Utskottet kan inte dela de farhågor för undanträngning av inhemsk arbetskraft som framförs i motionerna. I likhet med vad som anförs i propositionen är det ur arbetsgivarens perspektiv i regel betydligt enklare att rekrytera någon från Sverige än från tredjeland, förutsatt att rätt kompetens finns inom landet.

Det är mycket angeläget att en förutsättning för arbetstillstånd ska vara att utlänningen kan försörja sig på den anställning som erbjudits. Utskottet noterar att detta ska framgå direkt av den föreslagna lagtexten. Detta är dock inte tillräckligt. Det nya regelverket får inte underlätta för oseriösa arbetsgivare att hitta arbetskraft genom att erbjuda arbetsvillkor som är sämre än dem som gäller för arbetstagarare bosatta i Sverige. Utskottet ser därför med tillfredsställelse på att det, också i lagtexten, ska anges att lönen, försäkringsskyddet och övriga anställningsvillkor inte får vara sämre än de villkor som följer av svenska kollektivavtal eller praxis inom yrket eller branschen. I det föreslagna systemet ska Migrationsverket kontrollera att arbetstagarorganisationerna har fått tillfälle att yttra sig om ansökningar om uppehålls- och arbetstillstånd. Utskottet vill understryka att dessa yttranden ska anses vara av stor betydelse i verkets beslutsunderlag. Utskottet vill i sammanhanget också uppmärksamma det förberedelsearbete som pågår i Migrationsverket, och som en representant för verket redogjorde för vid socialförsäkringsutskottets utfrågning i september. Det framgick att ett samarbete inletts med de centrala parterna på arbetsmarknaden i frågan om hur de arbetstagarorganisationer som berörs ska kunna yttra sig över anställningsvillkoren, vilka krav som är rimliga att ställa på

arbetsgivarna i ansökningsprocessen och inte minst vilken information och vilket IT-stöd som arbetsgivarna behöver för att tillgodose de krav som Migrationsverket har för att handlägga ärendena snabbt och effektivt.

Det tidsbegränsade arbetstillståndet ska kopplas till ett visst slag av arbete och en viss arbetsgivare under de två första åren. Med anledning av det som sägs i Vänsterpartiets motion om att arbetstagaren därmed riskerar att hamna i ett underläge vill utskottet hänvisa till att denna situation uppmärksammas i propositionen. Om en arbetstagare skulle bli arbetslös i Sverige under tillståndperioden är det möjligt att söka nytt arbete i upp till tre månader. Utskottet delar regeringens bedömning att kopplingen till visst arbete och viss arbetsgivare inte ska behöva medföra ett för starkt beroendeförhållande.

Sammanfattningsvis är det arbetsmarknadsutskottets uppfattning att det finns starka skäl att ställa sig positiv till de nya reglerna för arbetskraftsinvandring. Utskottet noterar med tillfredsställelse att regeringen kommer att följa upp och utvärdera konsekvenserna vad avser efterfrågan på arbete och uppehållstillstånd och utvecklingen hos berörda myndigheter.

Med hänsyn till vad som anförts anser arbetsmarknadsutskottet att socialförsäkringsutskottet bör tillstyrka propositionen och avstyrka motionerna 2007/08:Sf28 och 2007/08:Sf27, allt i de delar som berörts ovan.

Stockholm den 16 oktober 2008

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Hillevi Engström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Hillevi Engström (m), Berit Högman (s), Tomas Tobé (m), Sylvia Lindgren (s), Elisabeth Svantesson (m), Annika Qarllsson (c), Lars Lilja (s), Luciano Astudillo (s), Désirée Pethrus Engström (kd), Anna König Jerlmyr (m), Josefin Brink (v), Ann-Christin Ahlberg (s), Hans Backman (fp), Ulf Holm (mp), Sven Yngve Persson (m), Jennie Nilsson (s) och Tina Acketoft (fp).

Avvikande meningar

Avvikande mening (s, v)

Berit Högman (s), Sylvia Lindgren (s), Lars Lilja (s), Luciano Astudillo (s), Josefin Brink (v), Ann-Christin Ahlberg (s) och Jennie Nilsson (s) anför:

Arbetskraftsinvandring skapar nya förutsättningar, men också nya utmaningar. De positiva effekterna utgörs av ökade kontaktytor men också kompetensöverföring mellan individer och nationer. En väl fungerande arbetskraftsinvandring är viktig för svensk ekonomi och arbetsmarknad. Den ger ökade förutsättningar för att hantera arbetskraftsbrist inom olika branscher, bidra med nya kunskaper och utvidga vårt globala kontaktnät.

Arbetskraftsinvandring förutsätter bibehållen ordning och reda på arbetsmarknaden, med respekt för gällande villkor och kollektivavtal. Ett självklart och grundläggande krav för arbetsstillstånd är att löner, anställningsvillkor, försäkringsskydd och övriga arbetsvillkor ligger på samma nivå som för yrket eller branschen i Sverige. Om inte det kravet möts, finns risk för att människor utnyttjas på arbetsmarknaden och att lönerna dumpas. I Sverige är det de fackliga organisationerna som har bäst kunskap om löner och anställningsvillkor. Det är därför viktigt att de ges reella möjligheter att yttra sig om och bevaka att löner och anställningsvillkor följs.

När vi välkomnar människor till Sverige, har vi också ansvar för att göra vad vi kan för att förhindra att de utnyttjas eller far illa. Arbetskraftsinvandring får aldrig bli ett sätt att kringgå lagar och regler för att konkurrera med dumpade villkor.

För att stärka migranternas position behövs någon form av prövning av rimligheten i företagens anställningsvillkor. De fackliga organisationernas möjligheter att medverka vid bedömning av behovet av arbetskraftsinvandring liksom bevakande av anställningstryggheten måste här särskilt beaktas. Lönedumpning eller anställningar med försämrade anställningstrygghet eller otryggt försäkringsskydd måste förhindras. Regeringen måste säkerställa att det görs en verklig prövning av arbetsgivaren. Vi menar att Arbetsförmedlingen är den myndighet som har bäst förutsättning att sköta den uppgiften.

BILAGA 4

Offentlig utfrågning

Nya regler för arbetskraftsinvandring

Datum: tisdagen den 23 september 2008

Tid: 10.00–14.00

Plats: Andrakammarsalen

Program

Inledning

Socialförsäkringsutskottets ordförande Gunnar Axén (m)

Del 1 (kl. 10.00–11.30)

Arbetskraftsinvandring ur ett historiskt perspektiv

Dick Harrison, professor, Lunds universitet

Arbetskraftsinvandring ur ett globalt perspektiv

Jan O Karlsson, f.d. migrationsminister och ordförande i GCIM (Global Commission on International Migration)

Arbetskraftsinvandring ur ett EU-perspektiv

Eskil Wadensjö, nationalekonom och professor i arbetsmarknadspolitik, Stockholms universitet

Utfrågning

Utskottets ledamöter ställer frågor till talarna och övriga inbjudna

Del 2 (kl. 12.00–14.00)

Justitiedepartementet om regeringens proposition

Migrationsminister Tobias Billström

Facken och arbetsgivarna om regeringens förslag

Monika Arvidsson, ekonom, LO

Karin Ekenger, arbetsmarknadsexpert, Svenskt Näringsliv

Ett myndighetsperspektiv på regeringens förslag

Christina Werner, verksamhetschef, Migrationsverket

Arbetskraftsinvandring och demografin

Thomas Lindh, professor, Institutet för Framtidsstudier

Effekterna av regeringens förslag för asylsökande

Anne Ramberg, generalsekreterare, Sveriges advokatsamfund

Michael Williams, vice ordförande, Flyktinggruppernas och Asylkommittéernas riksråd (Farr)

Utfrågning

Utskottets ledamöter ställer frågor till talarna och övriga inbjudna

Avslutning

Socialförsäkringsutskottets vice ordförande Veronica Palm (s)

Deltagande myndigheter och organisationer

Migrationsverket
Justitiedepartementet
Landsorganisationen (LO)
Svenskt Näringsliv
Institutet för Framtidsstudier
Sveriges advokatsamfund
Flyktinggruppernas och Asylkommittéernas riksråd (Farr)
Arbetsmarknadsdepartementet
Försäkringskassan
Socialstyrelsen
Arbetsförmedlingen
Skatteverket
Högskoleverket
Centrala studiestödsnämnden (CSN)
Globaliseringsrådet
Centrum för invandringsforskning, Stockholms universitet (Ceifo)
Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS)
Caritas
Svenska kyrkan
Arbetsgivarverket
Sveriges Kommuner och Landsting
Företagarna
Tjänstemännens centralorganisation (TCO)

Sveriges akademikers centralorganisation (Saco)
Facket för service och kommunikation (Seko)
Skogs- och Lantarbetsgivareförbundet (SLA)
Papperslösa Stockholm
Arbetsmarknadsutskottet

Inledning

Ordföranden: Härmed förklarar jag denna offentliga utfrågning som socialförsäkringsutskottet ska ha i dag öppnad. Jag hälsar er alla varmt välkomna hit. Jag heter Gunnar Axén och är ordförande. På min vänstra sida har jag Veronica Palm som är vice ordförande, och på min högra sida har jag Kerstin Stridsberg som är föredragande i utskottet.

Den här öppna utfrågningen håller vi med anledning av regeringens proposition om nya regler för arbetskraftsinvandringen. Detta är alltså en del i utskottets arbete med att bereda den propositionen inför debatt och beslut här i riksdagen.

Vi har delat in denna dag i två olika block. Det första blocket pågår till kl. 11.30 och är lite grann till för att lyfta fram och bredda perspektivet på arbetskraftsinvandring. Jag berättar nu i synnerhet för dem som kanske mer på distans tänker sig att följa denna utfrågning vad den innehåller.

Vi kommer först att få lyssna på professor Dick Harrison från Lunds universitet som ska tala om arbetskraftsinvandring ur ett historiskt perspektiv.

Därefter kommer före detta migrationsminister Jan O Karlsson att tala. Han var också ordförande i Global Commission on International Migration. Han kommer att tala om arbetskraftsinvandring ur ett globalt perspektiv.

Sedan kommer Eskil Wadensjö som är professor och nationalekonom i arbetsmarknadspolitik vid Stockholms universitet att tala om arbetskraftsinvandring ur ett EU-perspektiv.

Därefter blir det möjlighet för utskottets ledamöter att ställa frågor till våra olika talare.

Kl. 11.30 blir det en paus till kl. 12.00 då vi fortsätter med det andra blocket. Då kommer vi mer att gå in på att studera de olika delarna i regeringens förslag.

Migrationsminister Tobias Billström inleder det andra blocket. Han kommer att föredra propositionen.

Därefter kommer vi att få lyssna på Monika Arvidsson från LO och Karin Ekenger från Svenskt Näringsliv som kommer att ge respektive organisations syn på förslaget.

Därefter kommer Christina Werner som är verksamhetschef på Migrationsverket. Hon kommer att ge Migrationsverkets syn på förslaget.

Sedan fortsätter vi med professor Thomas Lindh från Institutet för Framtidsstudier som kommer att ge sin bild av arbetskraftsinvandringen och demografin.

Avslutningsvis får vi lyssna på Anne Ramberg som är generalsekretär i Advokatsamfundet och Michael Williams som är vice ordförande i Flyktinggruppernas och Asylkommittéernas riksråd som ger sin syn på förslaget utifrån asylsökandes perspektiv.

Vi beräknar att vara klara kl. 14.00.

Utöver dem som jag nu har nämnt som vi kommer att få lyssna på i dag har vi bjudit in representanter från ett antal organisationer, myndigheter och föreningar. Det finns representanter här från Arbetsmarknadsdepartementet, Försäkringskassan, Socialstyrelsen, Arbetsförmedlingen, Skatteverket, Högskoleverket, Centrala studiestödsnämnden, Globaliseringsrådet, Centrum för invandringsforskning vid Stockholms universitet, Institutet för tillväxtpolitiska studier, Amnesty, Caritas, Svenska kyrkan, Arbetsgivarverket, Sveriges Kommuner och Landsting, Företagarna, Tjänstemännens centralorganisation, Sveriges akademikers centralorganisation, SLA, som är Skogs- och Lantarbetsgivareförbundet, samt Papperslösa Stockholm. Vi har också bjudit in ledamöterna i arbetsmarknadsutskottet till denna utfrågning.

Då vet vi lite grann om vad dagen kommer att innehålla, och jag vill än en gång passa på att hälsa er alla varmt och hjärtligt välkomna hit. Därmed ger jag ordet till dagens första talare som är professor Dick Harrison från Lunds universitet.

Arbetskraftsinvandring ur ett historiskt perspektiv

Dick Harrison, Lunds universitet: Den äldsta bevisliga arbetskraftsinvandring som ägde rum i Sverige är precis lika gammal som skriftliga vittnesbörd i Sverige. Det är ett antal engelska myntmästare som samtidigt dyker upp i Sigtuna och Lund med något års mellanrum. Det rör sig nämligen om samma män. De har ristat in sina namn, låtit prägla dem. Skälet är uppenbart, nämligen att mynt inte finns i Sverige. Sverige har ingen penningekonomi. Kungar vill ge ut mynt för att visa att de är kungar. Då behöver man importera engelsmän.

Detta behov av att plocka in folk för att man inte har någon som kan tekniken är under lång tid därefter huvudskälet till att man över huvud taget har arbetskraftsinvandring i Sverige. Behovet har under flera hundra år därefter styrt den politik som har styrt invandringen. Och jag menar politik eftersom detta är bestämt uppifrån.

Några hundra år senare behövde man börja bygga kyrkor och katedraler. Stenhuggare och andra behövde komma in. Man behövde lära sig vallgravsteknik och så vidare. Inget av detta fanns i Sverige. Behovet resulterade återigen i att man började plocka in folk utifrån men nu i mycket större omfattning.

Ska man se detta arbetskraftsinvandringsproblem ur ett långt historiskt perspektiv får vi då vår första våg av invandrare ur rent arbetsperspektiv. Vi talar om 1200-talet och det tidiga 1300-talet. Man börjar bygga städer. Stockholm anläggs. Uppsala och även Arboga, Örebro, Västerås, Linköping och Norrköping blir städer. De kommer ganska snabbt, och de kommer samtidigt. Ordet stad finns då inte ens i svenska språket. Det är det tyska ordet *Stadt*. *Handel, Handwerk, Bürgermeister* och *Rat* är andra ord. Vi får en mängd ord som inte finns i svenskan. Detta förs in av vad som i dag utan tvekan skulle kallas arbetskraftsinvandrare.

Vad man då i den första debatten om en sådan invandring kallade detta var enligt Erikskrönikan utländske män. Det var något som man i vissa grupperingar i det svenska samhället såg på med stor fientlighet.

Denna våg av framför allt tyska arbetsinvandrare resulterade i att man från flera håll försökte stoppa invandringen för att dessa personer tog positioner i samhället som den traditionella svenska eliten själv ville behålla.

Det mest förfärande exemplet på detta är när man i en syndabocks jakt lynchade en andragenerationsinvandrare, nämligen Johan Brunkow, på den ås utanför Stockholm som sedan fick hans namn, Brunkowsberg, Brunkeberg, i början av 1300-talet.

Det ledde även till att man utifrån statens synvinkel snabbt lärde sig att denna typ av handplockade människor utifrån kan vara nyttiga även i fall där deras yrkeskunskaper inte är efterfrågade, till exempel när man började ha skatteväsen på allvar och började syssla med indrivning. När man började experimentera med att ta ut extra summor av bönder och när man behövde ha kontroll över lagstiftningen ute i bygderna var det inte alltid bra att låta den lokale storbonden göra jobbet eftersom han då skulle gynna sin familj. Ännu värre var det att låta en lokal adelsman göra det. Då kunde man så småningom få ett uppror. Alltså började man handplocka ämbetsmän utifrån.

Detta kom att leda till en våg av danska och tyska fogdar och räkenskapstjänstemän som kom in och som sedan förblev mycket av den svenska administrativa klassen i hundratals år. Även detta ledde till kritik framför allt från dem som själva blev förfördelade.

Det gemensamma för dessa första 500–600 år av arbetskraftsinvandring var att de präglades av vad vi i dag kallar ad hoc-lösningar. Det var ingen medveten röd tråd i allt detta, utan det var snarare något som man tog till lite när man kände att man behövde lösa någonting. Man tänkte på följande sätt: Det där är en bra grabb. Honom kan vi plocka in. Oj, nu ska vi bygga en ny domkyrka. Har vi någon italienare? Nej, men vi har en fransman. Honom tar vi.

Det var ingen långsiktighet. För det var inte så man bedrev politik på medeltiden, på 1500-talet. Det var kortsiktiga lösningar. Livet var kort, man dog fort, och man kunde inte planera.

Paradexemplet är när Erik av Pommern var ute och reste på Medelhavet och träffade en italienare som hette Giovanni Franco som han tyckte var en kul guide och tolk. Han blev god vän med honom och tyckte att det var synd att han skulle bo i Venedig när det fanns en ledig fogdepost i Västervik. Kunde han inte få den? Så småningom blev han bondeplågåre i Bergslagen och blev föremål för en stor språktvist. Ingen kunde italienska i Bergslagen, så ingen förstod vad han sade.

Detta var medeltid. Det var 1500-tal. Det var vår första procentuellt sett väldigt omfattande arbetskraftsinvandring. Som jag sade tidigare resulterade detta i debatt, problem, bråk och denna typ av diskussioner redan då.

Detta är sådant som vi historiker ganska lätt kan forska om. Arbetskraftsinvandring resulterar alltid i dokumentation. Det är alltid något som folk vill diskutera.

Nästa stora våg kom på 1600-talet. Då var Sverige en stormakt. Men Sverige var inte Sverige, utan det var någon sorts multinationellt imperium med tyska som huvudspråk som sträckte sig över hela Östersjön och där den svenska utbildade personalen inte räckte till. Då menar jag inom alla branscher där det krävdes utbildning. Det gällde krigföring, administration, räkenskapssektorn, smideskonsten, brukspatroner, vanligt hantverk och allt möjligt. Det saknades personal.

Därför fick vi – nu talar vi policy – en mycket medveten och utåtriktad rekryteringspolitik då man skickade ned folk framför allt till Tyskland och till vad som då hette spanska Nederländerna, alltså dagens Belgien, och rekryterade många människor. Det rörde sig om allt från legoknektar till administratörer och mängder av vad som i dag skulle kallas verkstadsarbetare. Tyska smeder kom in och assimilerades på en generation och blev svenskar. Valloner kom in men assimilerades inte utan levde kvar i flera hundra år i sina egna samhällen. Framför allt kom det in väldigt många finnar som skulle odla upp bygder i stora delar av Sverige, även så långt ut att de hamnade i Norge, för att bryta ny mark och hjälpa denna stormakt.

En hel del av detta var alltså mycket planerat, och en hel del av detta var medvetet långsiktigt. När Magnus Gabriel de la Gardie skulle försöka ge Sverige ett konsthantverk att vara stolt över, till exempel när man skulle bygga in barockpredikstolar i alla kyrkor, rekryterade han medvetet folk från kontinenten som måste lova och i skrift förpliktiga sig att utbilda svenskar till samma yrke om de fick lov att få detta jobb.

Den policy som genomsyrade allt detta kallas merkantilism. Huvudidén var att man skulle ha så många invandrare som möjligt eftersom folk var lika med rikedom, och folk var lika med guld. Man skulle plocka in så många som möjligt. Då skulle Sverige bli starkare. Sverige skulle bli starkast och bäst, och ingen annan skulle göra detta, bara vi.

Det är då som den svenska invandringspolitiken nådde sin kulmen i äldre tid. Väldigt många av dem som är svenskar i dag har rötter utomlands från denna tid. Sverige var ett litet land, dessutom ett land med en väldigt stor omsättning på människor eftersom man krigade hela tiden. Sve-

rige hade en och en halv miljon invånare i början av 1700-talet, och då inkluderades även Finland. Av dessa en och en halv miljon människor dör 200 000 svenska män i det stora nordiska kriget. Av 750 000 människor av manligt kön dör 200 000. Smaka på dessa siffror. De flesta av dem var vanliga bondpojkar. Det krävdes att många flyttade in för att samhället skulle fungera.

Men det fanns ett problem även i en tid då man hade en statligt gynnad invandringspolitik. På något sätt tycks vi människor ha en svartvit liten kamera i vårt huvud. Vi vill kunna relatera oss mot dem.

Det kom in mycket folk. Staten ville det. Men någonstans måste man tydligen ha en svartvit skala. Vissa människor är bra människor. Andra människor är det inte.

I samma våg, under samma epok, började vi få våra första uttalat diskriminerande lagar mot människor vilka man bestämde sig för att man inte ville ha in, även om de var bra hantverkare.

Det mest förödande exemplet på detta var romerna. De var de värsta offren för detta. På 1630-talet införde man vad som i dag skulle kallas en *Endlösung*-lagstiftning för att markera skillnad mellan oss och dem. En annan grupp är judarna. Det enda skälet till att vi aldrig hade judeförföljelse i Sverige var att de inte fick lov att komma in. Gardinen var fördragen. De kom inte in förrän 150 år senare och då i liten omfattning.

Denna typ av vi-mot-dem-strategier, ofta medvetet uppdragna i regeringskanslier och sedan nedsipprade till vanligt folk, har vi sedan med oss in i modern tid.

Ofta glömmet man den väldigt fort, särskilt när det rör sig om vanliga arbetsinvandrare. Det är inte många som i dag kommer ihåg de oerhört grova fördomar som för bara 100 år sedan fanns mot galiziska, alltså sydpolska, arbetsvandrare som plockade sockerbetor och liknande i södra Sverige. Men det rörde sig om en stor folkrörelse av säsongarbetare som omgavs med fördomar och som behandlades på ett sätt som fick statarna i Sverige att framstå som väldigt välbetalda och väletablerade arbetare.

Ett annat exempel som har levt kvar lite mer i folkminnet är skrällen för ryska sågfilare vid förra sekelskiftet.

Men detta är alltså inget temporärt fenomen, utan vi har alltid haft någon sorts urskillning – goda och dåliga – när arbetsinvandring kommer på tapeten. Det är så den politiska hjärnan i samhället har fungerat utan att man någon längre tid har varit medveten om hur man har bytt grupp.

När vi kom fram till 1900-talet fick vi vår tredje historiskt stora våg av arbetsinvandring, och det är den som de flesta i dag relaterar till när fenomenet kommer på tal. 1950- och 1960-talen var folkhemmets decennier då den svenska välfärden skulle byggas upp och då vi ur ett nutida historiskt perspektiv hade en ganska låg arbetslöshet. Då krävdes det en hel del vanliga arbetare som saknades i det svenska folkhemmet. Då blev det direkta rekryteringsresor då man lockade kollektivt stora mängder finländare, jugoslavter, greker och italienare och medvetet försökte få in kunnigt yrkesfolk

för att hjulen skulle rulla. Det var mer än fri invandring. Det var en offensiv politik för att ta in människor. Det var historiskt sett något väldigt nytt eftersom vi tidigare inte hade haft denna form av teknik och kommunikativ kapacitet och inte heller de behov som det moderna industrisamhället skapade. Det var ett nytt fenomen.

Men i och med detta inträffar även det faktum att världen blir mindre. Plötsligt börjar arbetsmarknaden globaliseras på ett sätt som ingen hade förväntat sig.

Om man nu lyfter ögonen lite grann från Sverige och blickar ut på världen runt omkring finner man att den globala arbetsmarknaden har 10–15 år på nacken när vi talar om den som ett massfenomen. Det har alltid förekommit folk som har rest över hela jordklotet och tagit jobb lite överallt, men det har varit individer utom i undantagsfall.

Man finner att Thailand på 1680-talet hade en grekisk näst högste man, premiärminister Konstantin Phaulkon. Då hoppar man till – en grek i Thailand. Man finner att en högt uppsatt kinesisk mandarin, Li Madou, i början av 1600-talet var född i Macerata i Italien och hette Matteo Ricci. Då hoppar man till. Det är enstaka incidenter i det förflutna.

Från och med andra hälften av 1900-talet blir detta ett massfenomen. När det gäller grovarbetare är det ett massfenomen redan i slutet av 1800-talet.

Jag har nyligen genomfört tre tjocka volymer om slaveri genom tiderna. Det första man märker när slaveri avskaffas är att man uppfinner massinvandring, kontraktsinvandring, i stället. 20–40 miljoner indier skickades runt över hela jordklotet bara under decennierna kring 1900. Detta är ett fenomen som växer och expanderar på alla plan under 1900-talet och som med all säkerhet kommer att fortsätta att expandera. Detta är inget som man direkt var medveten om i sin arbetskraftspolitik på 1950- och 1960-talen i Sverige.

Om man ska sammanfatta detta lite hastigt kan man säga att det i Sverige och i alla andra länder alltid har funnits behov av specifika yrkeskunskaper. Staten, kungamakten, regeringar och riksdagar har utformat reglerna efter detta behov. Behovet har i regel alltid kommit först. Och om vi går längre och längre tillbaka i tiden är behovet den enda röda tråden.

Det har alltid i detta funnits en latent risk för att invandringen ska resultera i att vissa grupper, medvetet eller omedvetet, utpekats som sämre, farligare och ibland livsfarligare än andra. Redan på 1200-talet hade vi en våg av främlingsfientlighet. Men den här svartvitmålningen är alltid selektiv. Vissa är alltid okej, andra är det inte, även om de jobbar med exakt samma sak.

I övrigt finns det inget historiskt generellt mönster och ingen princip. Det är snarast avsaknaden av fasta principer, annat än egoismen, som är den röda tråden.

Tysksmederna på 1600-talet assimilerades på en generation. Vallonsmederna får vänta åtta, nio eller tio generationer. De vill inte göra det.

Det går inte att förutse konsekvenser. Invandring och migration har en kraft som i längden är starkare än den som man försöker reglera uppifrån. Vilka stannar kvar? Vilka åker hem? Exakt hur många kommer? Kommer några över huvud taget? Detta har man försökt reglera i tusen år och aldrig lyckats. Människor i sig har en tendens att segra på längre sikt i förhållande till regleringar.

Ska man utifrån detta perspektiv försöka sätta upp ett varnande finger och blicka ut och se om det är några som drabbas hårt av detta och om det är några som riskerar att hamna mellan regleringarna och få problem blir svaret: Ja, det är det. Det är de som inte syns, och det är de som man ur ett allmänpolitiskt perspektiv har haft svårast att hjälpa. Där är skillnaden mellan nu och då väldigt liten. Det har alltid funnits grupper som har hamnat vid sidan av.

Krigsfångar och straffångar är uppenbara. Dem har man alltid hunsat hur mycket som helst. Slavar har vi haft från tidig medeltid till i dag i olika fall på samma sätt. Men därtill kommer alla de andra, de formellt fria och formellt arbetsmigrerande grupperna som på något sätt alltid hamnar mellan stolarna. Säsongsarbetare från Östeuropa på lantgods i Småland, Skåne och Östergötland för 100 år sedan nämns inte i svenska historieböcker. De nämns sällan i diskussioner och i regering och riksdag på den tiden. Det är sådana som man bara glömmer eftersom det är bekvämt att glömma dem. De försvinner efter ett tag, och då plockar man in nya.

Bärplockarna från Asien som vi känner till från modern tid faller inom samma kategori. De nämns inte heller i några större historieböcker. De är svåra att fånga eftersom de hamnar mellan regleringarna. De fångas inte upp någonstans i övrigt.

Detta är ett globalt dilemma, och det växer. Det är ur ett historiskt perspektiv en nyhet som vi inte riktigt vet hur vi ska hantera än, och där det inte finns någon modell från det förflutna att använda mer än att vi vet att detta kan resultera i samhällsproblem och utslagning.

Om jag skulle göra en historiskt baserad problemprognos för framtiden är det denna punkt som jag skulle fokusera på. Det är förstas inget som ett enda lands lagstiftning kan hantera. Men varje lands lagstiftning kan och bör skapa ett system som i sig minimerar risken för att dessa människor drabbas, i synnerhet som de tenderar att bli fler och fler. Hur sker då det? Jo, det sker genom att man skapar regelverk som är både tillräckligt flexibla och tillräckligt inkluderande för att kunna omfatta även de potentiellt svagaste grupperna i samhället.

Arbetskraftsinvandring ur ett globalt perspektiv

Jan O Karlsson, f.d. migrationsminister: Jag kan inte låta bli att först anförtro församlingen en känsla av stark tillförsikt och trygghet när jag hörde hur kortsiktiga människorna i politiken var på medeltiden. Hur har inte världen blivit bättre sedan dess, och hur lyckliga kan vi inte alla vara över den långsiktighet och klokhet som numera präglar vårt handlande?

För några år sedan var det ganska många tidningsrubriker om hur afrikaner i livsfarligt sjöodugliga båtar landade i hundratals varje dag på Kanarieöarna och i liknande livsfarliga farkoster tog sig över Medelhavet. Det var en oerhörd dramatik. Det var många människor som drunknade. Det som hände var fruktansvärt för var och en som drabbades av detta. Dessutom var det mycket sansade organ, till exempel Financial Times och New York Times som talade om *the African exodus*. Nu kommer den stora vågen av människor över Medelhavet. I själva verket handlade det om 700, 800 eller 900 personer om dagen. Samma dag landade kanske 1 500–2 000 människor på samma öar med stora flygplan, och det var ingen som av det såg någon flodvåg. De var ju turister.

När man började titta på bakgrunden till den här typen av suggestion som även mycket seriösa medier ägnade sig åt konstaterade man att det är som det gällde kom det in 690 000 migranter till Spanien och de allra flesta som tidigare från Östeuropa och Latinamerika. Denna afrikanska rännil var inte sådan att den på något sätt kunde störa en arbetsmarknad som för hela Europas del på den tiden handlade om 250–300 miljoner arbetsplatser.

Att fokusera på en enskildhet som ser dramatisk ut, och i detta fall att vrida upp den mänskliga dramatiken, som det naturligtvis innebar med dessa människor, till ett allmänt problem för samhället och för Europa och skapa oro för vad som skulle hända med vår arbetsmarknad har länge just gett underlag för irrationella politiska resonemang, propaganda och beslut.

Om vi tittar på fakta är de dessutom långt mer dramatiska och tillräckligt spännande och intressanta för att diskutera och agera utifrån.

Antalet migranter i världen, om vi med migrant menar en person som under mer än ett år vistas utanför sitt eget land, är ungefär 200 miljoner. I Sverige kallar vi dem ofta för flyktingar. Det har blivit mindre och mindre så. Men på den tiden när vår kommission lade fram sin rapport – det är nu tre år sedan – var det vanliga i Sverige att alla som kom utifrån kallades flyktingar. De som är flyktingar enligt Genèvekonventionen och de tillägg som vi själva har gjort och som har skyddsbehov utgör i själva verket kanske 5–10 procent av världens migranter. De allra flesta flyktingar ser vi för övrigt aldrig därför att de är flyktingar i sitt eget land. Det är 30 miljoner.

Även under de år när Afghanistanflyktingarna var sex miljoner som vistades i grannländerna eller under Irakkriget år har antalet flyktingar i andel av antalet migranter aldrig överstigit 10 procent.

Ändå talar vi och agerar vi som om det bara handlar om flyktingpolitik. Det handlar om något mycket större. Det problematiska är naturligtvis att människor inte kommer i de ordnade kohorter som lagstiftningen förutsätter, med paragraf 1, 2, 3 och så vidare. Vi som handskas med detta i våra länder ska utgå från att det kan vara på ett annat sätt.

Det finns i dag en fungerande internationell lagstiftning som i princip reglerar hur varje land ska agera för att bereda en fristad för människor som är förföljda. Någon motsvarande lagreglering för alla dem som av andra drivkrafter söker sig dit – dessa kan vara nog så starka, tänk på Karl-Oskar och Kristina – finns inte. Det finns en internationell konvention, jag ska återkomma till den.

Vi har alltså 200 miljoner människor. Vad betyder de? Deras drivkraft är sökandet efter ett bättre liv. De kommer med olika motiv – de kommer för att studera, för att söka jobb eller som anhöriga, eller de kanske vill slippa att rekryteras som barnsoldater i ett västafrikanskt inbördeskrig. Det gemensamma för dem är ett livsprojekt. De kan vara äventyrliga och ha gett sig ut på den fruktansvärda resan från ett västafrikanskt land för att komma fram till ett 6 m högt taggtrådsstängsel i en enklav i Marocko. Om man gör det är man ganska driftig.

De här människorna bär med sig en oerhörd lust att skapa något för sig själva. Det är den grundläggande drivkraften.

I vår engelskspråkiga kommission har vi talat om tre D: *Development*, *Demography* och *Democracy*. Demokrati är här ett samlingsnamn på detta att man vill bo i ett mer välskött samhälle där man är bättre skyddad. Utveckling handlar om de stora standardskillnaderna på den nu alltmer globaliserade arbetsmarknaden. Där är de fysiska och praktiska förutsättningarna för att företa denna resa betydligt bättre än de någonsin har varit. Sedan har vi demografien. Det finns väl i dag inget europeiskt land som i dag kommer upp i ett fertilitetstal på 2, vilket innebär att man kan behålla befolkningen oförändrad. Den helt överväldigande delen av befolkningsökningen i till exempel Europa beror på invandring. Dels har de som kommer in ofta lägre medelålder och kan skaffa barn, dels kommer de ofta från kulturer där det är vanligt med flera barn. I vår kommission har vi visat att befolkningen i Europa skulle ha minskat med 4 miljoner under andra hälften av 1990-talet om vi inte hade haft någon invandring.

Vad uträttar då migranterna? Själva idén för den som migrerar är ju att om jag inte kan leva ett anständigt liv i det land där jag har vuxit upp kan jag kanske göra det i ett annat land, även om villkoren för mig kanske är sämre än för de andra som bor där. De 200 miljonerna migranter skrapar ihop en hel del, som de till stor del skickar hem till de sina i ursprungslandet. Detta är, tror jag, en viktig motor i migrationen i dag. Det finns informella sätt att organisera detta på – många är illegala, men icke desto mindre har de detta som syfte.

Man kan fråga sig om de här 200 miljonerna är så många egentligen. Som andel av världens befolkning är de ungefär 3 procent. Vid förra sekel-skiftet, år 1900, var andelen som var ute och rörde på sig betydligt större, ungefär 10 procent, men då var jordens befolkning i absoluta tal mycket mindre. Vi har alltså aldrig haft så många migranter i världen som i dag, och siffran ökar i takt med globaliseringen av arbetsmarknaden.

Om vi skulle samla alla migranter i en nation skulle den bli världens femte största, jämförbar med Brasilien. Dagens Nyheter skrev en gång i en ledare att denna nation är världens bästa biståndsarbetare. De är de mest generösa biståndsgivarna i hela världen. Med detta menade man något som vi först helt nyligen har fått ett ord för på svenska: remitteringar. Det är de pengar som migranterna skickar hem till sina familjer, till sina byar eller som återbetalning till flyktingsmugglare. Det är en siffra som raskt stiger. Den steg så snabbt att vi fick justera siffrorna under vår kommissions 18 månader långa tillvaro. Jag undrar i hur hög grad den ökade debatten om detta har bidragit till att mörkertalet kommit ut i ljuset. Den stegring från 80 miljarder dollar om året, som de totala remitteringarna var när vi började, till 270 miljarder om året, som det var när vi slutade, var nog egentligen inte så stor som den ger sken av, utan den kan i mycket förklaras genom att mörkertalet minskade.

Remitteringarna är mångdubbelt större än det totala statliga biståndet i världen. Även om man räknar med att mycket av dessa pengar går till medelinkomstländer och vi räknar bort allt som inte går till de fattigaste länderna, biståndsländerna, är det oerhört mycket mer än det statliga biståndet. Det är alltså de människor som själva har lämnat de fattiga länderna som står för de största biståndsinsatserna i dag. De arbetar själva ihop till detta, ofta med lägre löner än normalt på arbetsmarknaden i det land där de befinner sig, och skickar tillbaka det.

Vi vet numera ganska mycket om remitteringarna. De är regressiva. Det är inte de som opererar i sjukhusens operationssalar som skickar tillbaka pengar, utan det är de som städar operationssalarna som gör det. Ju lägre inkomst man har, desto större andel skickar man hem. Det finns en viss *gender effect*. Ju fler kvinnor som är förbundna med remitteringen, desto större blir andelen. Ju fler kvinnor som finns på den mottagande sidan, desto större andel satsas på utbildning och företagande. Det är intressant.

Världsbanken har gjort några intressanta studier av detta som Sverige har varit med och finansierat. Man har bland annat framhållit att man ska se migration och utvecklingshjälp som två sidor av samma mynt och inte som något som utesluter vartannat.

Vi kunde i kommissionen konstatera att migration är till stor nytta för de länder som mottar den. Man undviker befolkningsminskning, man får mer folk i produktionen, det blir högre tillväxt och det finns mer att fördela.

Vi vet också att de länder som skickar i väg migranter tjänar på detta genom remitteringen. Detta är naturligtvis en sanning med modifikation. Jag kan inte gå in på alla detaljer. Det har talats om *brain drain*. Inom

kommissionen har vi ifrågasatt om detta är det enda begrepp som ska användas. Det finns också en *brain gain*, och det kan utmyнна i en *brain circulation*.

I vår egen migrationshistoria kan vi se att ungefär en miljon människor utvandrade mellan 1860 och 1920-talet. En tredjedel kom tillbaka. Vad förde de med sig? Ibland kan man undra om det inte var en del av det som på 1920-talet kallades den andra industriella revolutionen.

Det är möjligt att de korridorer som migrationsmönstren uppvisar kanske leder till ännu viktigare överföring av kunskap, tekniker och erfarenheter. Det indiska så kallade Bangalorefenomenet är ett väldigt intressant exempel.

Även om man får göra reservationer exempelvis för att stora delar av den välutbildade generationen i till exempel Karibien lämnar sina länder för att arbeta i USA, vilket naturligtvis är mycket problematiskt, är migrationen i stort sett en positiv affär också för de länder som skickar i väg folk.

I våra slutsatser av detta gäller det att fråga sig: På vilket sätt är detta till nytta för dem? De får möjligheten att – under stora risker – förverkliga ett bättre liv.

Vad vi i kommissionen kom fram till var att om man verkligen skulle dra nytta av migrationen är det att utgå från migranterna som är det rätta sättet att handskas med problemet. Dick Harrison sade därför med all rätt att den moderna arbetsmarknaden är så komplicerad att det med tiden kommer att visa sig utsiktslöst att reglera invandringen efter arbetsmarknadens behov. Däremot tror vi i kommissionen att vi behöver ett regelverk för att skydda människor och att utgångspunkten för all internationell reglering av migrationen måste utgå från migranterna själva, som är dem som det ytterst handlar om.

Arbetskraftsinvandring ur ett EU-perspektiv

Eskil Wadensjö, Stockholms universitet: Tack så mycket! Den bild som jag nu visar bygger på en skrift som publicerades i går av Sieps, *Immigrants från the new EU member states and the Swedish welfare state*. Det är en uppföljning av Sveriges del i en större undersökning. Nästa uppföljning blir att ett antal ekonomer kommer att publicera en bok på ett brittiskt förlag där man jämför olika länder.

De frågor som det gäller här handlar om vad det innebär att ha en gemensam arbetsmarknad och vilka konsekvenser det får när man utvidgar den gemensamma arbetsmarknaden. Sverige har egentligen en lång erfarenhet av att vara del av en gemensam arbetsmarknad. Formellt fick vi en gemensam nordisk arbetsmarknad 1954, men reellt fanns den ännu tidigare. Kravet på arbetstillstånd för nordiska medborgare avskaffades den 1 oktober 1943. Efter andra världskriget avskaffades visumkravet för danskar, norrmän och islänningar, och 1949 också för finländare.

Den gemensamma nordiska arbetsmarknaden är alltså lite mer än 50 år gammal. Den har inneburit stora strömmar till Sverige fram till början av 1970-talet. Senare har strömmarna gått i delvis andra riktningar.

Sverige blev medlem av EU och EU:s gemensamma arbetsmarknad 1995. När EU utvidgades var Sverige det enda land som inte fattade beslut om restriktioner. Irland och Storbritannien hade vissa spärrar för invandringen medan de övriga hade större restriktioner. De senaste erfarenheterna är alltså från utvidgningen 2004 och från 2007, då Bulgarien och Rumänien blev medlemmar.

Naturligtvis har det vid varje tillfälle funnits en diskussion och en oro för effekterna av utvidgningen. Diskussionen har i många länder varit skarpare än i Sverige, men också i Sverige har den präglats av ordet "välfärds-turism", det vill säga att folk flyttar till välfärden och till transfereringssystemen. Det fanns också en oro för utvecklingen av löner och arbetslöshet och för hur den offentliga sektorn skulle påverkas.

När det gäller invandringens påverkan på löner och arbetslöshet finns mycket forskning gjord i olika länder. När man har sammanställt dessa i metastudier har man konstaterat att man nästan inte hittar några effekter alls. De effekter som kan visas är små. Invandringen dämpar inte lönerna utan kan till och med höja dem för vissa grupper. Men det är bara små effekter.

Det finns mycket oro som inte stöds av den forskning som finns i olika länder. Man kan fråga sig om detta med den offentliga sektorn och hur det går för de nya invandrarna på den svenska arbetsmarknaden. Har de fått mycket sämre villkor än andra? Kom det alls någon invandring?

(Bild 1) Vi kan se att de kom i viss ökad utsträckning. Sedan början av 2000-talet, då det inte fanns någon fri invandring, har denna invandring ökat från några tusen om året till 10 000–11 000 om året. Men det är en mycket liten del av hela den svenska invandringen. Det är mycket mindre än vad som har kommit till Irland, Storbritannien eller för den delen till Norge, som har en del övergångsbestämmelser i EES-avtalet.

Varför har så få kommit? Kanske för att vi inte har haft så många lediga jobb eller det engelska språket som lockar, som Irland och Storbritannien, eller för att vi inte har haft så stark konjunktur som Norge. Norge har haft betydligt fler invandrare från de nya EU-länderna än vad Sverige har haft, trots att Norge har haft vissa restriktioner.

(Bild 2) När det gäller Bulgarien och Rumänien kan man jämföra 2006 och 2007. Det är klart att det har kommit in fler under 2007 än under 2006. Delvis handlar det om registrering av personer som har varit här sedan tidigare. Men också här har vi ganska låga tal.

Om vi ska sammanfatta det hela kan vi säga att invandringen från de nya EU-länderna har ökat, speciellt under 2006 men också under 2007, men den är fortfarande mycket liten om man jämför med den totala invandringen. Vi ser också att många flyttar tillbaka till de här länderna, men här finns nog en kraftig underrapportering i Sveriges och andra länders statistik.

Vi ska tänka på att för att finnas med i statistiken ska man anmäla sin flyttning till skattemyndigheterna. Vem tänker på att göra det när man har krångel med en massa praktiska saker precis när man ska flytta. SCB har konstruerat en variabel som ska finnas med i statistiken. Man räknar med att det är några procent av dem som finns med i statistiken som redan har flyttat ut. Det gäller också personer som är födda i Sverige. I och med att vi inte har folkräkningar som stämmer av siffran ackumuleras detta. Sedan gör man ibland insatser för att korrigera det.

När det gäller migrationsflödena kan vi se att det i början var mest kvinnor som kom. Många kom som studerande, för hushållsarbete eller i samband med giftermål. Nu är det mest män som kommer.

Vi ser också att merparten har kommit från ett land, nämligen Polen. 70–75 procent kommer därifrån. Bland andra länder är de baltiska länderna och, lite överraskande, Ungern, särskilt viktiga.

Vi ska nu se lite kort på hur det ser ut för invandrarna på arbetsmarknaden. I rapporten finns väldigt mycket material, och jag ska bara sammanfatta helt kort.

När det gäller antalet sysselsatta finns problem med att få fram en korrekt siffra, bland annat beroende på oregistrerad återvandring och beroende på att man registreras som invandrare även om man är säsongarbetare. SCB mäter sysselsättningen i november, och det är kanske inte precis höjdpunkten för säsongarbete. Detta är en av de saker som vi kommer att fortsätta undersöka.

(Bild 3) Nästa fråga gäller hur länge man arbetar – om det är kort tid, lång tid och så vidare. Här ser vi en jämförelse med EU-14 – de gamla EU-länderna. Vi ser att man arbetar ungefär lika mycket och i en del fall lite mer.

(Bild 4) Så kommer vi till inkomsterna. Ser de ut som genomsnittet i landet, eller är de betydligt sämre? Här ser vi att de är ungefär desamma för dem som har kommit från EU-10 när man ser från maj 2004 och framåt. För kvinnor är de lite högre än för kvinnor födda i Sverige. Siffran gäller månadslön för fulltidsarbete. Sedan tidigare vet vi att man arbetar ungefär lika många timmar. För dem som kommer från EU-14 är de alltså betydligt högre. Det är *skill migration*, *brain gain*. Det är kvalificerade personer som kommer in.

(Bild 5) När det gäller utbildning har vi inte uppgifter för alla, för alla svarar inte på SCB:s enkäter. Men för dem som vi har uppgift om kan vi se att utbildningsnivån är högre för de nya invandrarna oavsett om de är från EU-14 eller EU-10 än för dem som är födda i Sverige. Mycket beror på att det är unga och välutbildade som kommer. Det kan finnas personer med låg utbildning också, men det är inte de som dominerar.

(Bild 6) När det gäller näringsgren finns överrepresentation i två. Den ena är jordbruk, där det är mycket få svenskar som arbetar. Det är ungefär 7 procent av de nya invandrarna som arbetar där. Den andra är byggnadssektorn. Det är ungefär 20 procent som jobbar där. Ändå kan man se att

75 procent av de nya invandrarna inte arbetar i någon av dessa näringsgrenar. Relativt få arbetar i utbildningssystemet och i offentlig administration. Det är inte där man kommer för att arbeta om man är från EU-10, men de som är från EU-14 kommer ofta in i den typen av arbeten.

Finns det då en löneskillnad och en lönediskriminering? När man tar hänsyn till utbildning och personers ålder kan man se små skillnader för dem som kommit från EU-10 jämfört med dem som är födda i Sverige. Det verkar som om nya invandrare får ungefär samma löner som de som är födda i Sverige. Det är inte det mönster som finns i andra länder. Det kan finnas flera olika förklaringar till detta.

Korttidsinvandring är relativt lite registrerad i Sverige. Det är Migrationsverkets statistik som vi har bearbetat här. Det verkar som om de flesta som stannar mindre än ett år ändå talar om att de ska stanna längre.

Så kommer vi till diskussionen om välfärdsmagneterna. Diskussionen har förts i många länder, inte bara i Sverige. Vi har undersökt om man har hamnat i olika ersättningssystem. När sysselsättningsgraden är låg tror man gärna att många skulle hamna i dessa system, men så är det alltså inte. Snarast kan man anta att personerna inte finns i landet eller står utanför den offentliga arbetsmarknaden. Vi misstänker dock att många inte finns här utan återutvandrat.

De nya invandrarna är något överrepresenterade bland socialbidragstagarna, även om det är låga belopp det är frågan om, men de är kraftigt underrepresenterade när det gäller arbetslöshetsersättning, arbetsmarknadsstöd, sjukpenning, sjuk- och aktivitetsersättning och delvis också när det gäller studiestöd. I början av 2000-talet, innan EU utvidgades, kom många från de här länderna för studier.

Vår bild – och den återges i detalj i rapporten – är att man inte kommer till Sverige för välfärdssystemen. Om man kommer till Sverige hamnar man i arbete, och det handlar om arbeten som är någorlunda likvärdiga. Vi har också tittat på om det är många som får stöd till barn som bor kvar i hemländer. Det är några tiotal. Sammanlagt är det något hundratal, och de flesta av de barnen finns i Danmark, Norge och Finland.

Låt mig säga något om slutsatserna.

En viktig slutsats är att invandringen har ökat. När man utvidgar en arbetsmarknad ökar invandringen av personer som tidigare har varit hindrade, men det är en liten ökning i Sverige jämfört med Irland och England, som också hade ganska få restriktioner, och också jämfört med Norge. Det är också främst från våra grannländer man har kommit till Sverige.

Man måste dock förbättra statistiken. Det är många personer som inte finns vare sig i sysselsättning eller i ersättningssystemen. Vår misstanke är att dessa personer har flyttat hem. Vi har sett undersökningar som visar att många åker hem igen efter kort tid. I Storbritannien blev man överraskad

över att många från Polen inte stannar utan åker tillbaka igen. Många har nog inte vågat flytta för gott, utan man kommer tillbaka till den egna arbetsmarknaden efter att ha skaffat sig erfarenheter.

Man har relativt god utbildning. De nya invandrarna är överrepresenterade främst i två sektorer: jordbruk och byggnadsverksamhet. De är underrepresenterade i utbildning och offentlig förvaltning. Det är inga överraskningar. En del kan döljas genom att man arbetar i företag som är baserade i något annat land men som har verksamhet i Sverige. De finns inte med i statistiken.

Vi hittar inget mönster med låga löner i förhållande till utbildning och så vidare, utan vi ser ett annat mönster.

De är något överrepresenterade när det gäller socialbidrag, men de är underrepresenterade i andra ersättningssystem. Totalt sett handlar det om mindre belopp. Det är också mycket få fall av stöd till barn som bor kvar i hemlandet.

En slutsats är att Sverige inte har varit någon välfärdsagnet för invånarna i de nya EU-länderna.

Utfrågning

Mikael Cederbratt (m): Herr ordförande! Alla tre som har varit uppe här har talat om behovet av fler händer och fler huvuden och om den kraft som migrationen historiskt står för.

Vi européer och svenskar har viss fallenhet för att tro att vi lever i ett paradiset. Min fråga är: Hur stark är attraktionskraften att komma till Europa och Sverige från Kina, Indien och USA? Det kanske inte är någon som vill komma hit.

Jan O Karlsson, f.d. migrationsminister: Kommissionen har inte gjort några mätningar av det. Institutet för framtidsstudier har nyligen gjort en rapport som visar att migration utvecklas mer och mer i korridorer. Det kan möjligen utgöra en del av svaret på frågan.

Det är en stor korridor från Latinamerika och Karibien till USA. Det är en stor korridor från Mellanöstern och Afrika till Europa och en något mindre från Latinamerika till Europa och Spanien. Det är också en något mindre från Asien.

Det är alldeles uppenbart att Europa generellt är en stor magnet och att det snarare tilltar.

Det afrikanska mönstret är att väldigt många vandrar både norr- och söderut från Västafrika. I Soweto talas det i dag mycket franska.

Den högre levnadsstandarden och den högre sysselsättningen i Europa och i Sydafrika drar till sig människor framför allt från det väldigt oroliga Västafrika. Det är ofta sådana parametrar, till exempel politisk oro som det har varit i Västafrika, som har påverkat.

Om Europa fortsätter att föra sin migrationspolitik som man hittills har gjort under det här årtiondet kommer vi att uppleva ett utomordentligt starkt tryck från omvärlden.

Eskil Wadensjö, Stockholms universitet: En fråga är hur Sverige står sig i konkurrensen med Europa. Europa är en magnet med demokrati och goda villkor på arbetsmarknaden jämfört med andra länder. Det finns naturligtvis länder som är starka konkurrenter till Sverige exempelvis England och Irland.

En sak att tänka på är att det finns övergångsregler och att de övergångsreglerna tar slut. Det handlar sammanlagt om en sjuårsperiod – först två, sedan tre och sedan två år. Det tar alltså slut 2011. Då finns det inte längre några övergångsregler i Tyskland till exempel. Tyskland är en stor arbetsmarknad. Om inte den tyska arbetsmarknaden är i kris vid det tillfället är det nog ett mycket starkt alternativ för personer från Polen att flytta till Tyskland i stället för till Sverige.

Jag tror att detta till och med kommer att dämpas efter hand som fler länder går ifrån övergångsreglerna. I Danmark har man beslutat att ta bort alla övergångsregler från maj 2009. Det gäller också Bulgarien och Rumänien. Jag tror att fler länder kan följa efter. Då har vi en konkurrenssituation.

Tidigare invandring styr i stor utsträckning. Den stora rumänska gruppen finns främst i Spanien, till mindre del i Italien. Det är klart att man får hjälp av sina landsmän att hitta arbete och bostad. Det innebär att färre kommer att söka sig till Sverige eftersom man har etablerade kanaler till andra länder.

Magdalena Streiffert (s): Tack för en mycket intressant inledning. Den visar att det här inte är någon ny fråga och att migration i grunden är något mycket positivt. Människor har fått det bättre och länderna har utvecklats.

Jag tror att det är viktigt för oss politiker att bejaka de positiva delarna, men också att se till att alla får del av vinsterna. Det handlar om de länder där det är många som lämnar, det handlar om de länder som tar emot och om migranterna själva.

Regeringens globaliseringsråd kom med en rapport för några veckor sedan, *Internationell migration i en globaliserad värld*. En av de utmaningar som författaren till rapporten tar upp handlar just om att vinsterna inte är jämnt fördelade, att de som är rika får en större del av den och att de som är fattiga och utsatta förlorar.

Hur kan man få en mer jämnt fördelad vinst av migrationen? Hur kan man se till att fler får del av den?

Dick Harrison tog upp att man skulle ha regelverk som var flexibla och inkluderande. Handlar det också om globala regelverk och är det i så fall möjligt?

Jan O Karlsson talade om att man måste utgå från migranterna själva. Finns det några mer konkreta exempel och förslag på hur vi kan se till att de positiva effekterna av migration kommer alla till del?

Jan O Karlsson, f.d. migrationsminister: I kommissionen arbetade vi med något som vi kallade för bärbara rättigheter, det vill säga att när vi får en mer globaliserad arbetsmarknad måste de pensionsrättigheter som arbetas ihop tillfalla migranten. I många länder är det så att om man lämnar det land där man har jobbat åker man hem utan en enda pensionspoäng. På en mer globaliserad arbetsmarknad blir det naturligtvis ett växande missförhållande som påminner om de olikheter vi hade i vårt eget land när vissa hade tjänstepension och andra inte.

Vi fick aldrig igenom det. Det är oerhört komplicerat. Det är en uppgift för nästa omgång att skapa den typ av bärbara rättigheter som gäller trygghet vid arbetsskada, sjukdom och så vidare när man flyttar.

Vi träffade på fruktansvärda exempel när vi kom till Filippinerna. Det gällde dem som hade arbetat i Gulfstaterna och skadats där. Hela vinsten – den var mycket stor – som den familjemedlemmen hade arbetat ihop åts upp av den arbetsskada som vederbörande drabbats av. Han hade inte tillstymmelse till skydd.

Något av det viktigaste där Sverige kan agera globalt och i internationella organisationer är att skapa sådana bärbara rättigheter. Det är ju något som vi delvis har förverkligat i vårt eget system.

Vårt enda misslyckande i kommissionen är den konvention om den migrerande arbetskraften som faktiskt är utarbetad i samverkan med oss och alla EU-stater samt Förenta staterna, Japan och Australien med flera och som inget rikt land har ratificerat. Det finns de som säger att den konventionen inte är så mycket att hurra för kvalitetsmässigt. Det kunde man ju ha framhållit eftersom alla länder har deltagit i utarbetandet av den.

Här fanns en splittring rakt igenom kommissionen. Vi lyckades inte ta oss fram utan gjorde en mycket kompromissbetonad skrivelse. Medlemmarna av utskottet har inte en aning om hur det kan gå till här i världen, men jag kan försäkra att den var fullständigt urvattnad.

Om det är något som grämer mig i det här uppdraget är det att vi inte kom längre i att skapa en internationell rättsordning av det slag som faktiskt gäller för flyktingar genom erfarenhet från andra världskriget. Det finns alltså inte för alla andra, alltså de 90 procent som inte är flyktingar.

Där finns en väldigt stor brist inför framtiden.

Om vi inte har detta kommer vi att få sådana här petimeterregleringar. Hur är läget i guldsmedsbranschen? Kan vi behöva tre araber till?

Det är den typ av migrationspolitik som påminner om den handelspolitik som bedrevs i det kommunistiska östblocket under efterkrigstiden, något som jag avråder från.

Dick Harrison, Lunds universitet: Ett problem i sammanhanget är att det finns, alltid har funnits och förmodligen alltid kommer att finnas, människor som har velat utnyttja luckor i lagstiftning och regelverk. När nya branscher har uppfunnits, när man har avskaffat äldre missbruk – slaveriet är väl det bästa exemplet – har nya former av utnyttjande av de svagaste delarna av arbetskraften, de som inte har haft stöd i offentligt regelverk,

råkat illa ut i alla fall. Kontraktarbetarna som i praktiken var 40–50 miljoner slavar vid förra sekelskiftet hade man officiellt ingen aning om. Man saknade den typen av regelverksförståelse.

1900-talet har inte varit ett dugg bättre på den punkten. Det uppfinns ständigt nya branscher som vi inte har någon beredskap att hantera, vare sig när det gäller know-how, *brain drain* eller människor som flyttar. Vi kan försöka skapa en typ av regler som är så pass flexibla och allmängiltiga att de snabbt kan appliceras på den oförutsägbara framtiden.

Säg att Afrikas massor kommer in i arbetsmarknaden även i Europa på ett sätt som de inte har gjort i dag. Vi kan inte förutse det, men vi kan vara där om 15 år.

Vem hade kunnat förutse Indiens frammarsch inom datatekniken? Jag hade blivit utskrattad om jag hade sagt det för 15 år sedan.

I den förändring som hela tiden finns blir det luckor och där kommer folk att råka illa ut. De har alltid gjort det tidigare. De kommer att göra det i framtiden.

Det räcker med medvetenhet om detta och en vilja att reglera för att man ska kunna göra bättre ifrån sig än tidigare.

Jag har sysslat med slaveriforskning och man gråter blod när man märker hur många det är som är villiga att utnyttja varje liten lucka för att klämma åt ytterligare 10 miljoner. Det är inte något som har blivit bättre under 1900-talet. Tvärtom.

Eskil Wadensjö, Stockholms universitet: Jag ska börja med något positivt som händer för emigrationsländerna. Ni har tidigare nämnt remitteringar. Jag har under den senaste veckan sett två studier, den ena avser Tanzania den andra Ecuador.

Det handlar om personer som har flyttat ut och skickar hem remitteringar och vad som händer med den familj som är kvar. Man ser att barnarbetet minskar och de har längre skolgång. När det gäller Ecuador går man oftare i privatskolor som har högre status i Ecuador än de statliga skolorna. Det kan bidra till investeringar i humankapital och utbildning i de länderna.

Många kommer tillbaka med ökade kunskaper. I vissa länder finns det studier som visar att de som flyttar tillbaka lyckas på hemarbetsmarknaden.

Ett problem är att en stor del av lärarkåren, sjuksköterskekåren och läkarkåren flyttar ut och inte kommer tillbaka. Man flyttar från vissa afrikanska länder till Storbritannien till exempel. Det kan ge allvarliga problem. Man har diskuterat lösningar på detta sedan 1970-talet. Den indiske ekonomen Jagdish Bahgwati har skrivit mycket om det och föreslagit olika typer av skatter som mottagarländerna skulle betala. Det är oerhört svårt att nå den typen av överenskommelse. Det har funnits väl utarbetade förslag, men aldrig någon politik.

Vi har också stora grupper av papperslösa. Vi vet inte hur stora de är. Den bästa undersökningen som har gjorts i något land är såvitt jag vet en norsk undersökning som kom i juni. Den pekar på att det i Norge finns

ungefär 18 000 papperslösa. Om vi har exakt lika många i Sverige i förhållande till befolkningen skulle vi ha 36 000. Vår befolkning är ju dubbelt så stor som den norska. Men vi vet inte. Det är oerhört svårt att få ett bra tal, men vi bör lära av Norge när vi gör vår nästa undersökning.

Lars Gustafsson (kd): Jag har lärt mig att det som brukar vara det största problemet att bekämpa inte är regelverk utan attityder. Därför har jag en fråga till Dick Harrison.

Finns det något exempel på en lyckad arbetskraftsinvandring där man har kommit in i befolkningen i Europa?

Jag har också en fråga till Eskil Wadensjö.

Jag tror att det är oerhört viktigt att man talar om att det finns folk som återvänder. Det låter inte så i den svenska debatten. Finns det planer på några studier för att se hur många som faktiskt återvänder? Jag tror att det är viktigt att vi ser den kopplingen innan vi kommer med siffror i tidningarna som inte är korrekta.

Dick Harrison, Lunds universitet: Det är tack och lov lätt att hitta lyckade exempel. Det är alltid ett vi-mot-dem-tänkande i minsta lilla etnocentriska rörelse. Men det är inkluderande så till vida att när du möter människor som du på ett eller annat sätt kan relatera till utifrån dig själv – de ser ut ungefär som du och de gör jobb som inte är hotande – kan du väldigt lätt släppa in dem.

Tysksmederna i Sverige på 1600-talet blev svenskar efter en generation. Det var inga problem. Det finns flera exempel på att människor från nordiska grannländer släpps in utan problem och assimileras.

Attityder blir ett problem i det ögonblick man väljer att politisera dem. Du kan acceptera vem som helst som privatperson, men när det kommer in masspsykos i det hela och du bestämmer dig för att de, de och de sammanlagt är farliga och gör det till en offentlig grej kan du få lynchning av människor som du har accepterat dagen innan.

När romerna kom till Sverige första gången i början av 1500-talet tyckte man att det var exotiskt och spännande. Ingen ser något problem med det. När någon grupp av människor, politiker skulle vi säga i dag, bestämmer sig för att måla ut dem som ett problem slutar det med att vi får en utrotningslagstiftning.

I modern tid eskalerade den här problematiken i takt med att den mängd människor som kom in blev allt fler – massinvandring, jakt på mängder av verkstadsarbetare och kontraktsarbetare över hela jordklotet.

Det går bra så länge det är myndigheter som bestämmer detta. När den engelska kolonialmakten massexporterar indier till Mauritius, Fiji och Trinidad är det inget problem eftersom myndigheterna bestämmer politiken och säger att det är bra och riktigt. Det blir problem i slutändan eftersom de kommer att slåss om jord med folk som redan lever där. Men det blir aldrig en offentlig svartmålning.

När vi har en invandring som myndigheterna inte har någon direkt uttaland vilja att bestämma om i början kan det gå åt vilket håll som helst. Då handlar det om följdverkningarna i samhället – väljer vi att leta syndabockar eller inte? Det kan slå åt vilket håll som helst.

Det är alltså vi som bestämmer. Det är vi i det offentliga samhället som bestämmer i fas två vilka som ska få det dåligt och vilka som inte ska få det.

Eskil Wadensjö, Stockholms universitet: Det är oerhört viktigt att se vad som händer i ursprungsländerna, till exempel EU 10-länderna, och kunna följa detta. Det förutsätter att man har tillräckligt bra registerdata. Det land som har varit snabbast med att få en statistik på jämförbar nivå med den som vi har är Lettland.

Den visar positiva resultat för dem som har varit ute och kommer tillbaka. De flesta kommer ju inte tillbaka från Sverige utan från Storbritannien. Givet den utbildning man har klarar man sig bättre än dem som inte har flyttat ut utan är kvar i landet. Det kan ju bero på att det är mer energiska personer som har flyttat ut eller på att man har lärt sig något när man har varit i Storbritannien. Det kan också bero på att man signalerar till arbetsgivare att man är en aktiv person eller på att man är mer sparsamkad och letar längre och hittar bättre arbeten. Det är i alla fall mycket positiva resultat.

Vi bygger nu upp ett samarbete med Estland där man också börjar få en bra statistisk bas. Vi håller också på att få ett samarbete med universitetet i Tartu. Vi hoppas att detta ska bli det andra land där man kan se om vi får den här eller andra effekter.

Det som framför allt är intressant är om man bygger upp bättre databaser med bättre underlag i Polen som är det stora utvandringslandet av EU 10-länderna. Det hoppas vi mycket på.

Bodil Ceballos (mp): Jag tänker på den svartvita kameran som vi hörde om tidigare och på de fördomar som vi ofta har här i landet. Just nu sätter de främlingsfientliga krafterna dagordningen för den debatt som förs.

Jan O Karlsson pratade om migrationens fördelar för tillväxten som ju är den motsatta sidan till den problematisering som vi hela tiden läser om i tidningarna. Jag vet inte riktigt hur vi ska klara av att ändra bilden ute i samhället så att vi i stället kan visa på de positiva effekter som migrationen ger.

Ett exempel är de rumänska säsongsarbetarna som kommer till många delar av områdena runt Medelhavet och arbetar några månader. Då lever hela byar av det som dessa arbetare konsumerar under sommarmånaderna. Det kan man leva på hela året.

Det finns många goda exempel där man har räknat på vad migranterna, säsongsarbetarna, medför rent ekonomiskt. Den diskussionen har vi inte så mycket här i Sverige. Det står inte mycket i tidningarna om hur många arbetstillfällen och hur mycket konsumtion alla dessa migranter medför i samhället.

Jag skulle vilja veta om ni har några bra förslag där.

Jag har också en fråga som gäller dem som hamnar mellan stolarna. Vilka lösningar ser ni för de grupperna? Någon nämnde de papperslösa till exempel. Det är ju den grupp som just nu har hamnat mellan stolarna.

Jan O Karlsson, f.d. migrationsminister: Jag delar i hög grad Bodil Ceballos iakttagelse att bristande medvetenhet om vilka insatser som de migrerande arbetarna gör överallt i världen kan bidra till att främlingsfientlig propaganda vinner insteg. Då borde i motsvarande grad en ökad medvetenhet om detta motverka det.

Den iakttagelse som jag tillät mig att göra i inledningen var att vi aldrig har haft ett svenskt ord för de enorma belopp som migranterna jobbar ihop och skickar hem till de sina – det som vi nu kallar för remitteringar.

Om det till exempel är 10 procent av vad de faktiskt jobbar ihop innebär det att den årliga produktionsinsats som den migrerade arbetskraften i världen åstadkommer ligger på 3 000 miljarder dollar. Då kommer man upp i sådana siffror som man för närvarande diskuterar i den amerikanska kongressen för att rädda sitt kreditväsende. Det var en parentes.

Jag menar att bara kunskapen om vilket produktionsresultat migrationen leder till, som alla människor har nytta av, borde kunna motverka den typ av främlingsfientliga föreställningar där man försöker ge intryck av att de som rör sig över en gräns och flyttar på sig är parasiter när de i själva verket är producenter.

Att vi talar om detta och får offentlighet om det – det innebär möjligen att medierna låter undslippa sig ett och annat om det – leder till ett skydd mot ökad främlingsfientlighet.

Som Dick Harrison påpekar finns det så oerhört djupa historiska rötter i detta. Till exempel kan de som vill göra politiska resultat utnyttja latenta föreställningar om den andre för att vinna stöd för andra saker och därmed ge upphov till främlingsfientlighet. Det kan vi ju bara i ett öppet samhälle debattera.

Om vi kan få en större diskussion om remitteringar, produktionsinsatser, och till det koppla behovet av skydd för den migrerande arbetskraften, där det bästa exemplet är just de som kallas för de papperslösa, borde det kunna motverka främlingsfientlighet.

Eskil Wadensjö, Stockholms universitet: Jag vill göra ett tillägg när det gäller de papperslösa och återigen anknyta till de norska undersökningarna. Man har också gjort en översikt över vilka regler man har i olika länder. Ett intressant exempel som man framhåller i utredningen är Spanien.

I Spanien skickar man inte uppgifter mellan olika myndigheter. Om någon besöker sjukvård eller skola går det inte vidare till migrationsmyndigheterna eller polismyndigheterna. Man får alltså in mer i skattebetalningar också. Skatteverket är inte inkluderat.

Migrationsmyndigheterna har andra sätt att kontrollera. Men man kontrollerar inte med hjälp av de övriga systemen. Att de olika systemen är skilda åt ger nog en säkrare ställning för de papperslösa, enligt vad man diskuterar i den norska utredningen.

Jag tror att integration ibland kan gå lätt, ibland svårt. Ett exempel på när det gick lätt var när det gällde dem man i Danmark kallar *roepolakkerna*. Vad var då detta? Det var säsongarbetare som kom till Danmark varje år. De kom till det danska jordbruket på Lolland, Falster och så vidare. Det var många som kom.

Ett år kunde de inte flytta tillbaka. Det var 1914. Då rasade kriget i de områden i Galizien som de kom från. De stannade kvar till krigets slut och de stannade kvar efter krigets slut. Nu är det en grupp som inte syns i Danmark, men de och deras ättlingar finns där. De blev integrerade under de fyra fem år som första världskriget varade. Det har inte varit negativa stämningar mot *roepolakkerna* i Danmark. Danmark har ju senare haft andra stämningar mot vissa invandrargrupper.

Kalle Larsson (v): Jag vill också tacka för inledningarna.

Det kan väl inom parentes sägas att det är intressant och bra att Jan O Karlsson har lyckats hitta en retorik och en världsbild som är öppen och positiv när det gäller migration. Det vore skönt om vi någon gång hade en migrationsminister som lyckades med likadana bravader. Det får väl stanna vid en from förhoppning, åtminstone i närtid.

Min fråga gäller definitionen av flyktingar och arbetskraftsinvandring. Det är ju oerhört betydelsefullt att se vilka personer som är skyddsvärda och kunna avgränsa det från dem som vill flytta någon annanstans för att skaffa sig ett arbete och en bättre försörjning.

När siffran 5–10 procent upprepas, det vill säga att nio av tio inte är flyktingar, finns det, menar jag, en risk med den siffran. Det ger vid handen att nio av tio egentligen inte behöver komma hit. De gör det bara för att få det lite bättre. Vi kan då med vår stora välvilja tillåta detta, eller vi tillåter det inte. Vi ska tillåta det därför att det är lönsamt för oss.

En sådan beskrivning utgår ju ifrån att man har en korrekt bedömning i alla sammanhang när man bedömer skyddsskäl i medlemsstaterna. Många, inte minst många av de papperslösa som är här i dag, kan vittna om att myndigheterna i Sverige, som ändå i jämförelse med andra länder inte har den sämsta praxisen på asylområdet, ändå inte godkänner mycket av det som människor upplever som asyl- och flyktingskäl.

Det finns ju mycket påtvingad migration som ändå kanske inte faller inom flyktingkonventionen.

Därför är min fråga till Jan O Karlsson: Borde man inte resonera lite om påtvingad migration eller fördrivning i relation till flyktingbegreppet och arbetskraftsinvandring just för att undvika att man ger vid handen att nio av tio egentligen inte skulle behöva komma hit annat än för att få en lite bättre framtid?

Jan O Karlsson, f.d. migrationsminister: Jag håller helt med Kalle Larsson om att de motiv som människor har för att röra på sig inte är så enkla att de låter sig fångas upp i legala distinktioner. Det var det jag försökte säga i inledningen. De kommer inte ordnade i kohorter till myndigheterna.

För en enskild migrant kan det handla om att man i sitt liv under en tid av skyddsbehov eller av andra skäl vill flytta.

Jag vill understryka att jag tror att det är viktigt att man inte säger att något annat skäl skulle vara mindre viktigt. Det ligger till grund för att jag har kommit fram till slutsatsen att det är absolut nödvändigt att rättsligt reglera de migranter som inte faller under Genèvekonventionen.

Jag tror tyvärr inte alls att människors skyddsbehov i världen kommer att minska genom att man gör det, men man får möjlighet att göra andra bedömningar därför att de motiv som kommer unga afrikaner från Senegal att riskera livet i usla båtar måste vara minst lika starka, även om de inte i Genèvekonventionens mening är flyktingar.

För att ha en mer samlad migrationspolitik tror jag därför också att det är viktigt att man får en sådan rättsordning också för andra och att vi bygger upp det i vårt eget land, även om det naturligtvis är en global fråga.

Det finns en annan, kanske lite moralfilosofisk reflexion. Det finns ju en risk för att vi genom flyktningbegreppet skapar ett klientförhållande till dem som vi ska ta hand om och som vi ska hjälpa. Det är i grunden ett paternalistiskt förhållningssätt: Jag ska hjälpa dig, stackars människa, men det får finnas en gräns för vilka krav du ställer. Det är jag som bestämmer och hjälper dig.

I ett mer ordnat system, där all migration är rättsligt reglerad, upplever vi att de som kommer hit och vill vara här eller de av oss som lämnar Sverige, är våra jämlikar. De är människor. De har ett människovärde. Vi har nytta av dem och de har nytta av oss. Då får vi inte det klientförhållande, där det så lätt kan slå över till att man betraktar klienten som en inkräktare. Vi behöver bara åka över Öresund för att studera konsekvenserna av det.

Det finns också den aspekten på detta.

Jag har haft glädjen att debattera med Kalle Larsson i tidigare roller. Därför skyndar jag mig att understryka att detta inte innebär att jag vill bagatellisera vad det innebär att vara flykting. Tvärtom.

Det är snarast den roll som vi, som ikläder oss vissa förpliktelser, ska vara noga med när det gäller våra reaktioner gentemot dem som vi kallar flyktingar. Den olycka som skulle kunna inträffa är att man tenderar att bagatellisera alla andra motiv för migration. Men om man utgår ifrån, vilket jag genom mina flitiga internationella studier har kommit fram till, att migration i grunden är någonting nyttigt och ofrånkomligt behöver den mot-sättningen inte uppstå.

Det här betyder också – det vill jag understryka – att det är väldigt viktigt att vi håller fast vid och utvecklar Genèvekonventionen. Det har ibland funnits tankar på att man, på grund av att alla vill kalla sig flyk-

tingar eftersom det inte finns någon annan rättsordning, skulle börja bearbeta och revidera Genèvekonventionen. Det vill jag allvarligt varna för. Det är ett oerhört, oskattbart framsteg som mänskligheten har gjort, att vi har skaffat oss den, och vi ska i stället tvinga så många som möjligt att följa vad de en gång har ratificerat.

Ordföranden: Den första delen gav oss ett historiskt, globalt och europeiskt perspektiv på arbetskraftsinvandring. Nu kommer vi i den andra delen att gå in mer på själva förslaget som vi har att behandla här i riksdagen.

Den som är absolut lämpligast att inleda och föredra regeringens proposition är självklart migrationsminister Tobias Billström. Jag vill därför hälsa dig varmt välkommen upp i talarstolen. Varsågod!

Justitiedepartementet om regeringens proposition

Statsrådet Tobias Billström: Herr ordförande! Det är väldigt trevligt att få möjlighet att medverka vid den här utfrågningen som socialförsäkringsutskottet har ordnat och även bjudit in arbetsmarknadsutskottet till. Jag tycker att det har varit mycket intressanta föredrag som vi har haft möjlighet att lyssna på, många bilder och många visioner. Det behövs onekligen på det här politikområdet, i synnerhet när det gäller de här frågorna. Låt mig därför bidra med en bild som kanske också lite sätter tonen för den stund som vi har framför oss.

För fyra veckor sedan var jag i Pajala i Norrbotten för att träffa bland annat det socialdemokratiska kommunalrådet Bengt Niska. Jag var naturligtvis glad. Det tror jag att alla blir som kommer upp till Norrbotten och upptäcker den fantastiska anda som råder i den nordligaste delen av vårt land – i stället för avfolkning inflyttning och i stället för varsel nyanställningar.

Det är gruvdriften som har gett Pajala framtidstro. Men för att den planerade storskaliga gruvdriften ska bli verklighet krävs naturligtvis också människor som kan göra jobbet, människor med rätt kompetens som sköter maskinerna, människor som kör lastbil, människor som lagar mat. Och det krävs andra människor som undervisar barnen till dem som sköter maskinerna, som kör lastbilarna och dem som lagar maten i den lokala skolan.

Med ett befolkningsunderlag som inte på långa vägar täcker det här behovet är det inte förvånande att Bengt Niska trots de ljusa utsikterna oroar sig. När jag var där talade vi därför mycket om arbetskraftsinvandring som en av lösningarna på Pajalas problem, som ett av medlen för att säkerställa att denna nordligaste del av landet kan fortsätta hysa tro på en ljus framtid.

Vi lever ju i en värld där avstånden har krympt och där människor förflyttar sig mellan länder och över gränser. De sprider kunskap och kapital över världen till nytta för såväl den enskilda människan som för enskilda

stater. En ökad rörlighet ger också ökad öppenhet och större samsyn på mänskliga rättigheter och demokrati. Det är några av de stora fördelarna med migration som vi i Sverige behöver bli bättre på att ta till vara.

Den reform som vi diskuterar i dag ger ökade möjligheter till arbetskraftsinvandring. Därför är den ett mycket viktigt steg på vägen i regeringens politik för att tillvarata och uppmuntra människors inre drivkrafter att arbeta och förverkliga sig själva. Reformen – den största på 40 år i vårt land på det här området – öppnar en ny väg till Sverige. Att söka asyl kommer inte längre att vara så gott som den enda vägen in i Sverige.

Det är inte bara i norra Sverige som det råder brist på arbetskraft. Vi kan så gott som dagligen läsa om den brist på arbetskraft som finns i flera yrken och sektorer på arbetsmarknaden. Det är inte bara ingenjörer och läkare som behövs, även om det är de två grupperna som oftast nämns. Under resor söderut i stället för norrut har jag träffat många företagare som berättar om brist på bland annat konditorer, nötrostare, indiska designers och industrisvetsare. Jag skulle kunna göra listan på de människor som jag har träffat och pratat om de här sakerna med det senaste året mycket lång.

Det är ett faktum att den svenska befolkningen blir allt äldre. Inom kort kommer många människor att lämna arbetslivet. Att allt färre personer i framtiden ska försörja allt fler kan få negativa konsekvenser både på arbetsmarknaden och för samhällsekonomin i stort. Det utgör ett verkligt hot mot den framtida tillväxten och därmed också för välfärden i vårt land.

Att en ökad arbetskraftsinvandring skulle utgöra svaret på alla dessa utmaningar stämmer naturligtvis inte. Det finns inte en möjlighet att det skulle vara så. Vi kommer alla att behöva arbeta längre, och vi kommer också att behöva vidta en mängd andra reformer för att klara av att hålla utvecklingen på arbetsmarknaden och tillväxten på en tillräckligt hög nivå.

En ökad arbetskraftsinvandring är ett av flera instrument i arbetet för att både på kort och på lång sikt motverka arbetskraftsbristen. En ökad arbetskraftsinvandring kompletterar alltså regeringens åtgärder för att tillvarata den arbetskraft som redan finns inom riket.

Jag tror också att arbetskraftsinvandring kan ha en positiv inverkan på synen på invandring över huvud taget till vårt samhälle. Att invandringen sedan 70-talet helt dominerats av asylperspektivet har med tiden bidragit till att forma bilden av invandrare som passiva mottagare av hjälp. Frågan att ta ställning till i vårt samhälle har mer och mer blivit huruvida man är för eller emot denna typ av solidaritet.

Lyckligtvis har asylmottagandet alltså ett brett stöd, såväl här i riksdagen som ute i landet. Men den endimensionella synen på invandringen och på invandrare gör oss mycket sårbara för främlingsfientliga störningar.

Möjligheten att arbetskraftsinvandra till Sverige ska naturligtvis inte ersätta möjligheten att söka asyl här. Vi ska komplettera de system som vi har. Rätten att söka asyl i Sverige är grundläggande. Det värnar vi i regering och riksdag. Däremot ser vi att arbetskraftsinvandringen kan bidra till att skapa en mer positiv bild av migration till Sverige.

De nya regler som nu ligger på riksdagens bord, föreslagna av regeringen, innebär att vi får ett effektivt och flexibelt system för arbetskraftsinvandring, ett av världens mest öppna system faktiskt, vilket har varit precis vår avsikt, utan kvoter och utan poängsystem som lägger hinder i vägen för dem som till exempel inte har en tillräckligt kvalificerad utbildning eller talar rätt språk. Syftet är naturligtvis att underlätta rörligheten och rekryteringen av arbetskraft från länder utanför Europa.

Något i korthet vill jag säga om huvuddragen i förslaget. Den nuvarande myndighetsbaserade prövningen, om det finns behov av att rekrytera arbetskraft, kommer att upphöra med den nya lagstiftningen. Arbetsgivarens bedömning av behovet av en sådan rekrytering ska vara utgångspunkten. Vi är nämligen helt övertygade om att arbetsgivare bättre än myndigheter vet vilken kompetens som behövs på en viss arbetsplats. Ingen annan kan ha den vetskapen.

Regeringen har i sitt förslag varit mycket tydlig med att det är viktigt att arbetskraftsinvandring sker under ordnade former. Därför måste vi säkerställa att erbjuda anställningsvillkor och försäkringsskydd motsvarar vad som gäller för andra arbetstagare i Sverige, för att undvika lönedumpning och för att undvika exploatering. Det var väldigt glädjande att höra Wadensjöns redogörelse för vad som har hänt med arbetskraftsmigrationen till Sverige efter utvecklingen inom Europeiska unionen. Det förekommer tydligen inte några större skillnader i de löner som erbjuds dem som kommer hit jämfört med de löner som erbjuds dem som redan befinner sig i riket.

Jag vill gärna understryka detta. Det finns nämligen de som misstror regeringens avsikter på denna punkt, och det kan vara värt att än en gång repetera vad det är vi vill uppnå.

Tillståndstiderna för arbetstillstånd förlängs och ska också kunna leda till permanent uppehållstillstånd. Erfarenheten har nämligen visat att gästarbetarsystem inte gynnar vare sig arbetstagare, arbetsgivare eller samhället.

Avslutningsvis: I takt med att globaliseringen intensifieras är det viktigt att inse att människor kommer att röra på sig över gränser på samma sätt som varor, tjänster och information. Likaväl som svenskar gärna söker sig utomlands för att arbeta vill andra länders medborgare komma till Sverige i samma syfte. Utmaningen ligger i att väl hantera migrationsströmmarna. Det gör man genom att ställa upp ett tydligt regelverk, att säkerställa att goda villkor gäller för alla på arbetsmarknaden, för inhemsk arbetskraft såväl som för utländsk.

Ett sådant regelverk är förslaget om nya regler för arbetskraftsinvandring som nu ligger på riksdagens bord. Det är ett förslag som har brett stöd från både regeringssidan och Miljöpartiet och även från de företagare

och arbetsgivare ute i landet som vill anställa konditorer, nörostare, indiska designere, industrisvetsare med flera samt sist, men definitivt inte minst, det socialdemokratiska kommunalrådet i Pajala, Bengt Niska. Jag hoppas att ni någon gång får möjlighet att träffa honom och lyssna på hans visioner för en del av riket som för några år sedan kanske betraktades som en utdömd bygd men som med hjälp av det här förslaget och andra åtgärder på nytt kommer att kunna återvinna sin framtidstro.

Facken och arbetsgivarna om regeringens förslag

Monika Arvidsson, LO: Jag ska helt kort sammanfatta de synpunkter som LO har haft på förslaget om ändrade regler för arbetskraftsinvandring. Jag vill spalta upp det och börja med det som vi tycker är bra i förslaget. Det är framför allt det man ska framhålla.

Det är bra att regeringen har en så positiv grundsyn på migration. Migrationen är faktiskt en väldigt stor del av den ökade rörlighetens påverkan på hela matchningsprocessen. Man skulle kunna säga att arbetskraften i dag egentligen ingår i en global matchningsprocess. Där det finns efterfrågan på arbetskraft ska det också finnas utbud av arbetskraft. Det är strålande. Inte minst har det naturligtvis positiva konsekvenser både på individnivå och på samhällslevelle. Det är klart att vi kan lära av varandra och utvecklas samhällsekonomiskt, men både den samhällslevelle utvecklingen och individens utveckling har naturligtvis allt att vinna på en ökad migration.

Det vi kan säga också är positivt är naturligtvis att regeringen tar avstamp i att det här, om än i ganska begränsad utsträckning – det får vi väl höra mer om senare – ger ett positivt bidrag till den ökade försörjningskvoten. Det är också väldigt positivt att man föreslår längre tillståndspriorer. Det är mycket bra, inte minst för migranten. Det ger ökad stabilitet och möjlighet att planera de närmaste månaderna eller åren. Även för arbetsgivaren kan jag gissa att det är till fördel. Det kommer nog Karin att ta avstamp i.

Det är också positivt att migranten ges möjlighet att byta arbete och söka nytt tillstånd inifrån landet i det fall man inte trivs hos den arbetsgivare man hamnar hos. Där har vi haft problem hittills, i vissa näringar mer än i andra. Man kanske är inlåst hos en arbetsgivare som inte erbjuder bra anställningsvillkor. Då är det självklart mycket bättre att kunna byta.

Nu ska vi gå över till det som är mindre bra. Det är främst två punkter.

Den ena är förslaget om visering. Som vi ser det från LO:s sida är den här prövningen och godkännandet av arbetstillstånd innan inresa i landet den fundamentala förutsättningen för att vi de facto ska kunna kontrollera arbetsvillkoren och upprätthålla standarden. Det här verktyget försvinner ju i de fall där man får en visering och inte har clearat villkoren innan man

kommer hit. Det hänger ihop med att det som man visar upp för myndigheterna ska gälla inte är juridiskt bindande. Det återkommer jag till lite senare.

Det är väldigt viktigt att kunna garantera jämlika villkor. Det handlar inte bara om arbetstagare. Min främsta utgångspunkt är naturligtvis levnadsstandarden för de migranter som kommer hit. De ska ha rimliga möjligheter att försörja sig. Det handlar också om företagen, om konkurrenstrycket och att det ska vara jämlika villkor mellan företag. De villkor man anställer personalen på ska vara lika för alla.

Också för samhället får det konsekvenser om det är jämlika eller ojämlika villkor mellan löntagarna. Det påverkar hela omvandlingstrycket i samhället och till syvende och sist också vad man kan ta ut i skatteinkomster.

Med detta sagt anser LO att vi ändå kan pröva det här systemet under en viss period och sedan utvärdera vad resultatet blir. Fungerar det? Förutsättningen är att man får vissa verktyg för att garantera migranternas ställning. De verktygen ska jag alldeles strax återkomma till.

Det andra förslaget som är lite mindre bra enligt vår åsikt är spårbyte, alltså att gå från att vara asylsökande till att bli arbetskraftsinvandrare. Där befarar vi att det finns en risk för urholkning av legitimiteten i systemet. Det är väldigt viktigt att man har vattentäta skott mellan de här två systemen för att kunna garantera skydd för dem som verkligen behöver det.

Det tredje är att jag är rädd för att det finns några förslag som vi tycker är direkt dåliga. Här kommer de.

Det främsta är att den myndighetsbaserade prövningen ska upphöra. Här står man egentligen i valet mellan ett utbudsbaserat och ett efterfrågebaserat system. Det vi har i dag är efterfrågebaserat. Om arbetsgivaren har ett behov kopplar man in myndigheten i stället för att bjuda in någon och fråga: Vilken kompetens har du? Kanske behöver jag dig. Problemet med att byta system är, som vi ser det, en ökad risk för att urvalskriteriet i mindre utsträckning än i dag handlar om kompetens utan mer om pris. Och det är två helt skilda saker att utgå från när man ska importera tredjelandsmedborgare.

Vi anser att bristprövningen måste vara myndighetsbaserad för att helt enkelt bli opartisk. Både fack och arbetsgivare borde naturligtvis ges möjlighet att yttra sig i själva bristfrågan, alltså definitionen av brist, men också om det finns en brist. Den som vi anser har bäst kompetens att göra den opartiska bedömningen av arbetsmarknaden både vad gäller utbud och kompetenstillgång är Arbetsförmedlingen. De är ju experter på arbetsmarknaden och har den överblicken. Vi anser alltså att det inte är rimligt att en enskild arbetsgivare själv kan ha den överblicken över vilken tillgång det finns på arbetsmarknaden just nu i närområdet, nationellt, inom EU eller till sist i tredjeländ.

Nota bene, det handlar inte alls om att vi ifrågasätter arbetsgivarens insikt i om han eller hon behöver en extra person. Det är inte alls det som det handlar om. Det som det handlar om är om en enskild arbetsgivare har förmåga att överblicka utbudet på arbetsmarknaden. Det tror vi inte är rimligt.

Det sägs ofta i utredningen, och det är i och för sig väldigt bra, att man ska säkerställa att erbjudna arbetsvillkor överensstämmer med de villkor som gäller övrig arbetskraft hemmahörande i Sverige. Det är väldigt bra att konstatera. Men den stora frågan är hur. Hur ska man garantera det?

Vi saknar förslag på verktyg som gör att vi kan upprätthålla ordning och reda på arbetsmarknaden. Nu ska alltså arbetsgivaren avgöra behovet och bristen. Det finns heller inget tydligt uppföljningsansvar. Man kan inte riktigt säga att å ena sidan ska det vara sjysta arbetsvillkor och å andra sidan dra undan mattan för att kunna kontrollera att det verkligen blir så. Man måste ladda in verktyg för att kunna upprätthålla de där arbetsvillkoren. Det funkar inte av sig självt i praktiken.

Då kommer jag in på verktygen. Har LO några konkreta förslag på vad man kan göra? Jajamensan, vi har många förslag. Det är naturligtvis väldigt viktigt att kunna kontrollera arbetsplatserna och de villkor man erbjuds innan man kommer till landet. Det är dock lika viktigt med efterhandskontroller för att se att det verkligen var den arbetsmiljö och de arbetsvillkor som vi gav tillstånd till som kom att gälla i praktiken.

För att kunna ladda in någonting här som verkligen betyder något borde man också kunna göra anställningsavtalen juridiskt bindande. De är inte det i dag. Därför kan ett erbjudande förevisas myndigheten, beslut fattas utifrån det, men i verkligheten kanske det är någonting helt annat som gäller. Det är andra anställningsvillkor. Det är fullt möjligt i dag.

Man borde dessutom följa upp med sanktionsmöjligheter mot de arbetsgivare som missköter sig. Det är egentligen inga nyheter. Den typen av sanktionsmöjligheter diskuteras i dag även på EU-nivå. Det får man ändå anse är ganska rimliga krav för att kunna få en bättre ställning för migrantarbetare. Majoriteten av arbetsgivarna är väldigt trevliga och måna om sin personal, men det finns några få som inte är det utan är på jakt efter att tjäna pengar. Det är just på grund av dem vi är oroliga, inte de andra.

Det var den information jag hade i varje fall i svepande ordalag. Ni får gärna återkomma med frågor om något var lite luddigt i kanten eller om det är några mer detaljer vi behöver lyfta fram. Tage Danielsson sade att kunskapsnivån i landet är så otroligt hög att det inte är någon som tycker att det är någon idé att lyssna på någon annan längre. Jag kan bara konstatera att jag har mer tur än Tage Danielsson. Tack för att ni lyssnade!

Karin Ekenger, Svenskt Näringsliv: Tack för inbjudan! Det finns många goda skäl att ändra vårt nuvarande system. Sverige är ett av världens mest internationellt handelsberoende länder. Samtidigt har vi under de senaste 40 åren haft ett regelverk för människor från tredjeland som vill komma till Sverige för att jobba som har inneburit att det har varit kanske några

hundra personer varje år som har fått permanenta uppehållstillstånd, i övrigt har det varit tillfälliga. Se er omkring här i salen! Här sitter ungefär hundra personer. På den svenska arbetsmarknaden har alltså dubbelt så många fått komma till Sverige från länder utanför EU-EES-området för att jobba permanent.

Nu ska i ärlighetens namn tilläggas att det senaste året, möjligen under intryck av den pågående diskussionen, har antalet faktiskt gått upp till 500 personer. Men ändå, på en arbetsmarknad med 4,8 miljoner arbetstagare ser det ut så.

Många goda skäl sade jag att det finns. Befolkningsutvecklingen ska jag inte ta upp så ingående, för det kommer senare. Jag vill bara peka på den regionala obalansen. I nästan hälften av landets kommuner kommer vi på åtta års sikt, fram till 2016, att kunna räkna med minst 10 procents sänkning av antalet människor i yrkesverksam ålder, alltså mellan 20 och 64 år, om den utveckling som har varit hittills fortsätter. Vi behöver med andra ord alla människor som vill komma hit.

Vi har brister redan i dag. Ni vet hur det har sett ut på arbetsmarknaden under de senaste åren. När vi gjorde en rekryteringsenkät i slutet av 2007 noterade vi att tre av fyra av de företag som hade försökt att rekrytera hade upplevt problem med att hitta människor med rätt kunskaper och rätt kompetens. Nu vet vi alla att det naturligtvis förändras med konjunkturen, men det är bara att konstatera att trots arbetslösheten har vi inte alltid människor på rätt ställe och med rätt kunskaper och erfarenheter när vi behöver rekrytera. Ett ändrat regelverk för arbetskraftsinvandring kommer inte att lösa alla de här problemen, men det kan bidra till det.

Vi får också hoppas på att Sverige lyckas öka sin attraktivitet. De erfarenheter som vi har sett under EU-utvidgningen är inte direkt upplyftande. Det är inte så många som har valt att komma till Sverige. När Bulgarien blev medlemmar i EU för några år sedan, gjorde den bulgariska regeringen en undersökning av vart de som vill jobba utomlands vill åka. Tolv länder var namngivna i denna undersökning. Den minsta procentandelen av dem som hade fått röster var 3 procent. Jag kan säga att Sverige inte fanns med på kartan. Vi var ett av länderna i gruppen övriga EU-länder. Så vi har en del att jobba på när det gäller att öka vår attraktivitet.

Jag tror att det nya system som föreslagits kan bidra till att öka attraktiviteten. Som presumtiv migrant får man större möjligheter att planera för sin egen framtid när tillståndstiderna förlängs och när det snarare blir regel än undantag att man kan få permanent uppehållstillstånd efter fyra år.

Vi tycker att det är oerhört viktigt att det är arbetsgivaren som själv får avgöra behovet det vill säga vem man vill rekrytera. Det är inte så att det är ett förstahandsval att rekrytera en medarbetare från ett tredjeländ. Det man är ute efter är kompetens och erfarenhet. Då tycker vi att det är ett klart steg framåt att det inte är födelseland som ska vara avgörande utan att man som arbetsgivare ska kunna utgå från de behov som man har när det gäller kompetens och erfarenhet.

Vi tycker också att det är bra att det finns en möjlighet för asylsökande som har fått avslag på sin asylansökan att, om de har en fast anknytning till arbetsmarknaden, få söka uppehållstillstånd av arbetsmarknadsskäl. Vi hade i och för sig helst sett att det i förslaget också hade funnits övergångsregler som hade gjort det möjligt för de människor som redan i dag finns i landet att kunna få stanna kvar till den 15 december och prövas mot det nya regelverket då. Mot bakgrund av alla de telefonsamtal som vi får från många småföretag ute i landet, ofta i glesbygd, ser vi att det här är ett stort bekymmer.

Vi är också positiva till förändringarna när det gäller möjligheten för gäststudenter att få söka arbetstillstånd från Sverige. Det kan jag slutligen illustrera med en liten historia. Jag blev uppringd av en företagare från Göteborgstrakten. Han hade efter ett antal anställningsintervjuer anställt en ny försäljningschef.

Försäljningschefen var doktor i mikrobiologi. Han hade doktorerat vid Chalmers. Han hade varit nio år i Sverige. Han talade svenska utmärkt. Han var beredd att resa hundra dagar per år, som jobbet krävde. Det var bråttom med rekryteringen för företaget. Den gamla försäljningschefen hade redan slutat, och de behövde snabbt få in en ersättare.

Företaget hade bland annat skickat honom på en halvdags anställningsintervju i Tyskland hos moderbolaget. Så småningom hade han passerat alla intervjuer och fick jobbet. Då sade mannen i fråga att det var ett litet problem. Vadå? Det gällde arbetstillståndet. Vadå? Han kommer ursprungligen från Moldavien. Enligt det regelverk som gäller i dag får han i normalfallet inte arbetstillstånd för mer än 18 månader och i särskilda fall förlängning därutöver med 6 månader. Vem är det som anställer en person på de villkoren när man vill ha en ny försäljningschef?

Nu löste sig historien ändå genom Migrationsverkets goda minne – kanske. Man behövde inte pröva hans ansökan om arbets- och uppehållstillstånd därför att hans hustru, också högutbildad från Moldavien, redan hade lyckats få permanent uppehållstillstånd. Just i det här fallet löste det sig. Men så här ska det inte behöva vara. Det är inte rimligt att vi ser på utländska medborgare på det sättet.

Ett myndighetsperspektiv på regeringens förslag

Christina Werner, Migrationsverket: Jag ska ge myndighetens syn och också en bild över hur vi förbereder oss för den viktiga förändringen. Jag vill först kort berätta att jag är ansvarig för det område som gäller besök och bosättning, det vill säga alla som vill söka uppehållstillstånd antingen för att bosätta sig här eller för att besöka Sverige, dock inte asylsökande. De ingår inte i mitt verksamhetsområde. Däremot är jag huvudansvarig för införandet av den nya förändringen.

Den föreslagna förändringen ligger väl i linje med den vision som verket för närvarande arbetar med. Verket vill att Sverige ska vara ett öppet land som välkomnar människor som vill komma till Sverige och bidra till vårt lands framtid. Naturligtvis är vi måna om att det ska ske inom det regelverk och den lagstiftning som finns.

Att Sverige behöver arbetskraft både nu och framöver råder det väl inget tvivel om. Det har vi hört mycket om under förmiddagen. Vi ser vår roll som en viktig del i att göra processen enkel för både arbetstagare och arbetsgivare. Vi ser också att de nya reglerna ställer stora krav på Migrationsverket. Verket har under de senaste åren främst satt de sökande i centrum, och nu får vi ytterligare en aktör att arbeta med, det vill säga arbetsgivarna.

Vi har förberett oss på olika sätt under flera månader. Det är ett oerhört omfattande arbete för att förbereda de nya uppgifter som vi ser att de föreslagna förändringarna kommer att innebära.

Vi ser också de föreslagna förändringarna som en av de absolut största och viktigaste förändringarna på migrationsområdet på lång tid. Det innebär också att vi därmed har satsat mycket på att under en ganska begränsad, kort, tid få vår organisation att ta emot dessa förändringar.

Jag sade att vi startade förberedelsearbetet i god tid för att kunna leva upp till de förväntningar som vi vet och känner finns på oss och framför allt för att på olika sätt bidra till att öka möjligheterna för människor utanför Europa att få arbete i Sverige. Vi står nu mitt i arbetet att skapa en organisation som ger rätt stöd när det gäller rättstillämpning och handläggning och som också kan ge den service och det stöd som arbetsgivare och arbetstagare behöver.

Vi kan se att det finns ett oerhört stort intresse för att komma till Sverige för att arbeta. Vi, liksom många andra har sagt här, får många frågor på telefon och via *e-mail*. Man frågar när detta träder i kraft, vad det innebär, allt från stora svepande formuleringar till rena detaljfrågor. Jag vill därför passa på att göra reklam för att vi för en tid sedan upprättade en frågor-och-svar-sida på vår externa webbplats som vi hela tiden fyller på. Då kan vi på olika sätt bidra med den informationen.

Även inom verket finns det ett stort intresse och engagemang för frågorna, framför allt för det nya regelverket och de möjligheter som det skapar för våra sökande. Inte minst såg vi det när vi nyligen annonserade ut de tillkommande tjänsterna. Jag kommer tillbaka till det senare. Vi fick ett stort gensvar.

Vad innebär de nya reglerna för Migrationsverket? De innebär, som vi har hört, att arbetsmarknadsprövningen försvinner och att arbetsgivaren ska bli den som ska avgöra behovet av arbetskraft, till skillnad från i dag när Arbetsförmedlingen har en stor del av den rollen.

Vi ska pröva om de erbjudna anställningsvillkoren är rimliga och avgöra om det är en riktig anställning innan vi beviljar tillstånd. Hur ska vi göra det? Vi klarar inte det själva, utan vi har ett stort behov av att

samverka med olika aktörer på den svenska arbetsmarknaden. Utgångspunkten i vårt förberedelsearbete har från början varit att inte bara ge de olika aktörerna på den svenska arbetsmarknaden insyn i vårt arbete utan också att på olika sätt låta dem vara med och påverka vårt förberedelsearbete. Vi startade redan i våras med att bjuda in företrädare för såväl personalorganisationerna som arbetsgivarna att medverka i vårt förberedelsearbete. Målet är också att alla berörda parter ska vara väl insatta i vår hantering av arbetstillstånden och att både våra och deras förväntningar ska spegla verkligheten.

Vi startade ett samarbete med de stora fackliga organisationerna LO, TCO och Saco samt även Svenskt Näringsliv, Företagarna och Sveriges Kommuner och Landsting. Detta samarbete startade vi lite försiktigt under sensvåren, och vi går nu in i en allt intensivare fas. Vår ambition är att tillsammans komma fram till hur de arbetstagarorganisationer som berörs ska kunna yttra sig över anställningsvillkoren, vilka krav som är rimliga att ställa på arbetsgivarna i ansökningsprocessen och inte minst vilken information och vilket IT-stöd som arbetsgivarna behöver för att tillgodose de krav som Migrationsverket har för att handlägga ärendena snabbt och effektivt.

Från verkets sida är vår planering och oerhört starka önskan att detta samarbete ska fortsätta även efter ikraftträdandet. Det är för att framför allt möjliggöra för parterna att följa såväl utvecklingen som tillämpningen av lagstiftningen. Det känns också angeläget för oss att alla parter redan från början har en insyn i det fortsatta utvecklingsarbetet. Vi tror inte att det är färdigutvecklat den 15 december. Det här kommer att vara en ständigt pågående utveckling.

Redan i dag prövar vi ansökningar, fast i lite andra former än vad som kommer att råda framöver. Vi har från verkets sida sett att antalet ansökningar har ökat markant de senaste åren. I år har de ökat med nästan 3 000 ärenden. Vi tror att det i år kommer att komma ungefär 17 000 ansökningar.

Vår ambition är att besluten ska fattas så snabbt som möjligt i dessa ärenden. Det är oerhört viktigt för både den sökande att kunna planera sin flytt till Sverige och arbetsgivarna att möta sitt arbetskraftsbehov. Vi tycker att vi lyckas väl med detta. Cirka 90 procent av ärendena beslutas inom den tidsram som finns uppsatt i regleringsbrevet. Vi förbereder nu att även med de förändrade reglerna ha en fortsatt snabb, effektiv och rätts-säker prövning av arbetstillståndsansökningarna.

Vi tror från verkets sida att de flexibla reglerna som införs nu vid årsskiftet kommer att innebära att det blir mer attraktivt och lättare att komma till Sverige för att arbeta. Det har inneburit att vi har skrivit upp vår prognos inför nästa år där vi *tror* – vi har inget bakgrundsmaterial att luta oss mot – att vi kommer att få cirka 37 000 ansökningar under kommande år.

För att möta det ökade behovet och för att fortsätta ha en snabb hantering är vi också alldeles i startgroparna för att öppna ytterligare en enhet. Vi har en enhet i Norrköping i dag som jobbar med dessa frågor. Vi öppnar ytterligare en enhet i Stockholm. Att vi har förlagt den till Stockholm beror på att vår förhoppning är att det ska bli ett nära samarbete med olika parter, och då känns det angeläget att befinna sig i Stockholm. Enheten kommer att bestå av 20 tjänster, och det var 1 700 ansökningar. Det är rekord. Vi brukar få många ansökningar till våra tjänster, men detta var rekord. Jag har fått en del frågor om vad det beror på. Jag tror att det beror på att det finns ett starkt intresse för frågorna. Det är många internsökande. Många vill arbeta med frågorna. Men det finns också ett ökat intresse i samhället i övrigt att vara med och bidra i dessa frågor.

Vad händer efter den 15 december? Vi går otåligt och väntar på beslutet så att vi kan komma i gång med sluttampen. Helt klart är att vårt utvecklingsarbete kommer att fortsätta även efter den 15 december. Vi kommer att ha högt satta mål i frågorna, både vad gäller handläggningen och inte minst i vår servicegrad. Vår ambition är att med olika insatser kontinuerligt vidareutveckla olika serviceåtgärder. I det arbetet kommer naturligtvis arbetstagarna att vara en central part, men det gäller också arbetsgivare, personalorganisationer och andra samarbetspartner.

Arbetskraftsinvandring och demografin

Thomas Lindh, Institutet för Framtidsstudier: Arbetskraftsinvandring och demografi hör ihop, inte minst därför att invandringen kommer att påverka demografin. Men det som alla verkar bekymrade över är den åldrande befolkningen och den arbetskraft som behövs för att ta hand om den.

(Bild 7) Det är viktigt att se att den åldrande befolkningen innebär att vi kommer att få en förnyring på arbetsmarknaden. När fyrtiotalisterna lämnar arbetskraften kommer de att efterträdas av babyboomarna födda mellan 1986 och 1995. Det innebär rent praktiskt att vi får en betydligt yngre arbetskraft. Det har en massa konsekvenser, bland annat kommer vi att få en betydligt högre rörlighet i arbetskraften. Vi kommer att få problem med att rekrytera till många av de tjänster och vakanser som fyrtiotalisterna lämnar. De unga människorna kan inte kliva direkt in på de vakanser som fyrtiotalisterna lämnar efter sig.

Vi kommer att få en kedja av rörelser på arbetsmarknaden. Det här kommer att innebära saker generellt. Tillväxten kommer under press nedåt. Även budgetbalans och bytesbalans kommer att komma under press. Vi kommer att få en tendens till ökat inflationstryck i ekonomin.

För invandringen är tre saker av betydelse. Den första är naturligtvis att invandrare nästan alltid är unga. De är mellan 20 och 35 när de kommer hit. Det öppnar för konflikter på arbetsmarknaden om de ungdomsjobb som finns när de stora ungdomsgrupperna ska etablera sig.

Den andra effekten är att vi får en betydligt högre utbildningsnivå i arbetskraften i Sverige. Med fyrtiotalisterna pensioneras de mer eller mindre sista grupperna av svenskar med bara grundutbildning i botten. Det innebär att en stor del av de vakanser som lämnas är lågkvalificerade jobb. Inflödet till sådana jobb från den svenska arbetskraften kommer kanske inte att bli så stort.

Vi har alltså saker som är positiva för en arbetskraftsinvandring. Jag kan också nämna de regionala obalanser som tidigare talare har pratat om. Men vi har också saker som så småningom kommer att vara besvärande att hantera.

(Bild 8) Bakgrunden till detta är naturligtvis att hela det ekonomiska systemet måste klara de inter-generationella överföringarna. I Sverige handlar det till stor del om offentlig sektor. Det här är resultat från ett forskningsprojekt som vi bedriver tillsammans med en mängd andra nationer för att kartlägga hur flödena ser ut mellan olika åldersklasser i ekonomin. Det som är tydligt är naturligtvis att de som arbetar är de som betalar, och de som inte arbetar är de som tar emot. Det man också kan observera är per capita-överföringarna till andra grupper. De är som störst i 50-årsåldern. Utgifterna är som störst när man lyckas överleva till över 80.

Aggregatet visar att det är uppenbart att toppen på bidragen ligger betydligt senare. Det är för att fyrtiotalisterna är många. Samtidigt kostar de äldre över 80 inte så mycket i aggregaten eftersom de flesta av dem hinner dö innan det blir dags för de stora utgifterna.

Detta innebär att balansen mellan olika åldersgrupper i ekonomin har stor betydelse för hur överföringarna inom ekonomin fungerar.

(Bild 9) Om vi tittar på den översta grafen i SCB:s prognos för 2008, praktiskt taget dagens data, ser vi att de utlandsfödda har i stort sett fyllt upp i arbetskraften och medfört liten ökning i de beroende åldersgrupperna. Invandringen har bidragit till att förnygra den svenska befolkningen.

Det vi kan lägga märke till sedan i prognosen inför 2020, när SCB har dragit fram trenderna i dag, är att det inte sker någon särskilt stor ökning. Jag har lagt in en prickad linje för att markera konturerna på den övre delen i antalet utlandsfödda. Det är ett ganska måttligt inflöde. Faktum är att jag skulle gissa att detta inte ens räcker för att upprätthålla försörjningskvoten bland de utlandsfödda. Med andra ord skulle invandringen behöva öka kraftigt för att den skulle ha en större betydelse för försörjningskvoten.

(Bild 10) En annan aspekt är naturligtvis sammansättningen av invandringen. Vi har dagens sammansättning längst upp. Jag vet inte om det syns så bra. Det är ungefär lika delar av de utlandsfödda som kommer från Europa och utanför Europa. Det man kan lägga märke till är att i delen från övriga världen kommer de allra flesta från länder som har ett medelmåttigt *human development index*, det vill säga relativt välutvecklade länder, ofta med goda utbildningssystem och så vidare.

SCB:s prognos för 2020 visar att EU- och Nordeninvandrare kommer att pensionera sig i ganska hög utsträckning. Den stora ökningen man förutser sker framför allt från de övriga. Det innebär naturligtvis att man kan räkna med att det behövs fler och fler insatser för att vi ska kunna dra nytta av de mänskliga resurserna. Problemet är att förvärvsfrekvenserna bland invandrare är betydligt lägre än i den svenska befolkningen, och de är som lägst i den utomeuropeiska delen av befolkningen.

Effekterna av regeringens förslag för asylsökande

Anne Ramberg, Advokatsamfundet: Herr ordförande! Jag ska prata lite om effekterna av regeringens förslag för asylsökande. Förslagen bygger på två betänkanden och en departementspromemoria. Jag kan säga generellt att samfundet var positivt till förslagen. Vi hade en del kritik som jag ska återkomma till i den del som berör asylsökande, men jag skulle inledningsvis vilja beröra några allmänna utgångspunkter innan jag kommer in på förslaget.

Inom EU och den övriga västvärlden lägger vi allt mindre tyngd vid rätten till asyl. Man betonar i stället mer och mer de ökade möjligheterna till arbetskraftsinvandring. Som exempel kan nämnas EU-kommissionens förslag till direktiv om import av högkvalificerad arbetskraft till EU genom det så kallade *blue card*-systemet. Syftet med förslaget i den här propositionen är att få ett effektivare och mer flexibelt system för arbetskraftsinvandring och därmed underlätta rekryteringen från tredjeland. Men arbetskraftsinvandring är inte någon lösning för alla de människor som har tvingats fly från sina hemländer. Det är angeläget att ett system för ökad arbetskraftsinvandring måste utgå från ett internationellt helhetsperspektiv. Regeringens förslag väcker också från principiella utgångspunkter frågor som har berörts tidigare om riskerna för *brain drain* och så vidare. Det är problematiskt att människor utbildar sig i den fattiga världen och sedan lockas till den rika.

Detta var en inledning. Nu kommer jag till ämnet. Vi advokater har svårt att göra det ibland.

Regeringen föreslår att en utlänning vars asylansökan har avslagits genom ett lagakraftvunnet beslut ska kunna beviljas uppehållstillstånd för arbete utan att han eller hon först behöver lämna landet. Det är bra. För att uppehållstillstånd för arbete ska kunna beviljas krävs att sökanden har haft en anställning i sex månader och att anställningen ska vara en tillsvidareanställning eller ha en varaktighet av minst ett år från ansökningstillfället och i övrigt uppfylla alla de allmänna förutsättningarna för arbetstillstånd. Ansökan ska ha inkommit till Migrationsverket inom två veckor från det att beslutet om avslag på asylansökan vunnit laga kraft.

Förslaget innebär en möjlighet för asylsökande som har fått ett avvisningsbeslut att kunna byta spår, det vill säga först har man sökt asyl och fått avslag på det, och då kan man i stället kunna söka uppehållstillstånd som arbetskraftsinvandrare.

Det är positivt och bra att asylsökande har rätt att arbeta under handläggningstiden. En del asylsökande kan försörja sig själva, och det är givetvis positivt. Det är positivt också i ett integrationshänseende. Man skapar en naturlig förankring till det svenska samhället, relationer till arbetskamrater och så vidare. Det ger också bättre förutsättningar att lära sig språket. Som det framförs i propositionen påverkar det säkert också allmänhetens syn på asylsökande på ett positivt sätt.

Men vi är kritiska till att den föreslagna tidsperioden för ansökan om uppehållstillstånd är kort. Den är bara två veckor från lagakraftvunnet beslut. Det riskerar enligt vår bedömning att skapa en rättsosäkerhet för den enskilda individen i och med att det kan vara svårt att hinna med att få hjälp att upprätta en ansökan. Det är inte alldeles självklart att den som är berättigad får kännedom om sina möjligheter att ansöka om uppehållstillstånd för arbete.

Vi tycker att möjligheten att söka och erhålla arbetstillstånd för asylsökande bör stå öppen under hela asylprocessen och hanteras i samma process. Ur ett advokatperspektiv skulle den ordningen vara till fördel för den asylsökande, bland annat därför att hon skulle ha tillgång till ett juridiskt biträde som kan hjälpa till med att upprätta och inge ansökan. Vi tror också att det skulle vara positivt ur ett samhällsperspektiv och ur ett ekonomiskt perspektiv. Det är också i överensstämmelse med förfarandet som praktiseras i asylärenden när man i dag återoppar anknytning.

Nackdelen är – som också har anförts av flera – att det kan bli en sammanblandning mellan asylrätten och arbetskraftsinvandringen. Det skulle riskera att underminera själva asyl- och skyddsskälerna enligt de gällande konventioner som finns och kan leda till att själva asylsystemet skulle påverkas.

Vi tycker att den föreslagna ordning som nu är i propositionen med det här spårbytet innebär att det inte råder likhet inför lagen. Graden av arbetsförhet kan komma att bli avgörande för uppehållstillstånd och inte de inledande skyddsskälerna. En ensamstående kvinnlig asylsökande som är analfabet utan någon anställning på den svenska arbetsmarknaden, kommer inte att ges bättre möjligheter till uppehållstillstånd än med nuvarande regler.

Förslaget löser inte heller situationen för den grupp av människor som lever som papperslösa i Sverige. Det finns också en risk att enskilda asylsökande kommer att hamna i en stark beroendeställning till arbetsgivaren. Där har vi varit kritiska till förslaget som det ligger. Förutom arbetsgivarens överordnade ställning på arbetsplatsen kan det faktum att han inte längre önskar behålla den anställde innebära att arbetstagaren hotas med en snar avvisning ur landet om denne inte inom en mycket kort tid – de tre månaderna – hittar en annan anställning.

Förslaget innebär också, vilket tydligt framgår, en minskad rätt att arbeta under asyltiden, eftersom förutsättningarna för att få undantag från kravet på arbetstillstånd för asylsökande skärps. Regeringen har gjort bedömningen att asylsökande som saknar identitetshandlingar inte bör undantas från kravet på arbetstillstånd om de inte medverkar till att klarlägga sin identitet.

Av propositionen framgår att 2007 saknade hela 94 procent av alla asylsökande i åldrarna 16–64 år pass eller andra identitetshandlingar. Man kan läsa annat intressant också, nämligen att det var 13 258 personer som 2007 var undantagna från kravet på arbetstillstånd, men endast 611 hade anmält att de hade sådant arbete.

Vår bedömning är att regeringens förslag slår hårt mot de asylsökande, eftersom de har stora svårigheter att kunna skaffa fram identitetshandlingar. Risker är att de personer som har lättare att skaffa identitetshandlingar kommer att använda asylprocessen och kanske utnyttja den föreslagna möjligheten att byta spår efter sex månaders anställning på bekostnad av andra som saknar den.

Förslaget riskerar också – om man nu ska hitta invändningar – att leda till en viss byråkrati för att avgöra om en person verkligen har medverkat och i vilken utsträckning för att klarlägga sin identitet eller inte. Risker är väl där att det i sin tur skulle kunna leda till förlängda handläggningstider.

Som jag sade tidigare innebär inte förslaget någon lösning för alla de papperslösa som i dag finns i landet och som kanske har ett arbete men som aldrig har sökt asyl. Det hade nog varit bra med övergångsbestämmelser i den delen. Det finns ett väldigt stort antal personer som har varit här länge, bland annat på grund av verkställighetshinder.

Avslutningsvis vill jag säga något om möjligheten att överklaga ett beslut om avslag på ansökan om arbetstillstånd. Regeringen har sagt att man inte tycker att det bör utvidgas. Vi tycker att det finns anledning att överväga om ett beslut om arbetstillstånd inte borde kunna överklagas. Det är viktigt att det finns möjlighet att överklaga också den typen av beslut i en rättsstat. Det kan vara ett livsavgörande beslut för den enskilde. En möjlighet till överprövning skulle leda till att rättspraxis utvecklas till vägledning för de lägre instanserna. Därigenom skulle det bli en mer enhetlig rättstillämpning och slutligen en ökad rättssäkerhet för individen, vilket också får implikationer för de asylsökande som ansöker om uppehållstillstånd för arbete.

Jag tycker att ambitionen med förslaget att införa ett effektivare och mer flexibelt system för arbetskraftsinvandring är mycket bra. Men risken är – och den är stor – att det endast blir fråga om ett mycket litet antal asylsökande som faktiskt kan komma i åtnjutande av den här möjligheten efter ett avslag på asylansökan.

Michael Williams, Flyktinggruppernas och Asylkommittéernas riksråd, (Farr): Vi tackar för inbjudan. Ärade ordförande, utskottsledamöter och åhörare! Farr välkomnar i stort initiativet att reformera Sveriges regler för

arbetskraftsinvandring och särskilt att dessa, åtminstone i teorin, omfattar arbetssökande entreprenörer utanför EU samt inte begränsas till högutbildade.

Vi har inbjudits i dag för att lämna synpunkter på den del av den föreslagna lagstiftningen som berör asylsökande. Där är vi mindre nöjda. Farr är en organisation som slår vakt om asylrätten och känner en stark oro över att asylsystemet framöver riskerar att urholkas om det betraktas av asylsökande som först och främst en möjlighet att stanna i Sverige genom anknytning till arbetsmarknaden.

Det är viktigt att slå vakt om asylrättens integritet. Men, med detta sagt, genom att övriga delar av lagförslaget öppnar Sveriges arbetsmarknad för tredjelandsmedborgare är vår förhoppning att personer utan skyddsbehov begagnar sig av denna möjlighet.

Förslaget berör asylsökande såväl i början som i slutändan av asylprocessen. Regeln med undantag från arbetstillstånd behålls om det bedöms ta mer än fyra månader att fatta ett beslut i grundärendet. Men till skillnad från i dag villkoras denna möjlighet genom koppling till uppvisande och inlämnande av ID-handlingar. Tillgången till arbetsmarknaden kommer därmed att regleras av Migrationsverkets uppfattning om vad som är en godtagbar ID-handling och deras tolkning av huruvida den asylsökande medverkar till att klargöra identiteten. Detta kommer att slå hårt mot exempelvis somalier och kan uppfattas som en diskriminerande åtgärd. Denna regel ger myndigheterna möjligheter att reglera antalet personer som får ha tillgång till arbetsmarknaden, särskilt om Migrationsverket lyckas fatta beslut i flertalet ärenden inom fyra månader.

Vi står nu inför långa väntetider hos migrationsdomstolarna på grund av det ökade antalet avslagsbeslut, och detta kommer att kvarstå de närmaste åren. Detta kan ha som konsekvens att väntande asylsökande med ett avslagsbeslut som fattats av Migrationsverket inom fyra månader och som genom praktik får en möjlighet att erbjudas ett arbete inte får ta detta arbete eftersom de saknar tillstånd. Så trots en längre vistelsetid i Sverige kan personer med möjlighet att bidra till sin egen försörjning nekas detta. Farr föreslår ett tillägg till villkoren för att bevilja undantag från arbetstillstånd, att tillstånd kan beviljas om den sammanhängande handläggningstiden fram till lagakraftvunnet beslut för dem som får beslut inom fyra månader beräknas bli minst sju månader från tidpunkten för asylansökan.

Migrationsministern vill driva arbetslinjen från första stunden, även för asylsökande. Därför blir det motsägelsefullt att neka denna möjlighet för personer som uppvisar ID-handlingar inom fyra månader från ansökan men får ett förstainstansbeslut inom denna tidsrymd.

Möjligheten att få ett tidsbegränsat tillstånd på grund av anknytning till arbetsmarknaden då det föreligger ett lagakraftvunnet beslut är formulerad så att den utesluter tusentals personer som redan har anknytning till arbetsmarknaden från att söka på denna grund. De så kallade papperslösa omfat-

tas inte av reformen för att understryka principen att ingen får ha en förmånligare behandling för att man har struntat i att följa en myndighets beslut om utvisning.

Personer som tidigare hade tillfälligt uppehållstillstånd, främst från Irak eller Afghanistan, och som skaffade ett helt lagligt arbete har kunnat arbeta efter lagakraftvunnet beslut på grund av verkställighetshinder men utesluts nu från att söka tillstånd trots att de har jobbat betydligt längre än sex månader. Utöver detta exkluderande missar lagförslaget en möjlighet att genom övergångsregler rensa i den svarta och gråa arbetsmarknaden genom att skapa möjligheter att göra om svarta eller gråa jobb till vita, vilket är ett grundkrav för ett arbetserbjudande till asylsökande med lagakraftvunnet utvisningsbeslut.

De utnyttjade personerna, av vilka somliga betalar skatt, skulle slippa osjysta villkor genom möjligheten att regularisera såväl deras arbete, arbetsgivarna som dem själva. Detta skulle ge en kraftfull signal till mindre nogräknade arbetsgivare att exploateringstiden är över.

Till skillnad från personer som har jobbat under sex månader under godtagbara villkor och sedan erbjuds ett kontrakt på minst ett år kan inte personer med lagakraftvunna beslut och fortsatt arbete automatiskt få fortsätta med sitt nuvarande arbete även om de skulle söka jobben utifrån. Kravet att arbetsgivaren ska utannonsera arbetet såväl inom Sverige som i EU gäller för de papperslösa arbeten, arbeten som de kan ha haft långt mer än sex månader. Men det kravet ställs inte i det andra fallet. Farr menar att även denna grupp skulle kunna hanteras utifrån att de har en befintlig anställning som kan förlängas och därmed med större säkerhet kan räkna med att fortsätta med sina gamla arbeten fast nu under lagenliga och rimliga villkor.

Sedan har vi de ekonomiska förlusterna genom att denna grupp utesluts. Vi öppnar arbetsmarknaden för nya personer. Samtidigt fortsätter vi att blunda för en växande grupp som redan har arbete, har lärt sig svenska och anpassat sig till landet. Vi kommer att spendera miljontals kronor på att utvisa dessa personer, och deras platser kommer inte att fyllas på i första hand av registrerade arbetssökande utan snarare av andra personer som inte vågar återvända.

Inom denna grupp kan det också finnas personer med återreseförbud på upp till två år. Farr förutsätter att, om dessa personer kommer i fråga för att få ett arbetstillstånd som söks utifrån, ett återreseförbud inte ska ligga dem till last.

Lagstiftningsförslaget verkar behandla olika typer av arbete på olika sätt. En asylsökande får möjlighet att söka arbete som anställd men inte som företagare eller entreprenör. Det är svårt att förstå denna skillnad utifrån Alliansens politiska grundvalar.

Det är oklart på vilket sätt de sex månadernas arbete ska värderas. Det är inte troligt att sex månaders praktik med löfte om heltidsanställning senare kommer att räcka som grund för ett tidsbegränsat uppehållstillstånd.

Inte heller kommer en heltidsanställning med två deltider hos skilda arbetsgivare att räcka. Den asylsökande måste ha arbetat hos en arbetsgivare under sex månader och fått ett erbjudande bara från denna arbetsgivare för minst det kommande året.

En annan grupp som inte omfattas av förslaget är personer som söker uppehållstillstånd i Sverige på grund av anknytning till svenska eller tredjelands medborgare. Det kan ta upp till ett år innan deras ärenden leder till ett lagakraftvunnet beslut, men de omfattas inte av regeln om undantag för arbetstillstånd. De kan också, precis som vissa asylsökande, ha möjlighet att få en anställning eller bli delägare i ett befintligt företag och kunna försörja sig.

Många tror att det bara är personer som meddelas en dom i slutet av november eller i början av december i år som kan komma i fråga att söka tillstånd och då väntar på sista beslutet. Detta framgår av Migrationsverkets egen information på hemsidan. Det är eftersom villkoren för att kunna söka ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för arbete måste lämnas in inom två veckor från ett lagakraftvunnet beslut. Men då glömmer man att det tar tre veckor från dagen då domen avkunnas till att den vinner laga kraft och att den sökande under denna tid har möjlighet att söka prövningstillstånd hos Migrationsöverdomstolen. Under tiden prövningstillståndet handläggs finns det inget lagakraftvunnet beslut. Detta kan betyda att även personer som fick ett avslagsbeslut under oktober månad kan komma i fråga om de uppfyller de övriga kraven för att erhålla ett arbetstillstånd.

Just nu finns det bland andra många irakier som troligtvis får ett utvisningsbeslut från migrationsdomstolen men som har etablerat sig på arbetsmarknaden i mer än sex månader. Farr uppmuntrar dessa personer att lämna in intyg om löfte om fortsatt anställning i minst ett år samt yrka att domstolen avvaktar med handläggningen av överklagandet tills de nya reglerna gäller.

Det kan förekomma att en asylsökande med lagakraftvunnet beslut och sex månaders arbete kan visa upp ett arbetserbjudande på två år eller till och med tills vidare. Detta borde enligt Farr leda till att ett permanent uppehållstillstånd beviljas efter två år. Farr menar att man generellt borde bevilja permanent uppehållstillstånd efter två år och inte förnya ett tidsbegränsat tillstånd. Personer som söker anknytning till Sverige utifrån en ny relation får ett permanent uppehållstillstånd efter två år i relationen. Borde inte personer med varaktig anknytning till arbetsmarknaden behandlas på ett likadant sätt? En EES-medborgare får ett femårigt tillstånd på grund av anknytning till arbetsmarknaden.

Jag undrar också vad som händer då en person som har väntat länge på beslut från migrationsdomstolen men som redan har jobbat i sex månader och kan lämna ett intyg om ett års arbetserbjudande i samma anställning väljer att nöjdförklara sig. Kommer hans ansökan att behandlas på samma sätt som den från någon som har fått avslag hos migrationsdomstolen? Svaret borde bli ja, men jag misstänker att någon inom verket kommer att

hitta ett sätt att neka denna person rätt till arbetstillstånd för att denna uppträder på ett taktiskt sätt och erkänner, åtminstone juridiskt, att han eller hon inte är i behov av skydd.

Det är Migrationsverket som blir allenarådande beträffande praxisbildning på detta område. Avslagsbeslut kan inte överklagas till migrationsdomstolen. Om vi utgår från Migrationsverkets juridiska framgångar det senaste året i att utvidga Sveriges möjligheter att neka skydd till flyende människor, såväl barn som vuxna, genom att tillämpa snäva ramar för vad som anses skyddsgrundande hyser inte Farr några stora förhoppningar om en generös praxis i de ytterst få ärenden där utvisningshotade asylsökande kan åberopa anknytning till arbetsmarknaden.

Denna reform kommer därför att ha en mindre betydelse för flertalet asylsökande. Den har tyvärr väckt många falska förhoppningar hos alla med lagakraftvunna avslagsbeslut, i synnerhet hos de papperslösa.

Nyligen avkunnade EG-domstolen i Luxemburg en dom i Metockfallet om en tredjelandsmedborgare med anknytning till en EU-medborgare som utnyttjar möjligheten att jobba i ett annat EU-land. Denna ansågs inte behöva ha vistats legalt i landet för att ha rätt till uppehållstillstånd på grund av anknytning. Farr önskar att samma syn på legal vistelse i form av övergångsregler skulle prägla synen på de människor som faktiskt jobbar här i dag och som kan fortsätta att bidra, fast under rimliga villkor, till såväl sin egen som landets välfärd.

Ordföranden: Därmed har alla våra talare framträtt. Vi går över till utfrågningsdelen.

Utfrågning

Ulf Nilsson (fp): Jag gjorde först några reflexioner över det vi hörde under förmiddagen med migrationens historia och så vidare, att det ofta varit oplangerat och att det finns en väldig kraft i migrationen. Det nämndes exempel av Dick Harrison om att bestämma att i det yrket ska det vara invandring men inte när det gäller det yrket och att sådant ofta inte fungerar.

När det gäller attityder till migration verkar det inom parentes som om behovet av arbetskraftsinvandring i hela EU är oemotsagt. Jag hörde ett antal EU-parlamentariker som debatterade detta härom veckan. Alla som yttrade sig talade om ett behov under de närmaste årtiondena på 30–40 miljoner människor för att klara det, även om det ser olika ut i olika EU-länder. Med ett sådant allmänt medvetande och om politiker står för detta borde det väl ändå bidra till att främlingsfientliga attityder tonas ned.

Min rent konkreta fråga gällde egentligen det Monika Arvidsson från LO tog upp. Det var ett antal krav på specialbestämmelser. Specialbestämmelserna om kontroll, juridiskt bindande och så vidare skulle skilja sig från de regler som i övrigt finns på arbetsmarknaden. Då skulle vi få specialregler för just dem som kommer utomlands ifrån och får ett arbete. Räcker inte de mekanismer vi redan har med att de fackliga parterna kon-

trollerar kollektivavtal, att vi har skattekontroller, olika typer av arbetsmiljöregler och så vidare? Skulle det inte skapa en vi-och-de-attityd om vi skapade specialregler för dem som kommer från andra länder och arbetar här?

Fredrick Federley (c): Herr ordförande! Jag ska försöka hålla mig kort även om det inte blir bara en enda fråga. Den första frågan går till Monika Arvidsson. Från LO:s sida gör man bedömningen att Arbetsförmedlingen är bättre lämpad än en arbetsgivare att avgöra kompetensen hos arbetskraften. Vad bygger man den argumentationen på? Är det någonting som man verkligen vidhåller? Jag har det yttersta förtroendet för ledningen på Arbetsförmedlingen men tror att LO i det här fallet gör en missbedömning. Det vore skönt om du kunde utveckla det något ytterligare.

Karin Ekenger, Svenskt Näringsliv, jag kom i går hem från Kanada och fick höra ett fantastiskt anförande i lördags om att man går in med liv och lust för att fortsätta att försöka tävla med Europa för att få den bästa kompetensen till Kanada. Jag undrar hur man från Svenskt Näringslivs sida resonerar kring det här och från medlemsföretagen för att vi ska kunna upprätthålla den konkurrenssituation som är helt ny för vår del i att kunna få hit så bra kompetens som möjligt.

Sista frågan går till Anne Ramberg, Advokatsamfundet. Du argumenterade för att det skulle bli en utökad administration på Migrationsverket i de fall där man ska medverka till att tillkännage sin identitet. Det är redan i dag så att Migrationsverket inte alltid avkräver ett pass eller en identitetshandling utan att man gör sin identitet trovärdig, vilket inte alltid innebär att de här handlingarna kommer fram. Det är något som sker redan i dag. Jag undrar hur Advokatsamfundet har resonerat kring att man tror att det ska bli en ytterligare administrativ börda för Migrationsverket, eftersom det är något som faktiskt redan sker. Man kräver inte att passet i slutändan kommer fram, även om det alltid är önskvärt.

Monika Arvidsson, LO: Jag börjar med Ulfs fråga. Kontroll och villkor handlar egentligen om att se till att via de verktygen undvika att man får specialvillkor för migranterna som kommer hit. Det är det som det ska syfta till, för det är det som vi ser är den uppenbara risken. Om vi inte riggar systemet så att de kan få jämlika villkor med de andra som jobbar här får vi en segregerad marknad. Det är det vi inte vill ha.

När det gäller den sista frågan om tillgången på kompetens är det det som det handlar om, inte om att avgöra kompetensen. Det kan arbetsgivaren göra bäst naturligtvis. Men just tillgången på antalet kandidater, i grova drag vad de kan, vilket yrke de söker är det naturligtvis den person som sitter framför databasen som kan avgöra, inte den enskilda arbetsgivaren. Han har inte möjlighet att skanna arbetsmarknaden på samma sätt som någon som sitter på ett arbetsförmedlingskontor där folk kommer och anmäler att de är arbetssökande inom ett visst yrkesområde. Det är tillgången på kompetensen som man får via myndighetsprövning.

Karin Ekenger, Svenskt Näringsliv: Ja, hur ska man kunna göra Sverige attraktivt för arbetskraftsinvandring? Det är en tuff utmaning, eftersom vi inte har någon tradition av att ha haft arbetskraftsinvandring. Det blir goda cirklar i länder som har haft det. Människor som har varit där sprider information i sina hemländer som gör att man gärna vill söka sig dit.

Villkoren på arbetsmarknaden har stor betydelse, framför allt för högkvalificerade. Även skattesystemet har stor inverkan. Där har vi säkerligen en nackdel. Det är trots allt så att för många av dem som väljer att jobba utomlands under några år är det fråga om så kallad cirkulär migration. Man vill ha en möjlighet att spara ihop pengar att ta med sig när man åker tillbaka.

Det finns mycket att göra i de delarna. När det gäller enklare och mer konkreta åtgärder skulle det vara en fördel om Sverige genom sina ambassader kunde sprida information om det nya system som vi nu förhoppningsvis kommer att genomföra från och med den 15 december. Det skulle vidare kunna vara en fördel om det fanns möjlighet att starta svenskundervisning på hemmaplan i länder där det finns människor som vill söka sig till Sverige. Det är enkelt genom nätet. I Storbritannien gör man redan något liknande. Det var några konkreta synpunkter.

Anne Ramberg, Advokatsamfundet: Det är helt riktigt att det redan i dag är så att det inte krävs full visshet om identiteten. Vi är oroliga för att man kommer att lägga ned ännu mer tid på att försöka göra identifieringen i stället för att handlägga asylärenden. Och hur avgör man om någon har velat medverka till att skapa klarhet i sin identitet och sin bakgrund? Det är det som är problemet. Det är två helt olika prövningar. Den ena prövningen avser själva identiteten. Den andra avser att man ska göra en bedömning huruvida den asylsökande har varit medgörlig eller inte i det arbetet.

Michael Williams, Farr: Jag skulle vilja kommentera statistiken på 94 procent utan handlingar. Det gäller när de söker asyl. Det betyder inte att det under handläggningens gång ligger kvar på den nivån. I lagförslaget kommenterar man skillnader åtta nio år tillbaka i tiden men glömmer att nämna att vi har Dublinförordningen som trädde i kraft med all sin kraft under denna period och att människor då undviker att lämna spår som visar att de kan skickas exempelvis till ett land som Grekland som har undermålig mottagning och väldigt skral rättssäkerhet. Jag vill föra in det i bakgrunden till denna statistik.

Veronica Palm (s): Det har varit en jättespännande dag. Jag tänker inte kommentera det som vi är överens om, att det är viktigt med ökad arbetskraftsinvandring och att vi ser positivt på migration som sådan. För det verkar alla i det här rummet vara överens om.

Vi har mycket kritik mot det lagförslag som ligger, men den grävsta och största kritiken handlar om ordning och reda på arbetsmarknaden. Där är vi inte riktigt överens med regeringen. Med anledning av detta vill jag ställa några frågor.

Vi har nu förmånen att ställa frågor även till dem som inte har varit uppe i talarstolen. Den första vill jag rikta till Arbetsförmedlingen.

Vi vet att det har funnits brister i den myndighetsbaserade prövningen. Det har tagit för lång tid, och det har varit tekniskt komplicerat och så. Men bortsett från det undrar jag: Har prövningen, en myndighetsbaserad prövning utifrån Arbetsförmedlingen eller Arbetsmarknadsstyrelsen, i sig varit ett hinder eller hämmande för en väl fungerande arbetskraftsinvandring? Det var en fråga.

Nästa fråga vill jag ställa till migrationsministern. Det handlar om anställningsavtal. Har ni i arbetet övervägt att man ska kräva anställningsavtal i stället för de arbetserbjudanden som man i dag kräver? Anställningsavtal har ju en helt annan dignitet när människor väl kommer till landet. Om ni har övervägt det undrar jag varför du har valt att man inte ska göra det?

Den tredje frågan vill jag också ställa till Tobias Billström, men också till våra representanter för Svenskt Näringsliv och för Landsorganisationen. Det är en ganska konkret fråga: På vilket sätt kan fackliga organisationer ha varit ett hinder för att få en väl fungerande arbetskraftsinvandring? Det är ju så att regeringen nu vill föra undan fackets roll i det konkreta arbetet med arbetskraftsinvandringen. På vilket sätt kan fackets arbete ha varit ett hinder?

Mikael Cederbratt (m): Herr ordförande! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Billström angående permanenta uppehållstillstånd. Nuvarande ordning är ju att det finns ytterst få som har fått permanent uppehållstillstånd direkt när de har kommit. Sedan har det varit tidsbegränsat, som längst 18 plus 6, alltså 24 månader, och sedan ingenting.

Nu föreslås det i propositionen att man efter sammanlagt 48 månader ska ha möjlighet att få ett permanent uppehållstillstånd. Jag är lite intresserad av resonemanget runt det här, varför man då tar bort det här direkt permanenta uppehållstillståndet och har förslag på att införa en ny ordning.

Angeles Bermudez-Svankvist, Arbetsförmedlingen: Den här debatten är intressant, tycker jag.

Jag skulle vilja börja med att säga: Nej, prövningen i sig har inte varit något problem. Det är väl handläggningstiden som i sådana fall har varit ett problem. Det är en organisatorisk fråga och en byråkratisk fråga när det gäller kanske hur myndigheten i sig har hanterat handläggningstiden och hur många parter som är inblandade i den handläggningen. Där måste vi naturligtvis ta till oss av vår egen kritik.

Men det handlar också om en annan fråga, tycker jag. Det handlar om en förtroendefråga mellan arbetsgivare och myndighetsutövandet. Där finns det mycket att jobba på. Om en arbetsgivare behöver en arbetssökande och vi hittar den borde handläggningstiden rimligtvis kunna vara mycket kortare.

Statsrådet Tobias Billström: Nu gällde ju frågan om huruvida det ska vara juridiskt bindande avtal eller inte. Svaret på den frågan är naturligtvis nej, av två skäl. Bland annat faller det tillbaka på det resonemang som Fredrick Federley redan har haft med Monika Arvidsson och även Ulf Nilsson om huruvida vi ska ha särregler eller inte. Det är inte vår uppfattning att det behövs några särregler på det här området för de grupper som kommer.

Dessutom måste man ställa sig en fråga – och det vet jag inte om Veronica Palm har gjort. Om man skapar en sådan här ordning med juridiskt bindande avtal innebär det inte bara att man binder arbetsgivaren. Man binder också arbetstagaren till en viss arbetsgivare. Om människor då kommer hit och upptäcker att det erbjudande som de hade fått faktiskt inte var så förmånligt, att det faktiskt innebar att de exploaterades eller behandlades illa, får de ju inte möjligheten, med en sådan ordning med juridiskt bindande avtal, att byta arbetsgivare. Då får de vackert lämna Sverige och åka hem. Vår ordning är betydligt mycket bättre, betydligt mycket mer rättssäker och dessutom rättvisare mot både arbetstagare och arbetsgivare.

Till Mikael Cederbratt ska jag svara att den här ordningen med permanenta uppehållstillstånd tillkommer därför att vi inte vill skapa ett gästarbetarsystem eller, kanske till och med, fortsätta med det gästarbetarsystem som ju är vad den svenska arbetskraftsinvandringen är i dag.

Det är väldigt viktigt att människor som kommer hit får möjligheten att rota sig, om de vill det, och därmed också kan bli en del av det svenska samhället i stället för att, som vi har sett i många andra europeiska länder, aldrig få möjligheten att börja vandra den här medborgarskapstrappan uppåt och faktiskt få en chans att bli fullvärdiga medborgare, om de så vill.

Den här konstruktionen med permanent uppehållstillstånd skiljer sig från hur det är i väldigt många andra länder i Europeiska unionen och även i världen. Det är ett mycket medvetet val som gör att det ser ut på det här viset. Vi har dragit lärdom av vad gästarbetarsystemen i Tyskland och Österrike har inneburit i fråga om utanförskap för de grupper av inte minst utomeuropeiska arbetskraftsmigranter som har kommit dit.

Monika Arvidsson, LO: Hur kan fackets arbete vara ett hinder? Det kanske är lite intrikat, men det enda jag kan komma på så här direkt är kanske rent av att vi ställer krav på avtalsenliga villkor. Om vi då dessutom skulle få juridiskt bindande avtal måste man alltså hålla sig till det. Det kan vi, i och för sig, tycka vore en ganska god poäng.

I vissa fall, som Arbetsförmedlingen säger, kan det nog ha varit en krånglig procedur. Men man kan se på Stockholmsområdet, till exempel, där trycket på arbetsmarknaden är som störst. Där har man, om jag har förstått

saken rätt, en oerhört smidig process. Där tar det i snitt tio dagar från det att man ansöker om att få tillstånd för tredjelandsinvandring, och då inkluderar det ett yttrande från facket.

Tio dagar – det är inte särskilt långt och krångligt, tycker jag.

Karin Ekenger, Svenskt Näringsliv: Vår självklara utgångspunkt är att det är arbetsgivaren som är bäst skickad att avgöra vilken kompetens man behöver för företagets del både på kort och på lång sikt. I det sammanhanget blir naturligtvis en överprövning av ett rekryteringsbeslut av en myndighet och en central facklig organisation en helt onödig tidsutdräkt. I vissa fall har det också inneburit att man har fått avslag på ansökningar som man har tyckt varit högst rimliga.

Bodil Ceballos (mp): Jag vill ta upp den fråga som flera har varit inne på tidigare om spårbytet och asylrätten, risken att det skulle urholka asylrätten.

Så som jag upplever situationen i dag har vi en väldigt urholkad asylrätt som den är. Men vi löser inte det problemet genom att inte ge en möjlighet för dem som ändå drabbas av vår urholkade asylrätt att pröva den andra vägen utan att åka hem däremellan. Även om våra myndigheter anser att dessa människor inte har skyddsskäl anser de det själva. Och vi kommer alltid att ha den situationen att människor inte vågar åka hem, trots att Migrationsverket och migrationsdomstolarna anser att de inte har skyddsskäl att stanna i Sverige.

Jag vill ansluta mig till Michael Williams farhåga när det gäller hur det skulle kunna bli när Migrationsverket ska tolka de nya reglerna. Den erfarenhet jag har i dag är nämligen att Migrationsverket hellre fäller än friar.

Jag skulle egentligen vilja ställa en fråga till migrationsministern, för jag ser att vi har olika tolkningar när det gäller vad det innebär att man ska medverka till att fastställa identiteten. Jag skulle då vilja höra Tobias Billströms syn på vad han har hört här och om det, så att säga, stämmer överens med den bild han själv har.

Kalle Larsson (v): Det är tur att det inte är en kammardebatt, för då hade jag kanske velat ställa en fråga till föregående frågeställare också, men jag undviker det.

Jag skulle vilja höra en kommentar från TCO, Samuel Engblom. Hur ser ni på det här förslaget? Du behöver inte uttrycka dig i alla ordalag som du kan, men du kanske kan säga någonting om övergångsregler och liknande.

Jag skulle också vilja att någon kortfattat från Papperslösa Stockholm säger hur man uppfattar situationen. Det är ju den organisation där papperslösa, aktiva och verksamma och levande mitt ibland oss, i Sverige organiserar sig. De berörs eller borde beröras av den här lagstiftningen i betydligt större utsträckning än vad som nu är fallet. Det här förslaget, som regeringen och Miljöpartiet har lagt fram, har ju en märklig innebörd. Det är egentligen många saker. Veronica Palm gjorde livet lättare för mig,

för en gångs skull, genom att lyfta fram några väldigt viktiga invändningar och frågor. Men en punkt tycker jag återstår, och det är en fråga till Tobias Billström.

Det som förslaget, om det nu röstas igenom som det ser ut, innebär är att den som är papperslös i Sverige ska lämna landet, oberoende av om han eller hon har haft arbete i sex månader eller sex år i Sverige. Han eller hon får inte söka som arbetskraftsinvandrad. I stället ska arbetsgivaren importera en annan person som ska utföra det arbete som den här personen har utfört som papperslös tidigare. Känns det som en bra ordning? Är signalpolitiken verkligen så viktig att den ska få sådana här ganska absurda, enligt min uppfattning, konsekvenser?

Statsrådet Tobias Billström: Först och främst vänder jag mig till Bodil Ceballos och andra som har diskuterat den här frågan.

Ordningen att Migrationsverket ska ta fasta på om människor har medverkat till att fastställa sin egen identitet och reda ut identitetsfrågorna är på intet sätt ny. Det är ingen ny uppgift som påförs Migrationsverket genom den här reformen. Det uppdraget äger verket redan i dag, och man gör säkert ett alldeles utmärkt jobb med att sköta den frågan.

Det är naturligtvis inte lätt, eftersom det ibland hänger samman med omständigheterna i ursprungslandet, som människor kommer från. Det kommer alltid att vara en grannlaga uppgift att försöka få fram identitetshandlingar från människor som ibland inte heller vill medverka till att fastställa sin egen identitet. Det handlar om människor som har fått instruktioner av de människor som fraktade dem till Sverige: Lämna inte över identitetshandlingarna, för då går det illa för er i processen, utan sitt i stället och tryck på dem så länge som möjligt!

Att försöka skilja de människorna från de människor som faktiskt har haft problem och har problem med att visa upp handlingarna är någonting som är mycket grannlaga och viktigt, men jag tror att verket löser den uppgiften så väl man kan.

Sedan tycker jag att det är lite intressant att lyssna här. När man har lyssnat på de socialdemokratiska inläggen kan man ana att det finns en viss kritik. Man tycker inte att det är ordning och reda och så vidare. Sedan kommer då Kalle Larsson och intar exakt motsatt ståndpunkt och tycker att det ska vara mycket lite ordning och reda när det gäller de här frågorna om arbetstillstånd.

För mig är det fullständigt självklart. Har man kommit hit och arbetat i riket utan arbetstillstånd då har man inte följt de lagar och regler som finns, och då har man inte tagit fasta på den tydliga ordning och reda som jag trodde att vi var överens om att vi skulle ha.

Det är inte heller så att människor kommer att bytas ut. Det finns faktiskt möjligheter för människor att regularisera sig själva, Kalle Larsson, att åka hem och sedan från hemlandet lämna in en ny ansökan om att komma hit på nytt som arbetskraftsinvandrare, om de vill det. Det är den

chans som vi erbjuder med den här lagstiftningen. Jag förstår att Vänsterpartiet kanske inte kommer att lyfta fram det i sin retorik. Men jag passar på att göra det i alla fall.

Samuel Engblom, TCO: Jag kan inledningsvis säga att vi från TCO:s sida i stora drag ser positivt på det här förslaget. Vi tycker att det är bra att man öppnar för arbetskraftsinvandring i större utsträckning än i dag med ett tydligare regelverk. Det är bra att svenska företag får möjlighet att rekrytera även personer från andra länder än EU-länderna, och det kan vara bra för många av de här människorna, som får en chans att förverkliga sina drömmar även i ett kallt land som Sverige.

Sedan finns det andra delar av förslaget som är mer problematiska. Jag tror inte att det var dem som Kalle Larsson egentligen ställde sin fråga om, så jag ska inte tala om dem. Men det handlar framför allt just om möjligheten att ha koll på de arbetsgivare som ansöker om tillstånden och som bjuder in en människa från en annan kontinent att komma hit.

Men Kalles fråga gällde då spårbyte. Där har vi från TCO:s sida gjort en annan bedömning än LO. Man kan väl säga att vi står närmare den syn som Svenskt Näringsliv gav uttryck för, att det här faktiskt är en bra idé, den här möjligheten att byta spår.

Jag träffade så sent som i går en man som kom till det fackliga centrum för papperslösa som vi öppnade häromveckan, som hade ett arbetsavtal. Han hade jobbat redan. Han hade en tillsvidareanställning. Den ombudsman från Fastighets som satt bredvid mig kunde säga: Ja, men det här är helt sjysta villkor. Det här är semesterersättning. Det här är 96 kronor i timmen. Det är vad vi brukar godkänna. Men den här mannen stod nu inför att avvisas från Sverige. I sådana situationer är det fullt rimligt att människor har en möjlighet att stanna.

Vi ska komma ihåg att den möjlighet som öppnas i det här förslaget är väldigt liten och också att ikraftträdandet kan upplevas som tämligen snålt.

Nu har jag förstått på Farr:s inlägg – och det är ganska intressant – att de uppgifter som vi har fått från Migrationsverket, att de första som kan komma i åtnjutande av de här reglerna är de som får sitt avslagsbeslut den 1 december, kanske inte stämmer utan att det kan finnas andra former av rättsliga möjligheter. Det här är annars något som utskottet skulle kunna ta till sig inför den fortsatta handläggningen. Man bör överväga om man inte bör ha övergångsregler som gör att fler av dem som fått avslag under det senaste året faktiskt får en möjlighet att stanna, för just nu blir det en sådan skarp gräns den 1 december.

Nu har jag inte någon rätt att ställa frågor, men om någon skulle ställa den frågan till Migrationsverket, hur man ser på de observationer som Farr har gjort vad gäller processen, skulle det vara mycket intressant.

Ordföranden: Ja, vi kan inte släppa loss dem som är inbjudna att ställa frågor till varandra, för då kommer vi att sitta här i dagar.

Mohammad Shamsul Alam Sarwar, Papperslösa Stockholm: Jag kommer från Papperslösa Stockholm som kämpar för de papperslösas rättigheter. Jag vill säga några ord.

Det finns cirka 45 000 papperslösa i Sverige. I dagsläget är det orimligt och omöjligt att rensa bort papperslösa från samhället som redan har anpassat sig. Dessa människor är inte en belastning för samhället.

De lever ett ärligt liv trots att de har ekonomiska svårigheter. De tvingas acceptera farliga, dåliga, smutsiga och underbetalda jobb. Det finns många barn, sjuka, gamla, handikappade, blinda, döva. För dem är det omöjligt att skaffa jobb. Sedan finns det en grupp papperslösa som fick avslag i den tillfälliga asylagen. De fick inte en rättssäker prövning, som ni alla väl vet.

Den dåliga sidan av arbetskraftsinvandringslagen är att arbetsgivarna behåller makten. Det är arbetsgivarna och deras vilja som bestämmer vem som ska få stanna. Samtidigt är tillståndet helt tillfälligt, osäkert. Och risken finns att byta spår. De som har asylskäl ska inte få rätten till asyl. I stället ska de tvingas vända sig mot arbetskraftsinvandring.

Därför tycker vi – och vi kräver det – att för att arbetskraftsinvandringslagen ska träda i kraft borde de som redan finns här regulariseras, först och främst.

Lars Gustafsson (kd): De här frågorna spänner över väldigt många områden, men jag skulle vilja rikta en fråga till Svenskt Näringsliv.

För något år sedan tittade jag på tv i Stockholm. Då framkom det att det i Stockholm inom den närmaste framtiden kommer att vara en brist på speciella hantverkare, på 4 000 personer, bland annat på grund av att det inte är många som utbildar sig till de här specialyrkena, glasmästare och så vidare.

Du tog upp den regionala obalansen i ditt anförande. Det är ju så att vissa lyckas bättre. Gnosjö har exempelvis lyckats bättre med att hålla selsättningen i gång och få ut människor med olika bakgrunder därför att man har ett annat tag i sig. Det har med det att göra. Men vad gör ni i Svenskt Näringsliv för att i så fall rekrytera människor av en speciell sort? Ni har säkert ett medlemsregister där ni har olika kravspecifikationer. Vad kommer ni att göra för att kunna rekrytera människor bland dem som finns på arbetsmarknaden men också säkerligen dem som har de här specialkunskaperna som kommer, först, från EU, gissar jag, men också från utlandet, de som har möjlighet?

Jag tror nämligen inte att vi själva kan fylla på med de här specialkunskaperna. Det är precis som Institutet för Framtidsstudier sade. Det finns vissa områden där vi trappar av på den här kompetensen. Det gäller 40-talister och kanske min generation också, så att säga. Vad gör ni för att upprätthålla kompetensen i de här delarna av landet? Där får vi nämligen en segregation. Många människor får inte ett arbete, och de finns på fel ställe. Men vi kan ju inte säga att de ska flytta till ett arbete som inte finns i en annan del av landet.

Ert ansvar är ganska stort när det gäller att skapa arbetstillfällen och efterfråga dem både i Sverige och utomlands.

Siw Wittgren-Ahl (s): Herr ordförande! Jag har suttit och väntat på ordet hela förmiddagen, och nu är det min tur. Då ska jag säga att det har varit ett väldigt bra seminarium. När man blir så intresserad glömmer man nästan av vad det var man skulle fråga från början. Det är därför jag talar om detta nu.

Den historiska redogörelse som vi fick på morgonen var väldigt bra. Därför riktar jag min fråga till Tobias Billström. Jag hade egentligen också en fråga till Jan O, men han hann gå.

Utgångspunkten är att vi alla vet att vi kommer att behöva arbetskraftsinvandring. Det behöver vi för att inom en snar framtid är försörjningsbördan, som en av er sade, väldigt stor på oss som bor i Sverige. Eftersom vi har turen att leva här i Sverige blir vi också väldigt gamla, och vi slutar arbeta rätt så tidigt.

Du sade ju också, Tobias Billström, att vi måste tänka oss att vi ska arbeta längre. Men jag tror inte att arbete är den enda lösningen fast vi diskuterar det här, utan jag tror att vi också måste organisera om Sverige, så att de som inte orkar arbeta kan få sin pension. Men i det läget, om vi går in och tittar på det, behöver vi arbetskraftsinvandring. Vi behöver det också med tanke på precis det som du visade på. Inom en snar framtid – när jag är 80 år, och det är kanske inte så långt fram till dess – är ungefär 25 procent av befolkningen över 65 år. Men det är också ungefär 24 procent av befolkningen som är under 25 år. Då blir försörjningsbördan rätt så stor.

Jag brukar säga så här när jag ska generalisera: Om en ska försörja en kan ju inte en jobba i hemtjänsten. Då är det väldigt viktigt att titta på hur vi ska organisera men också på hur vi ska göra med arbetskraftsinvandringen, de som kommer till Sverige.

Mikael har ju rätt när han säger så här: Vad är det då som gör att de ska komma just till oss? Vad har vi för alternativ här uppe i vårt kalla land mer än frisk luft? Det har egentligen väldigt få länder, men vi har frisk luft.

Vi delar det här problemet med resten av Europa, som vi hörde. Alla har en åldrande befolkning. Det var intressant som någon visade på här. Om vi har arbetskraftsinvandring kan vi ju inte ta dem från de baltiska staterna, för de har också åldrande föräldrar. Då kan ju inte vi som har det gott ställt som pensionärer åka dit och hälsa på, för det blir otrygga länder i Europa. Hur ser man på det samarbetet i fråga om hur vi ska få hit arbetskraft? Vi kan ju inte ställa upp länderna mot varandra inom Europa, för alla delar problemet med åldriga föräldrar. Det är viktigt. Hur ska man jobba med det inom EU?

Nu sitter vi här och är så rörande eniga, och vi hörde Harrisons redogörelse i morse av historien. Då undrar jag om man skulle kunna använda historiken till att motarbeta den främlingsfientlighet som råder. Om vi nu

är så positiva till arbetskraftsinvandring undrar jag hur det blir om lågkonjunkturen slår till, när våra egna inte har arbete. Hur blir det då? Hur jobbar regeringen för att möta detta, så att vi inte får in odemokratiska krafter i riksdagen under nästa period?

Möts arbetskraftsinvandringen av en lågkonjunktur vet vi alla hur det kan gå. Där undrar jag: Tar man till sig historien? Hur ser regeringen på främlingsfientligheten och framtida arbetskraftsinvandring och samarbetet med EU, så att inte länder sätts upp mot varandra och man tömmer varandra på de utbildade barnen som då blir en väldig potential? De barn som vi nu har utbildat kan ju ta sig till andra europeiska länder. Hur ser man på det? Har man någon strategi?

Karin Ekenger, Svenskt Näringsliv: Det är helt klart så att arbetskraftsinvandring är beroende av om det finns jobb. Det visar all erfarenhet. Man kan titta på vart människor har rört sig inom EU. I vår närhet är det Norge i första hand som har haft en lång högkonjunktur och stor efterfrågan.

Eftersom det handlar om individuella beslut – man ser var man har möjligheter att få ett vettigt jobb med vettiga villkor – styrs arbetskraftsinvandring av efterfrågan. På det sättet tror jag att det kommer att reglera sig självt ganska bra.

Sedan gällde det vad vi gör från Svenskt Näringslivs sida och från våra branschorganisationers sida för att påverka utvecklingen på arbetsmarknaden, så att vi inte har *mismatch*. Så uppfattade jag din fråga.

Vi från Svenskt Näringsliv jobbar mycket med samverkan mellan skola och näringsliv ute i regionerna, lokalt och regionalt. Våra branschorganisationer sprider information om vilka behov som finns i dagsläget och arbetar också med att trycka på för att få ett större intresse för en del utbildningar, till exempel inom industri och hantverk, där intresset under den senaste tiden har varit lågt.

Jag vet att vi har representanter för ett av våra branschförbund här, SLA, som kanske skulle vilja lägga till någonting när det gäller den här delen.

Maria Möller, Skogs- och Lantarbetsgivarförbundet: Katarina Novák har gått. Men det jag kan säga som vi har i den gröna näringen är precis det som Karin pratade om här innan. Det är vårt samarbete med skolorna.

Vi har också ett valideringsprojekt i fråga om ett grönt kort som man har fått fram inom Europa. Där kommer man helt enkelt på Europabasis fram till olika kriterier som olika yrkeskategorier kan eller ska uppfylla. På så sätt kan man jobba över hela europeiska systemet. Vi hoppas att det på något sätt kan öka rörligheten i branschen.

Statsrådet Tobias Billström: Ordförande! Till Siw Wittgren-Ahl får jag säga: Det finns ju inte *ett* svar på de här frågorna därför att enbart arbetskraftsinvandring kommer inte att kunna lösa de problem som vi har. Det är en omöjlighet, bland annat på grund av de siffror som har dragits här av representanter för de vetenskaper som sysslar med detta och de centrer som studerar det här.

Jag tycker att det är en viktig iakttagelse att om vi bara skulle förlita oss på arbetskraftsinvandring skulle hundratusentals personer behöva komma hit. Vi har inte en suck i världen att attrahera dessa människor så att de väljer Sverige framför länder som USA, Kanada, Australien eller andra europeiska länder, utan vi får inrikta oss på att försöka rusta arbetsmarknaden där det går och lösa problemen med de flaskhalsar som kan tänkas uppstå när delar av befolkningen går i pension.

Men parallellt med detta går det att göra en hel del andra saker. Det går till exempel att fortsätta att arbeta med arbetslinjen. Det går att arbeta för att förbättra situationen så att nyanlända asylsökande fortare hamnar i arbete. Det går också att utnyttja de konkurrensfördelar vi har när företag kommer att gå utanför Europeiska unionen och försöka rekrytera personal till oss.

Arbetskraftsinvandringsreformens viktigaste bärpelare, så att säga, är att den är behovsstyrd. Precis det rätta antalet människor, som behövs, kommer att komma till vårt land. Vi kommer att lägga grunden för den här rekryteringen, men den operativa rekryteringen kommer andra att behöva göra än enbart den svenska staten.

Det finns gott om sådana människor. När jag var i Kiev i Ukraina träffade jag till exempel en jättetrevlig tjej som heter Clara Bodin, som driver en bemanningsfirma, eller ett rekryteringsföretag. Hon är i min ålder, 35 år. Hon åkte dit för några år sedan för att starta den här verksamheten som redan nu, innan våra regler är på plats, faktiskt går bra. Det är med den typen av initiativ, där folk presenterar Sverige för andra länder och andra länders arbetsmarknader och rekryterar folk hit till oss, som vi kommer att kunna lösa de här problemen.

Det finns inte, som sagt var, ett svar på alla de frågor som togs upp här, utan vi kommer att fortsätta och behöver fortsätta den här debatten under åren framöver.

Ordföranden: Det får bli dagens sista frågor och svar. Som traditionen bjuder är det vice ordföranden som knyter ihop säcken för dagens övningar.

Avslutning

Vice ordföranden: Som jag sade tidigare tycker jag verkligen att det har varit en väldigt bra dag, av två skäl.

Det första skälet är att vi har lärt oss en massa saker. Vi har lyssnat på varandra, och vi har fått höra en hel del olika infallsvinklar från olika håll. Vi har fått ställa frågor, och ni har varit väldigt duktiga på att svara på frågorna.

Det andra skälet är att jag tror att det är ganska världsunikt att kunna ha ett sådant här seminarium i vår del av världen med samtliga politiska partier och de viktigaste organisationerna och påtryckarna på detta område utan att man över huvud taget darrar på manschetten när det gäller vikten av invandring, vikten av ett rättssäkert system för asylprövning, även om

vi har olika syn på hur det ska se ut, eller vikten av att ha sjysta villkor på arbetsmarknaden, även om vi också där har olika syn på hur det ska se ut. Det känns väldigt roligt.

Arbetet kommer att fortsätta. Vi kommer att debattera det här i omgångar. Vi kommer med all säkerhet att mötas – inte i den här konstellationen men på andra sätt – för att diskutera hur vi går vidare. Det känns väldigt bra att avsluta med att konstatera att vi har en bred överenskommelse när det gäller synen på arbetskraftsinvandring som sådan, även om det finns en hel del konflikter när det gäller innehållet i den föreslagna lagstiftningen. Det betyder att vi kommer att ha en spännande diskussion framöver.

Jag vill tacka alla inbjudna. Jag vill naturligtvis särskilt tacka ministern för att han har tagit sig tid att vara här för att delta men framför allt lyssna på de inspel som har kommit både från utskottet och från de andra deltagarna.

Bilder från utfrågningen

(Bild 1)

Tabell 1. Immigration från EU10-länder till Sverige 2001-2007

År	Män	Kvinnor	Alla
2001	846	1249	2096
2002	1024	1560	2584
2003	936	1455	2381
2004	1863	2369	4232
2005	2741	2818	5559
2006	4828	4370	9198
2007	5915	4852	10767

(Bild 2)

Tabell 2. Invandring från Bulgarien och Rumänien 2006 och 2007

År	Bulgarien	Rumänien
2006	199	346
2007	1106	2457

(Bild 3)

Tabell 4. Arbetstimmar (under en månad) för dem som är 16-64 år efter födelseland år 2006

Födelseland	Män	Kvinnor	Alla
EU10	136.3	118.9	124.1
EU10, maj 2004-	146.3	117.2	129.2
EU14	138.0	121.9	128.5
EU14, maj 2004-	142.4	119.8	132.0
Sverige	138.7	117.9	126.8

11

(Bild 4)

Tabell 5. Månadslön (för dem som arbetar deltid uppräknad till heltidslön) bland dem som 16-64 år efter födelseland år 2006; i tusentals kronor

Födelseland	Män	Kvinnor	Alla
EU10	29.3	22.9	24.8
EU10, maj 2004-	28.3	23.8	25.6
EU14	28.7	22.9	25.3
EU14, maj 2004-	35.2	25.4	30.8
Sverige	28.3	22.2	24.8

12

(Bild 5)

Tabell 6. Fördelning efter utbildning efter födelseland år 2006; procentuell fördelning

Födelseland	1	2	3	4	5	6	9	All
EU10	4	8	39	6	30	2	12	100
EU10, maj 2004-	1	2	23	3	27	1	43	100
EU14	8	11	43	5	29	2	3	100
EU14, maj 2004-	2	3	14	3	43	5	30	100
Sverige	4	16	47	6	25	1	1	100

Anm. Utbildning: 1 mindre än 9 år, 2 grundskola 9(10) år, 3 gymnasium, 4 högre utbildning mindre än två år, 5 högre utbildning två år eller mer, 6 forskarutbildning, 9 uppgift saknas

13

(Bild 6)

Tabell 7. Fördelning efter näringsgren år 2006 av dem i åldern 16-64 år efter födelseland; procentuell fördelning

Födelseland	Näringsgren										All	
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9		10
EU10	2	2	15	0	6	16	15	11	22	8	4	100
EU10, maj 2004-	2	7	14	0	19	15	19	3	11	9	1	100
EU14	1	1	20	1	5	15	14	12	19	8	4	100
EU14, maj 2004-	2	1	14	0	6	17	21	12	14	11	2	100
Sverige	1	2	16	1	6	19	14	11	16	7	6	100

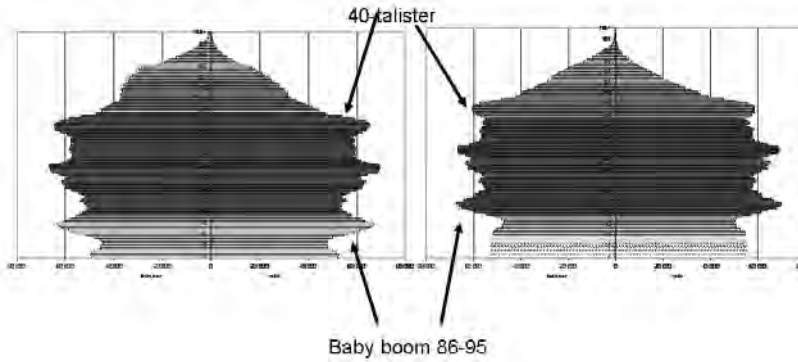
Anm. Näringsgrensdistribution: 0 saknas, 1 jordbruk, fiskeri, skogsbruk, 2 bilverksamheter, jordbruk, 3 vatten, elverk etc., 4 bygg- och anläggningsverksamhet, 5 handel, kommunikation, 6 finansiella tjänster, företags tjänster, 7 utbildning, 8 hälso- och sjukvård, 9 privata tjänster, 10 offentlig administration

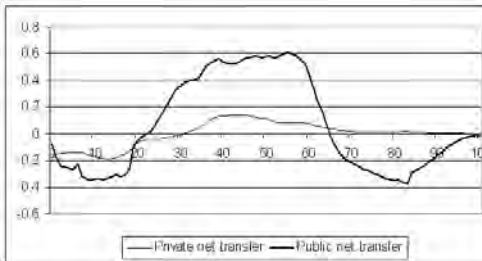
14

(Bild 7)

Föryngring på arbetsmarknaden 2005 2015

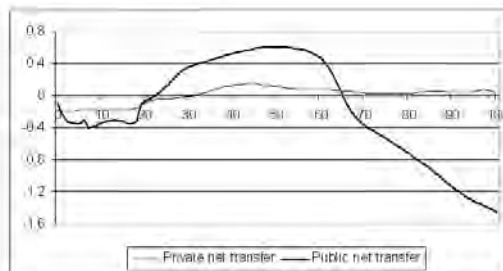

(Bild 8)

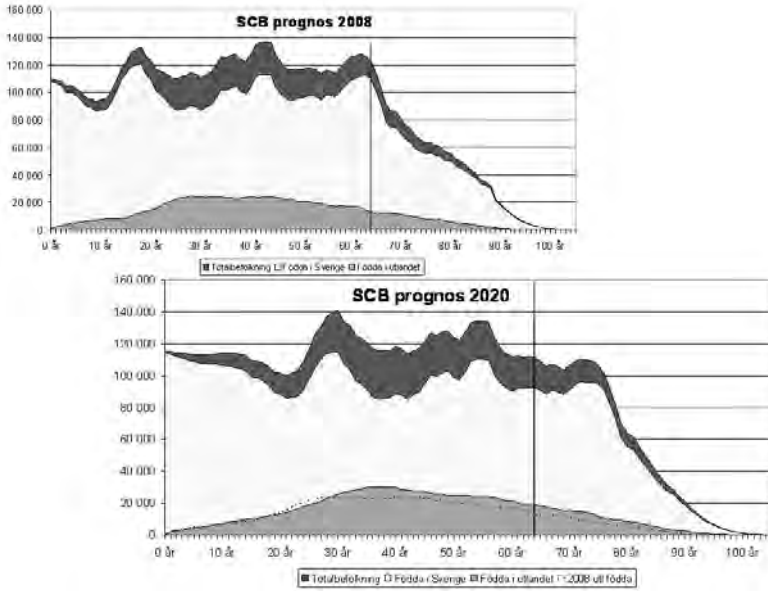
Privata och offentliga
överföringar mellan
åldersklasser år
2003

Per capita
överföringar mellan
åldersklasser år
2003

Data från NTApjektet normaliserade med genomsnittslönen 30-49

(Bild 9)

(Bild 10)

